

Vzor citovania: ABELOVSKÝ, T. *Význam ochrany autorského práva*. In: ADAMOVÁ, Z. (ed.) *Nové technológie, internet a duševné vlastníctvo*. Vydavateľstvo TYPY UNIVERSITATIS TYRNAVENSIS, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a VEDY, vydavateľstva SAV, 2014, 159 s.

Recenzenti:

doc. JUDr. Daniela Gregušová, CSc.
Mgr. Michal Koščík, Ph.D.
JUDr. Petr Prchal

Zuzana Adamová (ed.)

**NOVÉ TECHNOLOGIE,
INTERNET
A DUŠEVNÉ VLASTNÍCTVO**

TRNAVA 2014

Publikácia je šírená pod licenciou Creative Commons 4.0, Attribution-NonCommercial-NoDerivatives. Dielo je možné opakovane používať za predpokladu uvedenia mien autorov a len na nekomerčné účely, pričom nie je možné z diela ani z jeho jednotlivých častí vyhotoviť odvodené dielo formou spracovania alebo iných zmien.

Dielo vyšlo s finančnou podporou Ministerstva školstva SR a je publikované v rámci projektu VEGA č. 1/0783/13 *Duševné vlastníctvo a podpora kultúry, vzdelania, vedy a priemyslu v poznatkovo orientovanej spoločnosti*.

© Zuzana Adamová (ed.), 2014

© Tomáš Abelovský, Zuzana Adamová, Richard Bednárík, Branislav Hazucha, Pavel Koukal, Martin Samec, Anton Škreko, 2014

ISBN 978-80-8082-810-3

OBSAH

Predhovor	7
 Branislav Hazucha Úloha súdov pri regulácii nových technológií autorským právom: Nové formy prenosu televízneho vysielania cez internet	9
 Pavel Koukal Přímá aplikovatelnost Bernské úmluvy a sdělování díla veřejnosti	45
 Zuzana Adamová Podpora kultúry, vzdelania, vedy a priemyslu prostredníctvom autorského práva	64
 Anton Škreko Použitie autorského diela na súkromné účely vo svetle aktuálnej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie	90
 Richard Bednárík Verejné licencie ako nástroj podporujúci kreatívnu tvorbu	104
 Tomáš Abelovský Význam ochrany autorského práva	124

Obsah

Martin Samec	
Princíp sieťovej neutrality	138
Resumé	151

PREDHOVOR

Nové technológie, duševné vlastníctvo a internet. Tri témy, desiatky tematických prienikov a množstvo názorov. Zvolené témy však vnímate najmä ako jednu výzvu sprostredkovať čitateľom názory slovenských a českých odborníkov a podporiť tak diskusiu o vývoji a perspektíve vo vybraných oblastiach práva. Internet a nové technológie do veľkej miery dramaticky zmenili pohľad na viaceré právne otázky, ktoré primárne súvisia s právom duševného vlastníctva a informačných a komunikačných technológií, a preto sa stali stredobodom nášho vedeckého záujmu.

V predmetnej publikácii sme sa rozhodli predstaviť najmä názory na nové a rozvíjajúce sa technológie a stále masívnejšie využívanie internetu, a vplyv týchto zmien na vybrané právne aspekty. Zahrnuli sme viaceré technológie a technologické procesy, pričom menovať možno verejný prenos a sprístupňovanie verejnosti na internete, vyhotovovanie digitálnych rozmnoženín (download), online televízne vysielanie a ďalšie. Tieto témy sú doplnené všeobecnou úvahou o potrebe právnej ochrany, založenou na historickom výskume, ktorej závery sú však aplikovateľné aj na digitálne prostredie. Osobitne je spracovaná aj téma podpory kultúry, vzdelania, vedy a priemyslu prostredníctvom (vyváženého) autorského práva. Všeobecnejšie bola predstavená tiež problematika neutrality internetu, ktorá sa často otriasa v základoch, hoci ide o princíp, ktorý je základným kameňom fungovania internetu.

Treba zdôrazniť, že táto publikácia by nevznikla bez podpory Ministerstva školstva SR, ktoré ju podporilo v rámci projektu VEGA *Duševné vlastníctvo a podpora kultúry, vzdelania, vedy a priemyslu v poznatkovo orientovanej spoločnosti*. Veľmi si ceníme túto podporu, lebo je to okrem iného aj dôkaz toho, že aj štát si uvedomuje, že význam týchto tém sa zvyšuje. V rámci spomínaného projektu vychádzame z predpokladu, že vhodnou právnou reguláciou je možné zá-

sadne podporiť kultúru, vzdelanie, vedu a priemysel na Slovensku, ale i v celej EÚ, resp. vo svete. Veľmi vítame, že aj na Slovensku už nastal čas, keď priamo od štátu počuť výzvy na podporu inovácií, využívanie otvorených zdrojov vzdelávania, podporu digitalizačných procesov či posilnenie opakovaného používania informácií verejného sektora. Na druhej strane však často počuť hlasy plné obavy, či súčasná úprava ochrany osobných údajov, transferu technológií či autorského práva nie je skôr prekážkou vymedzených cieľov. Cieľom preto bude hľadanie právnej rovnováhy, o ktorú sa riešitelia vyššie uvedeného projektu v rámci základného vedeckého výskumu usilujú.

Veríme, že táto vedecká publikácia môže byť zaujímavým zdrojom informácií aj pre ďalších odborníkov v tejto oblasti, prípadne pre legislatívu. Zároveň môžeme prezradiť, že na uvedené dielo nadviažu v roku 2015 ďalšie dve publikácie, ktoré sa budú nastolenej problematike ďalej venovať.

Zuzana Adamová

Bratislava október 2014

ÚLOHA SÚDOV PRI REGULÁCII NOVÝCH TECHNOLÓGIÍ AUTORSKÝM PRÁVOM: NOVÉ FORMY PRENOSU TELEVÍZNEHO VYSIELANIA CEZ INTERNET

JUDr. Branislav Hazucha, LL.D.*

Používanie informačných technológií a digitálnych dátových komunikačných sietí sa stalo bežnou súčasťou každodenného života miliónov ľudí po celom svete.¹ Informačné a komunikačné technológie priniesli nové spôsoby využívania predmetov autorskoprávnej ochrany, či už ide o literárne, umelecké a vedecké diela, zvukové a zvukovo-obrazové záznamy alebo rádiové a televízne vysielanie.² Významné zmeny v spôsobe používania predmetov autorskoprávnej ochrany viedli k podstatným zmenám v autorskom práve na medzinárodnej,³ európskej,⁴ ale aj národnej úrovni v deväťdesiatych rokoch minulého

* JUDr. Branislav Hazucha, LL.D. pôsobí ako docent na Právnickej fakulte Hokkaidskej univerzity v Sappore (Japonsko). Je tiež členom Výskumného ústavu informačného práva a politiky na Hokkaidskej univerzite (Japonsko).

¹ Pozri napr. MEDZINÁRODNÁ TELEKOMUNIKAČNÁ ÚNIA (ITU). ITU Releases 2014 ICT Figures. *ITU* [online]. 5.5.2014. http://www.itu.int/net/pressoffice/press_releases/2014/23.aspx# [cit. 12.10.2014] (predpokladajúca, že začiatkom roka 2015 budú na celom svete cez 3 miliardy internetových užívateľov).

² Pozri napr. LEHMAN, B. A. Intellectual Property and the National Information Infrastructure. The Report of the Working Group on Intellectual Property Rights. *US PTO* [online]. 9.1995. <http://www.uspto.gov/web/offices/com/doc/ipnii/ipnii.pdf> [cit. 12.10.2014]. HARDY, I. T. Copyright and "New-Use" Technologies. In: *Nova Law Review*, 1999, roč. XXIII, s. 660 a nasl. LITMAN, J. *Digital Copyright: Protecting Intellectual Property on the Internet*. Armhrest: Prometheus Books, 2000.

³ Pozri napr. Zmluvu WIPO o autorskom práve (WCT) z 20. decembra 1996 (oznámenie č. 189/2006 Z. z.); Zmluvu WIPO o výkonoch a zvukových záznamoch (WPPT) z 20. decembra 1996 (oznámenie č. 177/2006 Z. z.); a Pekinskú zmluvu o zvukovo-obrazových výkonoch z 24. júna 2012.

⁴ Pozri napr. smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v in-

storočia a začiatkom nového milénia.⁵ Súčasná autorskoprávna ochrana tak viac-menej pokrýva tradičné spôsoby používania predmetov jej ochrany prostredníctvom informačných a komunikačných technológií.⁶

V ostatných rokoch sa však objavujú nové spôsoby používania predmetov autorskoprávnej ochrany na internete, ktoré sa po technologickej stránke podstatne odlišujú od tradičných spôsobov ich používania prostredníctvom informačných a komunikačných technológií.⁷ Často sa preto vynára otázka, ako majú sudy reagovať na nové technológie a internetové služby, ktoré umožňujú inovatívne spôsoby a formy používania predmetov autorskoprávnej ochrany, s ktorými zákonodarcovia nepočítali pri tvorbe súčasnej úpravy autorského práva. To prináša širšiu úvahu o tom, aká by mala byť úloha súdov pri regulácii nových technológií a internetových služieb autorským právom.

Tento článok načrtáva tri možné spôsoby prístupov súdov k tomuto problému a analyzuje výhody a skryté úskalia všetkých troch možností. Ako príklady možných prístupov súdov používame už prijaté rozhodnutia v druhej polovici minulého storočia, ako aj počas posledných

formačnej spoločnosti, Ú. v. ES L 167, 22.6.2001, s. 10-9 (mimoriadne vydanie v slovenskom jazyku: Kapitola 17, zväzok 001, s. 230 – 239); a smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2000/31/ES z 8. júna 2000 o určitých právnych aspektoch služieb informačnej spoločnosti na vnútornom trhu, najmä o elektronickom obchode (smernica o elektronickom obchode), Ú. v. ES L 178, 17.7.2000, s. 1 – 16 (mimoriadne vydanie v slovenskom jazyku: Kapitola 13, zväzok 025, s. 399 – 414).

⁵ Pozri napr. Autorský zákon digitálneho milénia (*ang.* Digital Millennium Copyright Act) z 28.10.1998, Pub. L. No. 105 – 304, 112 Stat. 2860 (Spojené štáty americké). Pozri tiež GERVAIS, D. J., *Transmissions of Music on the Internet: An Analysis of the Copyright Laws of Canada, France, Germany, Japan, the United Kingdom, and the United States.* In: *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 2001, roč. XXXIV, s. 1363 a nasl. (rozoberajúci autorskoprávne úpravy vo viacerých rozvinutých krajinách sveta).

⁶ Pozri napr. LAŽÍKOVÁ, J. *Autorský zákon. Komentár.* Bratislava: Wolters Kluwer, 2013.

⁷ Pozri napr. MALKAN, J. *The Public Performance Problem in Cartoon Network LP v. CSC Holdings, Inc.* In: *Oregon Law Review*, 2010, roč. LXXXIX, s. 505 a nasl. DAMICH, E. J. *Our Copyright Code. Continue Patching or Start Rewriting.* In: *University of Miami Law Review*, 2014, roč. LXVIII, s. 361 a nasl.

rokov tohto milénia vo vybraných jurisdikciách, ako sú Francúzsko, Japonsko, Nemecko, Singapur, Veľká Británia a Spojené štáty americké. Cieľom tohto článku nie je detailne analyzovať právne úpravy vo všetkých spomenutých jurisdikciách, ale poučiť sa z úspechov a chýb urobených v týchto krajinách, ktoré sú významnými producentmi, ale aj spotrebiteľmi predmetov autorskoprávnej ochrany a často priekopníkmi v nových spôsoboch a formách autorskoprávnej úpravy.

Tento článok je rozdelený na šesť kapitol. Prvá kapitola načrtáva súčasnú autorskoprávnú úpravu používania autorských diel a iných chránených predmetov na internete. Druhá kapitola rozoberá nové formy a spôsoby používania predmetov autorskoprávnej ochrany a do akej miery súčasná autorskoprávná úprava je schopná reagovať na problémy spôsobené ich nástupom. Dôraz sa kladie hlavne na nové formy a spôsoby prenosu rádiového a televízneho vysielania cez internet. Tretia kapitola predkladá tri možné prístupy súdov k aplikácii autorského práva na nové technológie a analyzuje ich výhody a nevýhody. Štvrtá kapitola skúma prístupy prijaté vo vybraných jurisdikciách v súvislosti s aplikáciou súčasnej autorskoprávnej úpravy na nové formy retransmisie a iných prenosov televízneho vysielania cez internet. Analýza sa sústreďuje na ich prednosti a skryté úskalia. Piata kapitola sa následne zameriava na empirické štúdie skúmajúce dopady niektorých zo skúmaných súdnych rozhodnutí na technologický pokrok, predovšetkým v oblasti *cloud computing*. V šiestej kapitole sa snažíme urobiť závery z predchádzajúcich analýz a predložiť možné odporúčania pre prístup zákonodarcov a súdov k regulácii nových technológií a internetových služieb autorským právom.

1. Súčasná úprava používania predmetov autorskoprávnej ochrany na internete

V začiatkoch komerčného využívania internetu na rozširovanie a verejné sprístupňovanie literárnych, umeleckých a vedeckých diel, zvukových a zvukovo-obrazových záznamov a rádiového a televízneho vysielania ich bežné používanie internetovými používateľmi spočívalo

v umiestnení súborov obsahujúcich predmety autorskoprávnej ochrany na servery, z ktorých boli ďalej prístupné verejnosti z ktoréhokoľvek počítača s prístupom na internet.⁸ Takto verejne prístupné súbory na serveroch sa mohli stiahnuť a uložiť na počítač internetového používateľa, ktorý mal záujem o vyhotovenie vlastnej kópie daného súboru, alebo sa mohli priamo prehrávať alebo inak prezeráť z pôvodného miesta na serveri.

Mnohé súbory, ktoré boli bežne verejne prístupné cez internet, obsahovali rozmnoženiny predmetov autorskoprávnej ochrany, ktoré boli urobené a sprístupnené verejnosti často bez súhlasu držiteľov príslušných autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom. Takýto neobmedzený bezplatný prístup k predmetom autorskoprávnej ochrany predstavoval hrozbu podstatnej ujmy na oprávnených záujmoch držiteľov autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom. Mnohí významní držiteľia sa preto oprávnene domáhali adekvátneho a účinného riešenia vzniknutej situácie na medzinárodnej, regionálnej a národnej úrovni.

Riešenie problémov súvisiacich s autorskoprávnou ochranou na internete sa dosiahlo v podstate dvomi spôsobmi. Prvým spôsobom bolo rozšírenie konceptu rozmnožovania alebo kopírovania autorských diel a iných predmetov autorskoprávnej ochrany tak, aby zahŕňal akékoľvek rozmnoženiny autorských diel a iných chránených predmetov, ktoré vznikajú pri ich používaní na počítačoch a počas ich zasielania z jedného počítača do druhého cez počítačové siete.⁹

Druhým spôsobom bolo rozšírenie rozsahu autorskoprávnej ochrany tak, aby výslovne zahŕňal činnosti, keď niekto sprístupní verejnosti rozmnoženiny autorských diel alebo iných chránených predmetov na webstránkach, blogoch a iných verejne prístupných miestach na internete. Keďže táto činnosť sa podstatne odlišovala od iných, v tom čase bežných spôsobov používania autorských diel a ďalších chránených

⁸ Pozri napr. HARDY, I. T. Dielo cit. v pozn. pod č. 2, s. 686 – 688.

⁹ Pozri napr. dohodnuté vyhlásenie týkajúce sa článku 1 ods. 4 zmluvy WIPO o autorskom práve; a dohodnuté vyhlásenie týkajúce sa článkov 7, 11 a 16 zmluvy WIPO o výkonoch a zvukových záznamoch.

predmetov, ako je verejné vykonanie, vystavenie alebo rádiové a televízne vysielanie, bolo potrebné buď rozšíriť rozsah vymedzenia niektorého z už existujúcich spôsobov používania predmetov autorskoprávnej ochrany,¹⁰ alebo zaviesť do autorského práva nový, samostatný spôsob.¹¹ Jednotlivé krajiny sa navzájom odlišujú v spôsobe a forme prijatého riešenia. Obdobne ako v slovenskom práve bol v mnohých z nich vytvorený nový typ využívania autorských diel a iných chránených predmetov na pokrytie tejto špecifickej situácie. V medzinárodnom autorskom práve bol tento typ využívania predmetov autorskoprávnej ochrany upravený v tzv. internetových zmluvách Svetovej organizácie duševného vlastníctva z roku 1996¹² a nedávno rozšírený na zvukovo-obrazové výkony Pekinskou zmluvou z roku 2012.¹³ Tento režim bol inkorporovaný do článku 3 smernice o informačnej spoločnosti¹⁴ a tiež do nášho právneho poriadku prostredníctvom § 5 ods. 11 a súvisiacich ustanovení autorského zákona.¹⁵

Takéto rozšírenie rozsahu autorskoprávnej ochrany však prinieslo problémy prevádzkovateľom serverov a komunikačných sietí, ktorí boli vystavení zodpovednosti za automatické zhotovovanie kópií súborov, ktoré prechádzali cez ich servery a komunikačné siete alebo boli uložené na ich úložiskách dát.¹⁶ Vzniknutý problém sa vyriešil vytvorením obmedzení zodpovednosti za porušovanie autorských a iných práv pre subjekty, ktoré poskytujú komunikačné služby, úložné miesta a iné súvisiace služby pre koncových používateľov a priamo nemajú vedomosť o obsahu automaticky komunikovaných, spracovávaných

¹⁰ Pozri napr. GERVAIS, D. J. Dielo cit. v pozn. pod č. 5, s. 1393 – 1397.

¹¹ Pozri napr. článok 3 smernice 2001/29/ES.

¹² Zmluva WIPO o autorskom práve a zmluva WIPO o výkonoch a zvukových záznamoch.

¹³ Pekinská zmluva o zvukovo-obrazových výkonoch.

¹⁴ Smernica 2001/29/ES.

¹⁵ Zákon č. 618/2003 Z. z. zo 4. decembra 2003 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov.

¹⁶ Pozri napr. SKELTON, T. L. Internet Copyright Infringement and Service Providers. The Case for a Negotiated Rulemaking Alternative. In: *San Diego Law Review*, 1998, roč. XXXV, s. 219 a nasl. CHRISTIAN, T. Internet Caching. Something to Think About. In: *UMKC Law Review*, 1999, roč. LXVII, s. 477 a nasl.

alebo uložených súborov a nijako aktívne nepodporujú jednotlivé akty porušovania autorských a iných práv. Pri rozsahu obmedzení zodpovednosti prijatých v rôznych jurisdikciách možno pozorovať viaceré rozdiely medzi jednotlivými štátmi. Väčšina rozvinutých krajín poskytuje výnimky poskytovateľom internetového pripojenia, úložísk dát a komunikačných serverov.¹⁷ V rámci Európskej únie je rozsah takýchto výnimiek upravený v štvrtom oddiele smernice o elektronickom obchode,¹⁸ ktorý bol implementovaný do § 6 zákona o elektronickom obchode v rámci Slovenskej republiky.¹⁹

2. Nové formy používania predmetov autorskoprávnej ochrany na internete

Ako sme poukázali v predchádzajúcej kapitole, súčasná právna úprava vo väčšine rozvinutých krajín zahŕňa činnosti súvisiace s umiestnením rozmnoženín predmetov autorskoprávnej ochrany na webstránkach, blogoch alebo iných miestach, z ktorých sú prístupné verejnosti na stiahnutie alebo priame prezerania cez internet. No technologický pokrok priniesol ďalšie nové technológie a internetové služby, ktoré sa technologicky podstatne odlišujú od tradičného sťahovania alebo prezerania rozmnoženín predmetov autorskoprávnej ochrany na internete.

Viaceré internetové spoločnosti poskytujú rôznorodé spôsoby používania predmetov autorskoprávnej ochrany na internete. Prvým takým príkladom môžu byť služby poskytované niektorými prevádz-

¹⁷ Pozri napr. SENG, D. Comparative Analysis of the National Approaches to the Liability of Internet Intermediaries. *WIPO* [online]. 10.11.2010. http://www.wipo.int/export/sites/www/copyright/en/doc/liability_of_internet_intermediaries.pdf [cit. 12.10.2014].

¹⁸ Smernica 2000/31/ES.

¹⁹ Zákon č. 22/2004 Z. z. z 3. decembra 2003 o elektronickom obchode a o zmene a doplnení zákona č. 128/2002 Z. z. o štátnej kontrole vnútorného trhu vo veciach ochrany spotrebiteľa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 284/2002 Z. z., v znení neskorších predpisov.

kovateľmi káblovej televízie v Spojených štátoch amerických²⁰ a developermi obytných budov v Japonsku.²¹ Tieto služby umožňujú ich používateľom nahráť si vysielaný televízny program a uložiť si ho na serveri poskytovateľa káblovej televízie alebo developera obytnej budovy. Ide vlastne o obdobu zhotovovania si záznamov vysielaných televíznych programov televíznymi divákmi na pozeranie v čase, ktorý je pre nich vhodnejší ako ten, v ktorom sa televízny program pôvodne vysielal. Dôvody pre takéto súkromné nahrávky môžu byť rôzne. Často televízne stanice súťažajú medzi sebou o divákov a potom diváci nemajú inú možnosť, ako si zvoliť, ktorý zo súčasne vysielaných programov na konkurenčných kanáloch budú pozerieť. Rôzne zvukovo-obrazové nahrávače, ktoré sa bežne predávajú na trhu, tak umožňujú divákovi televíznych programov nahráť si konkurenčný, súčasne vysielaný program a pozrieť si ho neskôr v inom, vhodnejšom čase. Obdobne mnohé televízne programy sa vysielajú v časoch, ktoré nevelmi vyhovujú všetkým ich potenciálnym divákovi, pretože sú v neskorších večerných hodinách alebo diváci majú v tom čase iný program, napr. dovolenku v zahraničí alebo návštevu kina, divadla, rodiny a podobne.

Hoci konečný výsledok takýchto nových elektronických služieb, t. j. obrazovo-zvukový záznam vysielaného televízneho programu, je porovnateľný so súkromným nahrávaním vysielaných televíznych programov divákmi prostredníctvom ich zvukovo-obrazových nahrávačov, jeden podstatný rozdiel tu však existuje. V prípade nových služieb rozmnoženinu predmetu autorskoprávnej ochrany urobí automatický systém, ktorý je vytvorený alebo prevádzkovaný prevádzkovateľom káblovej televízie alebo developerom obytnej budovy. Ďalším rozdielom je, že rozmnoženiny predmetov autorskoprávnej ochrany

²⁰ Pozri napr. rozsudok Obvodného súdu Spojených štátov pre južný obvod New Yorku (US District Court for the Southern District of New York) z 22.3.2007 vo veci Twentieth Century Fox Film Corp. proti Cablevision Sys. Corp., 478 F. Supp. 2d 607, 2007 U.S. Dist. LEXIS 20787; a rozsudok Odvolacieho súdu pre druhý obvod (Court of Appeals for the Second Circuit) zo 4.8.2008 vo veci Cartoon Network LP, LLLP proti CSC Holdings, Inc., 536 F.3d 121, 2008 U.S. App. LEXIS 16458.

²¹ Pozri napr. rozsudok Vysokého súdu Osaka zo 14.6.2007 vo veci H17-NE-3258 Yoridorimidori.

sú umiestnené na serveroch prevádzkovateľov káblovej televízie alebo developerov, z ktorých si ich používatelia takýchto služieb môžu buď stiahnuť, alebo priamo prezrieť.

Vynára sa preto otázka, ako možno právne kvalifikovať takýto druh služby. Ide o verejné sprístupnenie záznamu televízneho vysielania tak, ako verejné sprístupnenie vymedzuje súčasná autorskoprávna úprava v mnohých krajinách? Koho možno považovať za osobu, ktorá zhotovila záznam televízneho vysielania? Je to používateľ služby, ktorý zadal do systému požiadavku na jeho zhotovenie, alebo jej poskytovateľ, ktorý fyzicky záznam zhotovil, ale automaticky bez akejkoľvek priamej skutočnej vedomosti o zhotovení konkrétneho záznamu a jeho obsahu? Možno takto zhotovený záznam právne kvalifikovať ako záznam alebo rozmnoženinu vyhotovenú na súkromné, neobchodné účely, ktorú možno vyhotoviť v mnohých jurisdikciách bez súhlasu držiteľa autorského práva alebo práv súvisiacich s autorským právom?

Obdobné služby poskytujú alebo donedávna poskytovali aj viacerí poskytovatelia on-line služieb vo viacerých krajinách.²² Väčšinou ide o webstránku, na ktorej si jej používateľ môže objednať vyhotovenie záznamu televízneho programu s tým, že si ho môže neskôr pozrieť v čase a mieste, ktorý mu vyhovuje. Keďže jednotlivé záznamy sú prístupné len používateľom, ktorí si ich automaticky objednali, vzniká aj tu otázka, či ide o sprístupnenie rozmnoženín predmetov autorskoprávnej ochrany verejnosti. Sprístupnenie verejnosti vyžaduje verejný prenos, ale v týchto prípadoch ide o prenos uskutočnený pre jednu osobu alebo malú skupinu blízkych osôb, ktorú ťažko kvalifikovať ako verejnosť.²³ Obdobne ako v predchádzajúcom prípade je otázne, ako právne kvalifikovať takéto rozmnoženiny. Ide o rozmnoženiny vyhotovené na súkromné neobchodné účely používateľmi takejto služby alebo o rozmnoženiny vyhotovené jej poskytovateľmi, hoci automaticky a bez priamej skutočnej vedomosti o ich vyhotovení?

Keďže poskytovateľ takýchto služieb prevádzkuje rádiovú alebo te-

²² Pozri napr. nižšie podkapitoly 4.2 a 4.3 (služby poskytované spoločnosťami Aero, Wizzgo, Shift.TV alebo Save.TV).

²³ Pozri napr. KARAPAPA, S. *Private Copying*. Abingdon: Routledge, 2012, s. 49 – 78.

levíznu anténu, cez ktorú rádiový alebo televízny signál prijíma a následne retransmituje ďalej k jeho serverom alebo priamo cez internet, služba je veľmi podobná retransmisii rádiového alebo televízneho vysielania, hoci sú tam určité technické rozdiely medzi tradičnou retransmisiou a touto novou formou cez internet. Preto nie je veľmi prekvapujúce, že vo viacerých jurisdikciách súdy posúdili takéto služby ako služby, ktoré sú obdobou tradičnej retransmisie rádiového alebo televízneho vysielania po drôte alebo bezdrôtovo.²⁴

Ako však postupovať v prípadoch, keď prevádzkovateľ poskytuje len služby súvisiace s uskladnením prenosového zariadenia konečného spotrebiteľa? V súčasnosti existujú na trhu viaceré zariadenia, ktoré umožňujú jednotlivcom prenášať rádiové alebo televízne vysielanie cez internet na súkromné, neobchodné účely. Takéto zariadenia sa skladajú z dvoch samostatných prístrojov. Prvý prístroj jeho používateľ pripojí k elektrickému vedeniu, televíznemu signálu a internetu doma a druhý prístroj si môže zobrať so sebou na cestu, či už na rodinný výlet alebo pracovnú cestu, a môže pozeráť svoj obľúbený televízny program kdekoľvek na svete cez internet.²⁵ V takýchto prípadoch ide o súkromný prenos cez internet, a preto v mnohých jurisdikciách nezasahuje do autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom. Zmení sa však situácia, keď si používateľ takéhoto zariadenia uloží svoje vysielacie zariadenie u obchodnej spoločnosti, ktorá sa špecializuje na uskladnenie takýchto zariadení? Takéto špecializované spoločnosti poskytujú skladový priestor a nevyhnutné pripojenie k televíznej anténe, internetu a elektrickej sieti. Kto v takomto prípade vykonáva prenos rádiového alebo televízneho vysielania cez internet? Ak uložené zariadenie umožňuje nahrávať vysielané rádiové alebo televízne programy, kto zhotovuje záznamy týchto programov? Je to majiteľ zariadenia alebo spoločnosť, ktorá umožňuje jeho uskladnenie a stará sa o jeho plynulú prevádzku?

²⁴ Pozri nižšie kapitolu 4 (služby poskytované spoločnosťami TVCatchup, Aero alebo Wizzgo).

²⁵ Ide napríklad o prístroje Slingbox od spoločnosti Sling Media alebo LocationFree TV od spoločnosti Sony.

Ako možno z uvedeného vidieť, súčasný právny režim je nastavený na tradičné formy používania autorských diel a iných predmetov autorskoprávnej ochrany na internete. No technologický pokrok priniesol nové formy a spôsoby ich používania, ktoré pôvodne zákonodarcovia nepredpokladali pri tvorbe súčasného právneho režimu. Preto sa vynárajú otázky, akým spôsobom treba aplikovať súčasný právny režim na tieto nové formy a spôsoby používania autorských diel a iných chránených predmetov na internete.

3. Tri možné prístupy súdov k aplikácii práva na nové technológie

Keď súdy pri svojej rozhodovacej činnosti narazia na medzeru v práve, majú na výber tri možnosti pri aplikácii takého práva na nové technológie, ktoré platné právo priamo neupravuje. V skutočnosti ide vlastne o celé spektrum možností, kde sa jednotlivé možnosti prístupov súdov nachádzajú medzi dvomi extrémami. Na jednej strane spektra je možnosť, že súdy budú postupovať striktnie podľa zákona a jeho ustanovenia nebudú vykladať extenzívne. Na druhej strane spektra je situácia, keď súdy extenzívne vykladajú existujúce právne predpisy tak, aby ich bolo možné uplatniť na nové technológie a skutočnosti, s ktorými existujúca právna úprava priamo alebo nepriamo nepočítala. Medzi týmito dvomi extrémami existujú rôzne možnosti, keď sa súdy môžu snažiť o tvorbu práva, ktoré by vzalo do úvahy oprávnené záujmy oboch strán v danom súdnom konaní. Nasledujúca analýza sa sústreďí na preskúmanie pozitív a negatív všetkých troch možných prístupov súdov k aplikácii práva na nové technológie a služby.

3.1 *Súdny minimalizmus a ochrana technologického pokroku*

Prvý možný prístup súdov k aplikácii práva na nové technológie a služby môže spočívať v súdnom minimalizme, keď sa súdy sústreďia na doslovný výklad právnych predpisov. Súdy si môžu povedať,

že ich úlohou nie je právo tvoriť, ale len ho aplikovať na skutočnosti konkrétnych prípadov.²⁶ Tvorba práva pre nové technológie je úlohou zákonodarnej moci.²⁷ Preto, keďže zákon priamo výslovne neupravuje používanie autorských diel a iných chránených predmetov novými technológiami alebo internetovými službami, sudy sa nemusia snažiť za každú cenu odstrániť vzniknuté medzery v práve.

Hoci takýto prístup držiteľa autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom môžu kritizovať ako nedostatočný a nezabezpečujúci im primeranú a účinnú ochranu ich legitímnych záujmov, tento prístup umožňuje lepšie preskúmanie nových spôsobov používania predmetov autorskoprávnej ochrany a ich primeraného a účinného regulovania právom. Na jednej strane sa týmto vytvára ochrana nových inovatívnych technológií a služieb, ktoré umožňujú vytváranie a rozvíjanie nových spôsobov používania autorských diel a iných chránených predmetov. V začiatočných štádiách rozvoja nových technológií a spôsobov používania predmetov autorskoprávnej ochrany je skoro nemožné primerane a adekvátne nastaviť vhodný stupeň autorskoprávnej ochrany tak, aby sa vzali do úvahy oprávnené záujmy všetkých daných subjektov, t. j. nielen držiteľov autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom, ale aj tvorcov a poskytovateľov nových technológií a hlavne spotrebiteľov a celej spoločnosti.

Takýmto postupom súdov sa v skutočnosti vytvorí priestor nielen na ďalší rozvoj nových technológií a služieb, ale aj na získanie lepšieho poznania možných pozitívnych ako aj negatívnych vplyvov nových technológií a služieb na súčasné a budúce spôsoby komerčného využívania autorských diel a iných chránených predmetov. Lepšie skúsenosti a prístup k dátam o skutočnom vplyve nových technológií na komerčné využívanie predmetov autorskoprávnej ochrany umožňuje adekvátnejšie posúdenie vhodnej regulácie nových technológií a slu-

²⁶ Pozri napr. článok 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (460/1992 Zb.), v znení neskorších predpisov („Sudcovia ... pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom.“).

²⁷ Pozri napr. článok 72 Ústavy SR („Národná rada Slovenskej republiky je jediným ústavodarným a zákonodarným orgánom Slovenskej republiky.“).

žieb počas legislatívneho procesu. Legislatívny proces tiež umožňuje vziať do úvahy záujmy všetkých zúčastnených skupín oprávnených subjektov na rozdiel od súdneho konania, kde sa sudy hlavne sústreďujú na oprávnenosť záujmov procesných strán bez posudzovania účinkov ich rozhodnutí na priamo nezúčastnené subjekty.

Dobrym príkladom takéhoto prístupu súdov k novým technológiám a službám môže byť prístup anglických a amerických najvyšších súdnych inštitúcií prijatý vo viacerých ich významných rozhodnutiach v 80. rokoch minulého storočia, keď sa zaoberali zodpovednosťou poskytovateľov nových technológií za ich používanie niektorými z ich používateľov na porušovanie autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom.²⁸ Sudy v oboch jurisdikciách neboli veľmi otvorené otázke rozširovania rozsahu nepriamej zodpovednosti za porušovanie autorských práv tretími osobami.

Najvyšší súd Spojených štátov amerických v prípade zvukovo-obrazového nahrávača Betamax od spoločnosti Sony preto dospel k záveru, že ide o bežný obchodný artikel (*angl.* „staple article of commerce“),²⁹ ktorý nie je výlučne zostrojený na používanie na porušovanie autorských práv, ale je schopný podstatného využitia neporušujúceho autorské práva (*angl.* „capable of substantial noninfringing uses“) v súčasnosti alebo budúcnosti.³⁰ Rovnako Snemovňa lordov ako najvyššia súdna inštitúcia vo Veľkej Británii v tom čase požadovala, aby medzi poskytovaním dvojkazetových zvukových nahrávačov spoločnosťou Amstrad a ich používaním na porušovanie autorských práv ich používateľmi existovalo užšie spojenie ako skutočnosť, že niekto môže použiť takéto zariadenie na porušovanie autorských práv. Súd výslovne poukázal, že musí existovať spoločný vzor správania sa (*angl.* „com-

²⁸ Pozri napr. rozsudok Najvyššieho súdu Spojených štátov amerických zo 17.1.1984 vo veci Sony Corp. of America proti Universal City Studios, Inc., 464 U.S. 417, 78 L. Ed. 2d 574, 104 S. Ct. 774 (Spojené štáty americké); a rozsudok Snemovne lordov (House of Lords) z 12.5.1988 vo veci CBS Songs Ltd. proti Amstrad Consumer Electronics Plc., [1988] A.C. 1013, [1988] R.P.C. 567, [1988] 2 All E.R. 484 (Veľká Británia).

²⁹ Sony, 464 U.S., s. 442 a 456.

³⁰ *Ibidem*, s. 442 – 456.

mon design of conduct“) medzi poskytovaním takýchto zariadení a ich používaním na porušovanie autorských práv.³¹

Spolu s nevôľou rozšíriť koncept nepriamej zodpovednosti súdy výslovne vyjadrili vo viacerých svojich rozsudkoch názor, že im nepatrí tvoriť nové právo a že nie sú najvhodnejšie inštitúcie na tvorbu primeranej a účinnej právnej úpravy nových technológií.³² Tiež zdôraznili, že k regulácii nových technológií treba pristupovať až po dôkladnom spoznaní ich pozitívnych alebo negatívnych účinkov na tvorbu literárnych, umeleckých a vedeckých diel. Na tento účel je podľa ich názoru lepšie prispôbená zákonodarná moc, ktorá môže vziať do úvahy rovnováhu rôznych, často aj protichodných záujmov spoločnosti.³³

Tu si treba tiež uvedomiť skutočnosť, že reštriktívny výklad autorského práva súdmi pri ich rozhodovacej činnosti môže pomôcť k odstráneniu problémov súvisiacich s väčšinovou alebo menšinovou zaujatosťou, ktorá často vzniká pri legislatívnom postupe.³⁴ Väčšinová zaujatosť vzniká, keď väčšina spoločnosti prehliada oprávnené záujmy jej menšiny pri tvorbe nových právnych noriem.³⁵ Na druhej strane sa v mnohých prípadoch často malej a dobre organizovanej menšine podarí cez rôznu lobistickú činnosť prijať právnu úpravu, ktorá je v ich prospech a mnohokrát na úkor roztrieštenej a zle organizovanej väčšiny.³⁶ Takáto situácia vzniká v prípadoch, keď si úzka skupina významných subjektov v danom odvetví hospodárstva presadí určitú právnu úpravu na úkor miliónov konečných individuálnych spotrebiteľov ich výrobkov alebo služieb. Reštriktívny súdny výklad takto prijatej právnej normy umožňuje obmedziť negatívny vplyv danej právnej úpravy

³¹ *Amstrad*, [1988] A.C., s. 1057.

³² *Sony*, 464 U.S., s. 456.

³³ *Ibidem*.

³⁴ Pozri napr. KOMESAR, N. K. *Imperfect Alternatives. Choosing Institutions in Law, Economics, and Public Policy*. Chicago: The University of Chicago Press, 1994, s. 53 a nasl.; a KOMESAR, N. K. *Law's Limits. The Rule of Law and the Supply and Demand of Rights*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001, s. 60 a nasl.

³⁵ Pozri napr. KOMESAR, N. K. (1994). Dielo cit. v pozn. pod č. 34, s. 57, 65 a nasl.; a KOMESAR, N. K. (2001). Dielo cit. v pozn. pod č. 34, s. 64 – 65.

³⁶ Pozri napr. KOMESAR, N. K. (1994). Dielo cit. v pozn. pod č. 34, s. 54 – 56, 65 a nasl.; a KOMESAR, N. K. (2001). Dielo cit. v pozn. pod č. 34, s. 61 – 64.

na osoby, ktorých oprávnené záujmy sa dostatočne nevzali do úvahy pri jej tvorbe. Tým sa vlastne čiastočne obmedzujú alebo úplne eliminujú negatívne účinky lobistickej činnosti určitých vplyvných vrstiev spoločnosti počas legislatívneho procesu.³⁷

3.2 Súdny maximalizmus a ochrana predmetov autorskoprávnej ochrany

Druhým možným extrémom v prístupe súdov k aplikácii autorského práva na poskytovanie nových technológií a služieb, ktoré môžu použiť niektorí z ich spotrebiteľov na porušovanie autorských práv alebo práv súvisiacich s autorským právom, je extenzívny výklad existujúcich právnych noriem tak, aby zahŕňali aj činnosti, ktoré neexistovali v čase tvorby daných právnych noriem, a preto ich pôvodne nevzali zákonodarcovia do úvahy pri ich tvorbe. Extenzívny právny výklad tak zabezpečí účinnú právnu ochranu záujmov držiteľov autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom, pretože im súdy poskytujú ochranu aj pred činnosťami, s ktorými pôvodne existujúca právna úprava nepočítala. Výhodou takéhoto postupu je, že právnu úpravu nie je potrebné priamo meniť cez legislatívny proces, ktorý môže byť niekedy zdĺhavý a jeho výsledkom môže byť právna úprava, ktorá neberie do úvahy len záujmy zúčastnených držiteľov autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom, ale aj záujmy poskytovateľov nových technológií a služieb, spotrebiteľov a celej spoločnosti. Výsledkom tak môže byť kompromis medzi rôznymi možnými spôsobmi právnej úpravy daného spoločenského fenoménu, ktorý môže byť menej výhodný pre určité skupiny držiteľov autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom.

Poskytovatelia nových technológií a služieb však môžu namietat', že takýto prístup prináša právnu neistotu, pretože je ťažké pred konečným rozhodnutím súdu vopred predvídať, či a do akej miery budú súdy extenzívne vykladať príslušné ustanovenia autorského práva. To

³⁷ Pozri napr. KOMESAR, N. K. (1994). Dielo cit. v pozn. pod č. 34, s. 123 a nasl.

môže viesť mnohé inovatívne spoločnosti k tomu, že obmedzia vývoj určitých typov nových technológií alebo služieb. Napríklad mnoho japonských etablovaných výrobcov spotrebnej elektroniky obmedzuje vývoj nových technológií a služieb v oblastiach, v ktorých nie je zrejmé, že poskytovanie takýchto technológií alebo služieb nie je možné klasifikovať ako porušovanie autorských práv. Dôvodom ich prístupu je, že sa chcú vyhnúť negatívnej publicite súvisiacej s porušovaním autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom. Zároveň sa chcú vyhnúť možným negatívnym účinkom súdnych rozhodnutí v ich neprospech, čo môže zvýšiť výrobné náklady a znížiť profit nových technológií a služieb.

Tu však treba podotknúť, že takýto postup súdov môže mať negatívny účinok nielen na technologický pokrok, nové informačné technológie a inovatívne služby, ale aj na rozvoj nových, tvoriacich sa trhov a potenciálnych nových zdrojov príjmov autorov, držiteľov autorských práv a iných práv súvisiacich s autorským právom v budúcnosti. Mnohé v súčasnosti bežne používané technológie, ktoré priniesli významný zdroj nových výnosov pre držiteľov autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom, boli v ich začiatkoch predmetom žalôb pre údajné neoprávnené zasahovanie do autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom zo strany poskytovateľov týchto technológií. Možno spomenúť xerox kopírku,³⁸ magnetofón,³⁹ videorekordér,⁴⁰ MP3 prehrávač⁴¹ a podobne.

Príkladom extenzívneho výkladu existujúcej právnej úpravy môžu byť viaceré rozhodnutia súdnych inštitúcií v Spojených štátoch ame-

³⁸ Rozsudok Najvyššieho federálneho súdu (Bundesgerichtshofs) z 24.6.1955 vo veci I ZR 88/54 *Mikrokopien*. In: *GRUR*, 1955, s. 546.

³⁹ Rozsudok Najvyššieho federálneho súdu (Bundesgerichtshofs) z 18.5.1955 vo veci I ZR 8/54 *Grundig Reporter*. In: *GRUR*, 1955, s. 492. Rozsudok Najvyššieho federálneho súdu (Bundesgerichtshofs) z 18.5.1955 vo veci I ZR 10/54.

⁴⁰ *Sony*, 464 U.S. 417.

⁴¹ Rozsudok Obvodného súdu Spojených štátov amerických pre centrálny obvod California z 26.10.1998 vo veci Recording Industry Association of America, Inc. proti Diamond Multimedia Systems, Inc., 29 F. Supp. 2d 624, 1998 U.S. Dist. LEXIS 21323.

rických⁴² alebo Japonsku,⁴³ ktoré významne rozšírili koncepty zodpovednosti za porušovanie autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom tretími osobami, t. j. používateľmi daných technológií a služieb. V oboch jurisdikciách súdy extenzívnym výkladom vtedajšej právnej úpravy dospeli k vytvoreniu nových právnych konceptov, na základe ktorých možno činnosti poskytovateľov nových technológií a služieb považovať za priamy alebo nepriamy zásah do autorských práv alebo práv súvisiacich s autorským právom.

Problémom extenzívneho prístupu k výkladu práva je, že takéto súdne rozhodnutia často neberú do úvahy účink novovytvoreného rozsahu právnej úpravy na činnosti, ktoré neboli predmetom posudzovania súdov v daných prípadoch. Tým, že súdy rozšíria rozsah právnej úpravy pre daný prípad, často bližšie nevymedzia prípady, na ktoré sa už rozšírený rozsah právnej úpravy nevzťahuje. Preto extenzívny výklad právnej úpravy súdov môže viesť k záplave súdnych konaní týkajúcich sa rôznych iných technológií a internetových služieb, ktoré neboli priamo predmetom pôvodného súdneho konania, ale na ktoré môže mať dané súdne rozhodnutie priamo alebo nepriamo negatívny vplyv. Keďže tvorcovia alebo poskytovatelia takýchto technológií alebo internetových služieb nemôžu byť účastníkmi pôvodného súdneho konania, súdy neberú ohľad na ochranu ich oprávnených záujmov, pretože ich technológie alebo internetové služby nie sú predmetom konania v danom súdnom konaní. Vzhľadom na obmedzenú skupinu zúčastnených subjektov, ktoré sa môžu domáhať právnej ochrany svojich oprávnených záujmov pred súdom v konkrétnom súdnom konaní, a na možný široký priamy alebo nepriamy vplyv extenzívneho výkladu práva súdmi na subjekty, ktoré nie sú priamymi alebo nepriamy-

⁴² Pozri napr. rozsudok Obvodného súdu Spojených štátov pre centrálny obvod Kalifornie (US District Court for the Central District of California) z 21.3.1996 vo veci A&M Records, Inc. proti General Audio Video Cassettes, Inc., 948 F. Supp. 1449 (výroba a predaj audio-vizuálnych kaziet s dĺžkou podľa požiadaviek ich odberateľov).

⁴³ Pozri napr. rozsudok Najvyššieho súdu Japonska z 15.3.1988 vo veci 1984 (O) 1204 Club Cat's Eye. In: *Minshu*, 1988, roč. XLII, č. 3, s. 199 (rozširujúci zodpovednosť za porušenie autorských práv a tak vytvárajúci tzv. *karaoke* doktrínu).

mi účastníkmi konania, je schopnosť súdov pri posudzovaní všetkých okolností, ktoré sú potrebné na tvorbu primeranej a adekvátnej regulácie daných technológií a služieb autorským právom, veľmi limitovaná.

V skutočnosti súdy takýmto svojím prístupom ustanovujú držiteľov autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom do pozície kurátorov alebo opatrovníkov nových technológií,⁴⁴ pretože tieto subjekty môžu rozhodnúť, za akých okolností a s akými funkciami a vlastnosťami sa nové technológie a služby môžu uviesť na trh. Pokiaľ príslušná technológia alebo internetová služba nespĺňa požiadavky držiteľov autorských práv alebo práv súvisiacich s autorským právom, jej tvorca alebo poskytovateľ nemôže začať s jej uvádzaním na trh, lebo oprávnené osoby sa budú môcť domáhať súdneho zákazu jej uvádzania na trh.

Problémom vzniknutej situácie je, že technológie a služby navrhnuté podľa požiadaviek významných držiteľov autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom často nie sú veľmi úspešné na trhu, pretože nie vždy naplňajú očakávania a požiadavky ich spotrebiteľov.⁴⁵ Dôvodom je, že súčasní držitelia autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom majú úzky záujem o maximálne využitie a zhodnotenie už ich existujúcich investícií. To ich vedie k tomu, že majú minimálny záujem o nové technológie alebo internetové služby, ktoré ohrozujú už existujúce spôsoby komerčného využívania ich predmetov chránených autorským právom. Preto majú len limitovaný odstup od svojich existujúcich investícií a minimálny nadhľad o možných potenciáloch nových spôsobov komerčného využívania ich predmetov autorskoprávnej ochrany.

⁴⁴ Pozri napr. WU, T. Copyright's Communications Policy. In: *Michigan Law Review*, 2004, roč. CIII, s. 278, 329 – 331.

⁴⁵ Pozri napr. HU, J. Labels Defend MusicNet, Pressplay. *CNET News* [online]. 8.7.2002. http://news.cnet.com/Labels-defend-MusicNet,-Pressplay/2100-1023_3-942066.html [cit. 12.10.2014].

3.3 *Súdny aktivizmus a tvorba nového práva*

Tretia možnosť je, že sa sudy budú snažiť nájsť nejaké riešenie, ktorým by odstránili medzeru v práve, a tak nastolili primeranú a adekvátnu rovnováhu medzi záujmami príslušných strán. Príkladom takéhoto prístupu je prístup nemeckého Najvyššieho federálneho súdu (*nem.* Bundesgerichtshof, *skrátene* BGH) v 50. a 60. rokoch minulého storočia v prípadoch uvádzania nových technológií, ktoré môžu podporovať porušovanie autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom ich používateľmi. Najvyšší federálny súd dospel k záveru, že v prípadoch zariadení určených na vyhotovovanie rozmnoženín, ako sú xerox kopírka⁴⁶ alebo magnetofón,⁴⁷ existuje adekvátny kauzálny vzťah medzi poskytovaním týchto zariadení a ich použitím treťou osobou na porušovanie autorských práv.⁴⁸ Na druhej strane však súd výslovne upozornil na celospoločenský záujem o technologický pokrok.⁴⁹ Ujma spoločnosti spôsobená zákazom uvádzania týchto technológií na trh by presiahol benefit získaný držiteľmi autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom.

Zároveň súd dospel k záveru, že tvorcovia a poskytovatelia nových technológií nemôžu zatvárať oči pred negatívnymi účinkami použitia ich technológií na oprávnené záujmy tretích osôb. Preto pokiaľ existujú technologicky a ekonomicky prípustné opatrenia, ktorými sa môžu minimalizovať alebo úplne eliminovať takéto negatívne účinky, tvorcovia alebo poskytovatelia nových technológií sú povinní ich prijať.⁵⁰ V čase analógových technológií táto požiadavka poskytla dostatočnú ochranu pre tvorcov a poskytovateľov nových technológií a služieb. Avšak situácia sa podstatne zmenila s nástupom digitálnych technológií, ktoré umožňujú prijať rôzne ekonomicky a technologicky prípustné opatrenia, ktorými sa môžu minimalizovať alebo úplne odstrániť

⁴⁶ *Mikrokopien.*

⁴⁷ *Grundig Reporter.*

⁴⁸ *Id.*

⁴⁹ *Id.*

⁵⁰ *Id.*

negatívne vplyvy týchto technológií na oprávnené záujmy držiteľov autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom.

Výhodou takéhoto prístupu je, že je veľmi flexibilný a umožňuje reagovať na nové technológie a služby. Zároveň však prináša právnu neistotu tak u tvorcov a poskytovateľov nových technológií a služieb, ako aj u držiteľov autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom. V mnohých prípadoch nie je možné dostatočne posúdiť, či nejaké opatrenia sú ekonomicky a technologicky prípustné. Ba čo viac, situácia ekonomickej a technologickej prípustnosti sa môže časom meniť. Hoci určité opatrenia nemusia byť ekonomicky a technologicky prípustné v skorých štádiách vývoja danej technológie, môžu sa stať ekonomicky a technologicky prípustnými neskôr s vývojom príslušných technológií. Naopak, opatrenia, ktoré sú ekonomicky a technologicky prípustné v určitom časovom období, sa môžu stať ekonomicky a technologicky neprípustné s príchodom nových technológií. Potom sa vynára otázka, či je príslušný tvorca alebo poskytovateľ nových technológií alebo služieb povinný snažiť sa držať krok s vývojom nových technológií, ktoré robia prijatie určitých technológií ťažko ekonomicky alebo technologicky prípustnými.⁵¹

Časom nemecký najvyšší federálny súd upravil svoj prístup k novým technológiám v súvislosti s ochranou autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom o ďalšiu formu regulácie poskytovania nových technológií alebo služieb autorským právom. Po negatívnych skúsenostiach s masovým používaním analógových rozmnožovacích technológií koncom 50. a v priebehu 60. rokov, súd dospel k záveru, že poskytovatelia nových technológií, ktoré umožňujú ich používateľom vyhotovovanie rozmnoženín predmetov autorskoprávnej ochrany, by mali kompenzovať držiteľov autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom za negatívny účinok používania takýchto technológií na ich oprávnené záujmy.⁵²

⁵¹ Pozri napr. PICKER, R.C. Rewinding Sony. The Evolving Product, Phoning Home and the Duty of Ongoing Design. In: *Case Western Reserve Law Review*, 2005, roč. LV, s. 749 (podporujúci zavedenie takejto povinnosti poskytovateľov nových technológií a služieb).

⁵² Rozsudok Najvyššieho federálneho súdu (Bundesgerichtshofs) z 29.5.1964 vo veci Ib ZR 4/63 *Personalweise*. In: *GRUR*, 1965, s. 104.

To neskôr viedlo k zavedeniu rôznych režimov poplatkov a daní špeciálne uložených na vybrané typy zariadení spotrebnej elektroniky, ktoré sa môžu použiť na masívne rozmnožovanie predmetov autorskoprávnej ochrany.⁵³ Tieto režimy boli zavedené v mnohých krajinách kontinentálnej Európy a v Japonsku.⁵⁴ Na opačnej strane mali minimálny účinok v krajinách s anglo-americkými právnymi tradíciami. V slovenskom práve je takýto režim upravený vo forme práva na náhradu odmeny podľa § 24 ods. 4 až 10 autorského zákona.

4. Súdny a nové formy prenosu televízneho vysielania cez internet

Z uvedeného v predchádzajúcej kapitole vyplývajú rôzne výhody a nevýhody súdneho maximalizmu, aktivizmu alebo minimalizmu pri výklade existujúcej právnej úpravy na fenomény spôsobené nástupom nových technológií alebo internetových služieb, ktoré umožňujú inovatívne spôsoby používania autorských diel a iných chránených predmetov. Keďže je na uvážení súdov v jednotlivých prípadoch, ktorý z vyššie uvedených prístupov prijímú, ďalšia analýza sa sústreďuje na preskúmanie postupov prijatých súdmi v poslednom čase vo viacerých jurisdikciách, ako sú Francúzsko, Japonsko, Nemecko, Singapur, Veľká Británia a Spojené štáty americké, pri posudzovaní, akým spôsobom by nové formy prenosu a retransmisie vysielaných televíznych programov cez internet mali byť upravené v rámci autorského práva.

V prípadoch, keď súdy narazia na medzeru v práve, často hľadajú analogické situácie, ktoré sú už pokryté existujúcou právnou úpravou. Pri nových formách retransmisie a prenosu televízneho vysielania sa

⁵³ Pozri napr. DAVIES, G. *Private Copying of Sound and Audio-visual Recordings*. Oxford: ESC, 1984.

⁵⁴ Pozri napr. HUGENHOLTZ, P. B., GUIBAULT, L., VAN GEFFEN, S. The Future of Levies in a Digital Environment. *Institute for Information Law* [online]. 3.2003. <http://www.ivir.nl/publications/other/DRM&levies-report.pdf> [cit. 12.10.2014].

súdy snažia prirovnať danú činnosť k dvom možným situáciám, ktoré sú už upravené vo väčšine právnych poriadkov. Na jednej strane je to činnosť poskytovateľa káblovej televízie a na druhej činnosť diváka. Tieto dve situácie sú považované za dva možné extrémny a súdy sa snažia odpovedať na otázku, či posudzovaná činnosť je bližšie k činnosti prevádzkovateľa káblovej televízie alebo k činnosti diváka.

Ak súdy posúdia skúmanú činnosť ako blízku alebo porovnateľnú s činnosťou prevádzkovateľa káblovej televízie, následne často dospeli k záveru, že ide o neoprávnený zásah do výlučných práv držiteľov autorských práv alebo práv súvisiacich s autorským právom, ak sa činnosť uskutočňuje bez získania potrebného súhlasu od držiteľov príslušných práv. Naopak, ak súdy posúdia skúmanú činnosť ako blízku alebo porovnateľnú s činnosťou diváka, je veľmi pravdepodobné, že dospeli tiež k záveru, že táto činnosť patrí pod výnimku zhotovovania rozmnoženín na súkromné, neobchodné účely alebo ju nemožno kvalifikovať ako verejný prenos alebo verejné vykonanie.

4.1 TV streaming ako obdoba káblovej retransmisie

Najjednoduchšou novou formou prenosu televízneho vysielania cez internet pre právne posúdenie je transformácia televízneho signálu do formy, ktorú možno následne priamo pozerať cez internet. Hoci tradičná káblová retransmisia a on-line streaming televízneho vysielania sú veľmi obdobné činnosti, existuje medzi nimi viacero významných technických rozdielov, ktoré môžu ovplyvniť ich právne posudzovanie. Prvým takým rozdielom je, že prevádzkovateľ takejto služby nemusí budovať špecializovanú káblovú sieť, ale na prenos televízneho vysielania používa univerzálnu počítačovú sieť, t. j. internet. Ďalej na rozdiel od prevádzkovateľa káblovej televízie musí prekonvertovať pôvodný televízny signál do formy, ktorú je možné bezproblémovo prenášať cez internet. Nakoniec prekonvertovaný televízny signál sa automaticky neprenáša cez internet bez ohľadu, či niekto daný program sleduje, alebo nie. Prenos cez internet sa iniciuje len vtedy, keď sa dotýčný divák prihlási a prejaví záujem o sledovanie daného televízneho programu.

Ak viacero divákov má záujem o sledovanie rovnakého televízneho programu, jeho prenos cez internet sa uskutoční osobitne pre každého konkrétneho záujemcu.

Keďže technicky sa on-line TV streaming odlišuje od tradičnej káblovej retransmisie ako aj od tradičného sprístupnenie digitálneho obsahu verejnosti na webových stránkach cez internet, vynárajú sa otázky, ako takúto činnosť správne právne posúdiť. Týmto problémom sa zaoberali súdy vo Veľkej Británii pri posudzovaní služby poskytovanej spoločnosťou TVCatchup Ltd.⁵⁵ Viacerí televízni vysielatelia sa domáhali na súdoch vo Veľkej Británii, že on-line retransmisia ich televízneho vysielania poskytovaná odporcom neoprávnené zasahuje do ich výlučných práv chránených autorským právom.⁵⁶ Odporca naopak namietal, že poskytuje túto činnosť len osobám, ktoré už majú prístup k danému televíznemu vysielaniu, t. j. len osobám, ktoré sa nachádzajú na území Veľkej Británie, a preto majú neobmedzený prístup k danému televíznemu vysielaniu.⁵⁷

Vysoký súdny dvor Anglicka a Walesu sa v tejto súvislosti obrátil na Súdny dvor Európskej únie s prejudiciálnou otázkou podľa článku 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie⁵⁸ v súvislosti s interpretáciou pojmu „verejný prenos“ podľa článku 3 ods. 1 smernice o informačnej spoločnosti, a to, či sa držiteľ práv môže domáhať výlučného práva udeliť súhlas alebo zakázať akýkoľvek verejný prenos ich diel po drôte alebo bezdrôtovými prostriedkami, ak autori súhlasili s použitím ich diel vo vysielaní terestriálnej, voľne prístupnej televízie, ktoré je určené na jej voľný a neobmedzený príjem v rámci daného územia, a tretia osoba umožňuje prijímať takéto vysielanie cez internet osobám, ktoré sú oprávnené prijímať pôvodné vysielanie v rámci daného územia.⁵⁹ Tiež vzniesol niekoľko ďalších otázok, či niektoré

⁵⁵ Rozsudok Súdneho dvora (štvrté komory) zo 7.3.2013 vo veci C-607/11 ITV Broadcasting Ltd *et al.* proti TVCatchup Ltd, § 2.

⁵⁶ *Id.*, § 16.

⁵⁷ *Id.*, § 35.

⁵⁸ Zmluva o fungovaní Európskej únie (konsolidované znenie uverejnené v Ú. v. EÚ C 326, 26.10.2012, s. 47 a nasl.).

⁵⁹ C-607/11 TVCatchup, § 18.

osobitné skutočnosti daného prípadu môžu nejako ovplyvniť výklad tohto ustanovenia.⁶⁰

Súdny dvor Európskej únie dospel k záveru, že pojem „verejný prenos“ v zmysle článku 3 ods. 1 smernice „sa vzťahuje na retransmisiu diel zahrnutých v terestriálnom televíznom vysielaní, ktorú poskytuje subjekt odlišný od pôvodného vysielateľa, prostredníctvom prenosu údajov cez internet sprístupneným predplatiteľom tohto subjektu, ktorí môžu prijímať túto retransmisiu pripojením sa na jeho server, hoci sa títo predplatitelia nachádzajú v oblasti príjmu tohto terestriálneho televízneho vysielania a môžu ho legálne prijímať na televízny prijímač“.⁶¹ Na tento výklad nemajú vplyv skutočnosti, či sa retransmisia uskutočňuje na komerčné účely alebo ju „poskytuje subjekt, ktorý sa nachádza v priamej konkurencii s pôvodným vysielateľom“.⁶²

4.2 Digitálny videorekordér na dialku ako obdoba súkromného nahrávania

Komplikovanejšia právna situáciu nastáva, keď poskytovaná služba neumožňuje len retransmisiu televízneho vysielania cez internet, ale umožňuje jej používateľom aj vyhotoviť záznam televízneho vysielania na jeho neskoršie pozeranie. Tu súdy musia posúdiť, ako danú situáciu správne kvalifikovať podľa existujúcej príslušnej právnej úpravy. Ide o záznam vyhotovený poskytovateľom príslušnej on-line služby alebo jej koncovým používateľom, ktorému súčasne autorské právo v mnohých jurisdikciách umožňuje vyhotoviť si záznam televízneho vysielania na osobné, neobchodného účely bez toho, aby neoprávnene zasiahol do výlučných práv držiteľov príslušných práv?

Touto otázkou sa zaoberali súdne inštitúcie vo viacerých jurisdikciách. V Spojených štátoch amerických takúto situáciu posudzovali fe-

⁶⁰ *Id.*

⁶¹ *Id.*, § 40.

⁶² *Id.*, § 44 a 47.

derálne súdy v prípade *Cartoon Network proti CSC Holdings, Inc.*⁶³ Tu však treba upozorniť na jednu podstatnú skutočnosť, ktorá významne ovplyvnila konečný rozsudok amerických súdov. V tomto prípade bola odporcom spoločnosť Cablevision, ktorá bola tiež oprávneným poskytovateľom káblovej televízie. Keďže odporca bol poskytovateľom káblovej televízie, sudy limitovali svoje rozhodnutia na činnosti odporcu, ktoré nezahŕňali káblovú retransmisiu televízneho vysielania. Dôvodom tohto prístupu bolo to, že odporca ako poskytovateľ káblovej televízie mal potrebné licenčné zmluvy na káblovú retransmisiu. Sudy preto sústredili svoju pozornosť na zhotovovanie rozmnoženín vysielaných televíznych programov na serveroch prevádzkovaných odporcom pre konečných používateľov tejto služby.⁶⁴

Odporca poskytoval svojim zákazníkom službu, ktorá im umožňovala nahráť si vybraný vysielaný televízny program a následne si ho pozrieť v čase, ktorý im vyhovoval. Ide vlastne o obdobu nahrávania televíznych programov jednotlivcami pre ich súkromné neobchodné potreby. Rôzne zariadenia spotrebnej elektroniky umožňujú takéto nahrávania vysielaných televíznych programov, či už ide o videorekordér alebo rôzne DVD alebo Blu-ray Disc „napalovačky“. Rozdiel medzi týmto spôsobom zhotovovania záznamu televízneho vysielania a službou poskytovanou odporcom bol, že jeho zákazníci nepotrebovali mať žiadne nahrávacie zariadenie u seba doma, ale mohli zadať požiadavku na zhotovenie záznamu do systému prevádzkovaného odporcom, ktorý následne automaticky vyhotovil požadovaný záznam a uložil ho na príslušné miesto na serveri odporcu. Zákazník si mohol kedykoľvek neskôr zhotovený záznam televízneho vysielania pozrieť jeho prehraním zo serveru odporcu.

Pri právnom posudzovaní tejto služby sa vynorili dve hlavné otázky. Prvom otázkou bolo, kto zhotovil príslušný záznam televízneho vysielania. Bol to zákazník odporcu, ktorý zadal do systému odporcu požiadavku na zhotovenie takéhoto záznamu, alebo to bol odpor-

⁶³ Twentieth Century Fox proti Cablevision, 478 F. Supp. 2d 607; a Cartoon Network proti CSC Holdings, 536 F.3d 121.

⁶⁴ 478 F. Supp. 2d, s. 610 a 617.

ca, ktorého systém záznam automaticky zhotovil pre jeho zákazníka? Druhou otázkou bolo, ako treba posudzovať prehliadania takéhoto záznamu zákazníkom odporcu zo servera odporcu. Ide o verejný alebo súkromný prenos? V prvom prípade by odporca potreboval získať súhlas držiteľov autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom. V druhom prípade by išlo o používanie predmetov autorskoprávnej ochrany, ktoré priamo alebo nepriamo nezasahuje do výlučných práv držiteľov autorských práv alebo práv súvisiacich s autorským právom.

Vo svojej odpovedi na prvú otázku Odvolací súd pre druhý obvod dospel k záveru, že osoba, ktorá zhotovila záznam, je zákazník odporcu.⁶⁵ Súd posúdil zhotovenie záznamu televízneho vysielania ako analogické ku zhotoveniu záznamu televíznym divákom doma pomocou rôznych nahrávacích zariadení spotrebnej elektroniky.⁶⁶ Súd nebol veľmi presvedčený, že skutočnosť, že záznam zhotovil automaticky systém prevádzkovaný odporcom, by mala mať nejaký vplyv na právne posúdenie takéhoto zhotovenia záznamu televízneho vysielania. Preto dospel k záveru, že odporca by mohol byť zodpovedný len nepriamo za porušovania autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom jeho zákazníkmi, ak by použili túto službu na porušovanie autorských práv alebo práv súvisiacich s autorským právom.⁶⁷ Avšak tu treba upozorniť na skutočnosť, že táto otázka nebola predmetom posudzovania súdu v tomto prípade, pretože žalobca sa domáhal, že odporca porušoval jeho autorské práva priamo.

Odpoveď na prvú otázku podstatne ovplyvnila aj odpoveď súdu na druhú otázku. Systém odporcu zhotovoval pre každého zákazníka osobitne záznamy požadovaných televíznych programov. Následne pri ich sledovaní priamo zo servera odporcu jeho zákazníci mali len prístup k záznamom, ktoré si vopred objednali a boli zhotovené výlučne pre nich. Tretie osoby k týmto záznamom nemali žiadny prístup. Súd preto dospel k záveru, že pri pozeraní záznamov umiestnených na serveri odporcu nejde o verejnú vykonanie, ale len o súkromné vykonanie, ktoré neza-

⁶⁵ 536 F.3d, s. 132 – 133.

⁶⁶ *Id.*, s. 132.

⁶⁷ *Id.*, s. 133 a 139 – 140.

sahuje do práv konkrétnych držiteľov autorských práv.⁶⁸ Tento záver bol tiež ovplyvnený vyššie uvedenou analógiou k vyhotovovaniu záznamu televízneho vysielania a jeho následného pozerania televíznymi divákmi prostredníctvom rôznych nahrávacích zariadení spotrebnej elektroniky.

Obdobnou situáciou sa zaoberali aj sudy vo Francúzsku, Nemecku a Singapore s tým rozdielom, že nešlo o poskytovateľov káblovej televízie, ale o prevádzkovateľov webstránok, ktoré umožňovali ich používateľom požiadať o zhotovenie záznamu televízneho vysielania a následne jeho prezretie v čase vhodnom pre ich používateľov. Na rozdiel od spoločnosti Cablevision tieto internetové spoločnosti nemali žiadnu licenciu na retransmisiu televízneho vysielania. Hoci posudzované internetové služby v jednotlivých jurisdikciách boli veľmi podobné, sudy v každej jurisdikcii dospeli k odlišným záverom.

Najbližšie bol k záverom amerického federálneho odvolacieho súdu rozsudok odvolacieho súdu v Singapore, ktorý bol významne ovplyvnený skutočnosťou, že prístup k webstránke mali len osoby, ktoré už platili koncesionárske poplatky za pozeranie verejne prístupného terrestriálne vysielaného televízneho signálu.⁶⁹ Ďalším dôležitým faktorom, ktorý ovplyvnil rozhodnutie súdu, bol významný spoločenský záujem o technologický pokrok. Súd dospel k záveru, že technologický pokrok je významný pre celú spoločnosť a autorské právo by ho nemalo podstatne obmedzovať alebo úplne zastaviť.⁷⁰

Obdobnou internetovou službou sa zaoberali aj nemecké sudy v prípadoch týkajúcich sa Save.TV⁷¹ a Shift.TV⁷² webstránok. Najvyšší

⁶⁸ *Id.*, s. 138 – 139.

⁶⁹ Rozsudok Odvolacieho súdu z 1.12.2010 vo veci [2010] SGCA 43 RecordTV Pte Ltd proti MediaCorp TV Singapore Pte Ltd, § 70.

⁷⁰ *Id.*, § 71.

⁷¹ Rozsudok Najvyššieho federálneho súdu (Bundesgerichtshofs) z 22.4.2009 vo veci I ZR 175/07; rozsudok Vyššieho krajského súdu Drážďany (Oberlandesgericht Dresden) z 12.7.2011 vo veci 14 U 801/07; a rozsudok Najvyššieho federálneho súdu (Bundesgerichtshofs) z 11.4.2013 vo veci I ZR 151/11.

⁷² Rozsudok Najvyššieho federálneho súdu (Bundesgerichtshofs) z 22.4.2009 vo veci I ZR 216/06; rozsudok Vyššieho krajského súdu Drážďany (Oberlandesgericht Dresden) z 12.7.2011 vo veci 14 U 1071/06; a rozsudok Najvyššieho federálneho súdu (Bundesgerichtshofs) z 11.4.2013 vo veci I ZR 152/11.

federálny súd dospel v oboch prípadoch k záveru, že na posudzovanie poskytovania takýchto služieb sa treba sústrediť na dva typy príslušných práv. V prípade výlučného práva na zhotovovanie rozmnoženín najvyšší súd upozornil, že treba najprv posúdiť, či rozmnoženinu zhotovil poskytovateľ služby v mene jeho používateľa alebo bola rozmnoženina vyhotovená automaticky na základe zadaného príkazu používateľa.⁷³ Súd, ktorému boli veci vrátené na preskúmanie, pri posudzovaní vyššie uvedeného typu služby dospel k záveru, že posudzované rozmnoženiny boli vyhotovené automaticky na základe príkazu používateľov takejto služby, a preto ich možno kvalifikovať ako rozmnoženiny vyhotovené na súkromné, neobchodné účely.⁷⁴ Poskytovateľ takejto služby preto neporušil výlučné právo zhotovovať rozmnoženiny držiteľov autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom.

Druhým dotknutým výlučným právom bolo právo na verejný prenos. Pretože najvyšší súd nemal dostatok informácií o miere účasti odporcov na prenose rozmnoženiny zo serveru odporcu k jeho používateľom, vrátil vec na ďalšie preskúmanie nižšiemu súdu.⁷⁵ Potom, čo sa obe veci dostali späť na najvyšší súd, súd dospel k záveru, že prenos zo servera poskytovateľa takejto služby k jeho používateľovi neoprávnené zasahuje do výlučných práv držiteľov autorských práv a práv súvisiacich sa autorským právom.⁷⁶

Vo Francúzsku súdy posudzovali službu poskytovanú webstránkou prevádzkovanou spoločnosťou Wizzgo. Činnosť spoločnosti Wizzgo sa stala skoro predmetom záujmu viacerých televíznych vysielateľov, ktorí ju zažalovali pre porušenie ich výlučných práv garantovaných francúzskym autorským právom.⁷⁷ Odporca namietal, že jeho činnosť patrí pod dve výnimky, pri ktorých podľa francúzskeho autorského práva nejde o zásah do výlučných práv držiteľov autorských práv a práv sú-

⁷³ I ZR 175/07 a I ZR 216/06.

⁷⁴ 14 U 1071/06 a 14 U 801/07.

⁷⁵ I ZR 175/07 a I ZR 216/06.

⁷⁶ I ZR 151/11 a I ZR 152/11.

⁷⁷ Rozsudok Súdu prvej inštancie Paríž z 25.12.2008 vo veci S.A. Wizzgo proti S.A. Metropole Television a ďalší; a rozsudok Odvolacieho súdu Paríž zo 14.12.2011 vo veci S.A. Wizzgo proti S.A. Metropole Television a ďalší.

visiacich s autorským právom. Prvá uplatnená výnimka sa vzťahovala na prechodné a náhodné kópie, ktoré vznikajú v každom digitálnom informačno-komunikačnom zariadení.⁷⁸ Druhá uplatnená výnimka sa týkala výslednej nahrávky urobenej automaticky systémom odporcu pre jeho zákazníkov. Odporca namietal, že tieto výsledné nahrávky patria pod výnimky zhotovovania rozmnožením predmetov autorskoprávnej ochrany na osobné, neobchodné účely.⁷⁹ Avšak na rozdiel od nemeckých súdov francúzske súdy neboli veľmi presvedčené argumentáciou odporcu a dospeli k záveru, že činnosť spoločnosti Wizzgo nepatrí pod vyššie uvedené výnimky, a preto neoprávnene zasahuje do výlučných práv televíznych vysielateľov chránených francúzskym autorským právom.⁸⁰

V Japonsku sa súdy zaoberali obdobnou službou poskytovanou developerom obytných budov.⁸¹ Pri stavbe obytnej budovy developer osadil televízny rozvod tak, aby si mohli obyvatelia jednotlivých bytových jednotiek nahrávať televízne programy na centrálny server, ktorý bol umiestnený v spoločných priestoroch obytnej budovy. Tento systém bol obdobný systému poskytovanému v Spojených štátoch amerických spoločnosťou Cablevision. Avšak oba systémy sa líšili dvomi významnými rozdielmi. Na rozdiel od Cablevision, systém posudzovaný japonskými súdmi vyhotovoval len jeden centrálny záznam, ktorý bol následne prístupný používateľom viacerých bytových jednotiek, ktorí si vyhotovenie záznamu daného televízneho programu vopred objednali. Odporcom nebol poskytovateľ káblovej televízie, ale spoločnosť, ktorá inštalovala celý systém a tiež sa starala o bezchybný chod serverov.

Keďže len jeden záznam televízneho vysielania bol vyhotovený týmto systémom pre viacerých používateľov, japonský súd dospel k záveru, že nejde o rozmnoženinu vyhotovenú na súkromné, neobchodné účely.⁸²

⁷⁸ *Id.*

⁷⁹ *Id.*

⁸⁰ *Id.*

⁸¹ *Yoridorimidori.*

⁸² *Id.*

Zároveň ten istý záznam bol prístupný zo spoločného servera obyvateľom viacerých bytových jednotiek, a preto pri jeho prehrávaní dochádzalo k verejnému prenosu nahratých televíznych programov, čím došlo k neoprávnenému zásahu do výlučného práva na verejný prenos držiteľov príslušných práv.⁸³ Záver súdu mohol byť podstatne odlišný v prípade, keby systém vyhotovoval záznam osobitne pre každú bytovú jednotku. No po nedávnom rozhodnutí Najvyššieho súdu Japonska v inom prípade, ktorý nižšie rozoberáme, je tento záver tiež veľmi diskutabilný.⁸⁴

4.3 Kombinované typy prenosu televízneho vysielania cez internet

Čo však v prípadoch, keď sa poskytovatelia nových foriem prenosu televízneho vysielania cez internet snažia technicky upraviť svoju službu tak, aby nepatrila pod zákonné vymedzenie pojmu „verejný prenos“? Touto otázkou sa zaoberali súdy v Spojených štátoch amerických a Japonsku. Tu treba upozorniť, že tieto prípady boli veľmi kontroverzné a dostali sa až pred najvyššie súdy v oboch jurisdikciách.

V americkom prípade *American Broadcasting proti Aero*⁸⁵ išlo o webovú stránku, ktorá poskytovala retransmisiu televízneho vysielania cez internet tak, aby jej činnosť mohla byť kvalifikovaná ako obdobná činnosť k vyššie spomenutej činnosti spoločnosti Cablevision, ktorá neporušovala žiadne výlučné práva garantované americkým autorským právom. No na rozdiel od Cablevision alebo spomenutých webových stránok ako Wizgo, Save.TV alebo Shift.TV v prípade služby posky-

⁸³ *Id.*

⁸⁴ Pozri nižšie kapitolu 4.3.

⁸⁵ Pozri rozsudok Obvodného súdu Spojených štátov pre južný obvod New Yorku (US District Court for the Southern District of New York) z 11.7.2012 vo veci ABC proti Aero, Inc., 874 F. Supp. 2d 373; rozsudok Odvolacieho súdu pre druhý obvod (Court of Appeals for the Second Circuit) z 1.4.2013 vo veci WNET proti Aero, Inc., 712 F.3d 676; a rozsudok Najvyššieho súdu Spojených štátov amerických z 25.6.2014 vo veci ABC, Inc. proti Aero, Inc., 134 S. Ct. 2498.

tovanej americou spoločnosťou Aero išlo o vyhotovovania záznamu televízneho vysielania len na pár sekúnd na to, aby sa poskytovateľ mohol domáhať výnimky pre zhotovovanie záznamu televízneho vysielania na súkromné, neobchodné účely.

Na rozdiel od dvoch nižších federálnych súdov⁸⁶ Najvyšší súd Spojených štátov amerických rozhodol v prospech žalobcov. Odôvodnenie väčšiny súdu v tomto prípade pripravil sudca Breyer, ktorý je známy svojou pozíciou v prospech vývoja nových technológií. No v tomto prípade sudca Breyer dospel spolu s väčšinou k záveru, že nová služba poskytovaná spoločnosťou Aero je len obdobou káblovej retransmisie a americký kongres pre tento prípad výslovne zmenil v 70. rokoch minulého storočia vtedajšiu právnu úpravu vytvorenú najvyšším súdom.⁸⁷ Účelom tejto zmeny bolo vytvorenie osobitnej právnej úpravy regulujúcej káblovú retransmisiu televízneho vysielania.⁸⁸

Hoci sudca Breyer vzal do úvahy skutočnosť, že služba poskytovaná spoločnosťou Aero nie je len obyčajnou retransmisiou televízneho vysielania, nebol veľmi presvedčený, že vyhotovenie čiastočného záznamu televízneho vysielania a jeho následný prenos cez internet mení charakter služby z hľadiska jej používateľa a tiež z hľadiska aplikácie autorského práva.⁸⁹ Sudca Breyer výslovne nepoukázal, že technické zhotovenie celého procesu poskytovania služby spoločnosťou Aero bolo motivované obchádzaním právnej úpravy poskytnutej americkým autorským zákonom, ale samotné jej právne posúdenie eliminuje akékoľvek vplyvy takéhoto technického zhotovenia na právne posúdenie danej internetovej služby.

Problém tohto právneho posúdenia je, že bližšie nevymedzuje, čo a za akých podmienok treba považovať za obdobu káblovej retransmisie a čo už ňou nie je. Na túto skutočnosť upozornilo nesúhlasné stanovisko menšiny sudcov najvyššieho súdu, ktoré pripravil sudca

⁸⁶ 874 F. Supp. 2d 373; a 712 F.3d 676.

⁸⁷ 134 S. Ct., s. 2507.

⁸⁸ § 111 Autorského zákona Spojených štátov amerických z roku 1976, Pub. L. No. 94-553, 90 Stat. 2541, v znení neskorších predpisov.

⁸⁹ 134 S. Ct., s. 2507.

Scalia.⁹⁰ Sudca Scalia je často charakterizovaný ako konzervatívny sudca a je veľkým odporcom súdneho aktivizmu pri právnej interpretácii. Vo svojom stanovisku upozornil na viacero možných negatívnych vplyvov stanoviska väčšiny, ktoré bolo pripravené sudcom Breyerom.⁹¹ Na obdobné negatívne vplyvy tohto riešenia poukázalo aj stanovisko americkej vlády a zopár ďalších *amici curiae* stanovísk predložených najvyššiemu súdu.⁹²

Pri príprave väčšinového odôvodnenia sudca Breyer si bol plne vedomý týchto jeho možných negatívnych vplyvov. Preto v ňom upozornil, že tento výklad amerického autorského práva treba chápať vo veľmi limitovanom rozsahu a mal by sa používať len na obdobné prípady k prípadu služby poskytovanej spoločnosťou Aero.⁹³ Výslovne uviedol, že tento nový výklad amerického autorského práva by sa nemal použiť na rôzne služby poskytované tzv. cloud computingom a inými obdobnými internetovými službami.⁹⁴ Avšak len čas ukáže, ako sa s týmto novým právnym výkladom vytvoreným najvyšším súdom popasujú nižšie súdy, t. j. či novovytvorenú právnú úpravu budú vykladať extenzívne alebo reštriktívne.

V dvoch japonských prípadoch, *Maneki TV*⁹⁵ a *Rokuraku II*,⁹⁶ boli poskytované služby podstatne komplikovanejšie ako v prípade *Aero* tak po technickej, ako aj po právnej stránke. Poskytovatelia retransmisie a prenosu televízneho vysielania cez internet koncipovali svoje služby ako skladovanie vysielacích zariadení ich zákazníkov. Každý zá-

⁹⁰ *Id.*, s. 2511 a nasl.

⁹¹ *Id.*, s. 2515-7.

⁹² Pozri *Amicus Curiae* s. 5 – 13 (BSA) a s. 20 a nasl. (vláda).

⁹³ 134 S. Ct., s. 2510-1.

⁹⁴ *Id.*, s. 2511.

⁹⁵ Rozsudok Obvodného súdu Tokio zo 4.8.2006 vo veci *Maneki TV*. In: *Hanrei jihou*, č. 1945, s. 95. Rozsudok Vysokého súdu duševného vlastníctva z 22.12.2006 vo veci H18-RA-10009 *Maneki TV*; a rozsudok Najvyššieho súdu Japonska z 18.1.2011 vo veci 2009 (Ju) 653 *Maneki TV*. In: *Minshu*, 2011, roč. LXV, č. 1.

⁹⁶ Rozsudok Obvodného súdu Tokio z 30.3.2007 vo veci H18-YO-22046 *Rokuraku II*; rozsudok Vysokého súdu duševného vlastníctva z 27.1.2009 vo veci H20-NE-10055 *Rokuraku II*; a rozsudok Najvyššieho súdu Japonska z 30.1.2011 vo veci 2009 (Ju) 788 *Rokuraku II*. In: *Minshu*, 2011, roč. LXV, č. 1.

kazník si musel zakúpiť osobitné zariadenie, ktoré bolo bežne dostupné na trhu, ako bolo LocationFree TV zariadenie od spoločnosti Sony v prípade Maneki TV, alebo osobitne vyrobené poskytovateľom služby ako v prípade Rokuraku II. Zároveň zákazník uložil jednu časť tohto zariadenia u poskytovateľa služby, ktorý zabezpečil jeho riadne pripojenie na elektrickú sieť, televízny signál a internet. Zákazník následne platil mesačné poplatky za poskytovanú službu, ktorá mu umožňovala buď len sledovať práve vysielané televízne programy v prípade Maneki TV, alebo ich aj nahrávať a neskôr pozerať vo vhodnom čase cez internet v prípade Rokuraku II. Každý zákazník mohol ovládať na diaľku len svoje zariadenie, ktoré bolo uložené u poskytovateľa tejto služby.

Otázka, ktorá tu vznikla, bola, či daná služba je legitímna alebo ide len o úmyselné obchádzanie autorského práva. Odvolací súd, t. j. Vysoký súd duševného vlastníctva v Tokiu, dospel v oboch prípadoch k záveru, že ide o legitímny „business“ a zároveň upozornil na skutočnosť, že technologický progres je významným spoločenským záujmom, ktorý súdy musia vziať do úvahy.⁹⁷

Avšak japonský najvyšší súd nebol veľmi presvedčený touto líniou argumentácie. Domnieval sa, že poskytovatelia nových technológií a služieb v týchto prípadoch sa snažia obísť súčasnú právnu úpravu koncipovaním svojich služieb technologicky a právne tak, aby neporušovali výlučné práva daných držiteľov práv. Hoci súd priamo nevyjadril svoj názor, že ide len o fiktívne právne usporiadanie vzťahov medzi poskytovateľmi služieb a ich zákazníkmi, ako to urobil nižší súd v inom obdobnom prípade,⁹⁸ zo samotného posúdenia skutočností daných prípadov je zrejmé, že najvyšší súd bol motivovaný týmto prístupom.

Súd posúdil celý systém vytvorený odporcami ako jednotný automatický systém, ktorý prevádzkujú a spravujú poskytovatelia úložných služieb.⁹⁹ Súd preto nedospel k názoru, že jednotlivé retransmisie televízne signálu alebo jeho nahrávanie a neskorší prenos televíznych

⁹⁷ H20-NE-10055, s. 32.

⁹⁸ Rozsudok Vysokého súdu duševného vlastníctva z 15.11.2005 vo veci H17-RA-10007 Rokuga Net.

⁹⁹ Maneki TV, § 5; Rokuraku II, § 4.

programov uskutočňujú jednotliví používatelia služieb, a preto ich nemožno posudzovať ako verejný prenos alebo ako rozmnožovanie autorských diel a iných chránených predmetov bez súhlasu príslušných držiteľov autorských práv alebo práv súvisiacich s autorským právom. Práve naopak, dospel k záveru, že osoba, ktorá vyhotovuje rozmnoženiny predmetov autorskoprávnej ochrany a vykonáva prenos cez internet, je poskytovateľ daných služieb, ktoré sú založené na fungovaní jednotného automatického systému prispôsobeného takejto činnosti.¹⁰⁰

Problém s takýmto výkladom práva japonským najvyšším súdom je, že vytvoril nový právny koncept, ktorý bližšie nevymedzil. Tým súd vlastne vytvoril právnu neistotu pre tvorcov a poskytovateľov nových technológií a služieb. Mnoho významných výrobcov spotrebnej elektroniky, ako aj poskytovateľov rôznych internetových služieb verejne kritizujú vzniknutú právnu neistotu, pretože je veľmi ťažké vopred predvídať, ako môžu súdy uplatniť tento nový právny koncept na ich konkrétne technológie a internetové služby.

5. Právna neistota a vývoj nových technológií a internetových služieb

Tím pod vedením prof. Josha Lerner z Harvardovej univerzity skúmal vplyv jednotlivých súdnych rozhodnutí v Spojených štátoch amerických, Francúzsku a Nemecku na investície do výskumu a rozvoja v oblasti cloud computingu.¹⁰¹ Ich štúdia dospela k záveru, že roz-

¹⁰⁰ Maneki TV, § 5. Rokuraku II, § 4.

¹⁰¹ Pozri LERNER, J. The Impact of Copyright Policy Changes on Venture Capital Investment in Cloud Computing Companies. *Analysis Group* [online]. 30.11.2011. http://www.analysisgroup.com/uploadedfiles/publishing/articles/lerner_fall2011_copyright_policy_vc_investments.pdf [cit. 12.10.2014]. LERNER, J. The Impact of Copyright Policy Changes in France and Germany on Venture Capital Investment in Cloud Computing Companies. *Analysis Group* [online]. 18.6.2012. http://www.analysisgroup.com/uploadedfiles/news_and_events/news/2012_eu_cloudcomputing_lerner.pdf [cit. 12.10.2014]. BOREK, C., CHRISTENSEN, L. R., HESS, P., LERNER, J. a RAFERT, G. Lost in the Clouds. The Impact of Copyright Scope on Investment in Cloud Computing Ventures. *Analysis Group* [on-

hodnotie v prípade Cablevision malo významný pozitívny účinok na investovanie do výskumu a rozvoja v tejto oblasti v Spojených štátoch amerických.¹⁰² V skratke možno povedať, že súdne rozhodnutie v prípade Cablevision uistilo investorov, že ich investícia nebude ohrozená neočakávanými právnymi výdavkami vo forme zodpovednosti za porušovanie autorských práv alebo zákazom poskytovania príslušnej technológie alebo internetových služieb zo strany príslušných držiteľov autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom. Na druhej strane Lernerov tím pozoroval štatisticky významný negatívny účinok rozhodnutí vo Francúzsku a Nemecku na investície v skúmanej oblasti v daných jurisdikciách. A nielen v porovnaní so situáciou v Spojených štátoch amerických, ale aj v porovnaní s mnohými inými krajinami Európskej únie.¹⁰³

Pri posudzovaní výsledkov tejto štúdie treba však vziať do úvahy dve skutočnosti. Prvou skutočnosťou je, že Lernerov tím mal limitovaný súbor dát o investíciách do oblasti cloud computingu v rámci Európy. Kým ich súbor dát pre územie Spojených štátov amerických bol dostatočne veľký, v prípade Európy jeho tím zápasil s problémom nedostatku relevantných a porovnateľných dát.¹⁰⁴ V tejto súvislosti treba tiež upozorniť, že existujú podstatné rozdiely medzi organizáciou a štruktúrou investícií do výskumu a rozvoja nových technológií medzi Spojenými štátmi americkými a kontinentálnou Európou.¹⁰⁵ Avšak napriek tejto limitácii ich štúdie, jej závery sú v súlade s intuitívnymi očakávaniami, a preto možno len ťažko predpokladať, že lepší súbor dát a podrobnejšia analýza by dospela k inému záveru.

line]. 29.11.2012. http://www.analysisgroup.com/uploadedFiles/Publishing/Articles/2012_ChristensenLerner_Lost_In_the_Clouds.pdf [cit. 12.10.2014].

¹⁰² Pozri BOREK, C. *a spol.* Dielo cit. v pozn. pod č. 101, s. 33 – 34; LERNER, J. (2011). Dielo cit. v pozn. pod č. 101, s. 23 – 24.

¹⁰³ Pozri BOREK, C. *a spol.* Dielo cit. v pozn. pod č. 101, s. 34; LERNER, J. (2012). Dielo cit. v pozn. pod č. 101, s. 26.

¹⁰⁴ Pozri BOREK, C. *a spol.* Dielo cit. v pozn. pod č. 101, s. 13 – 18; LERNER, J. (2012). Dielo cit. v pozn. pod č. 101, s. 8 – 12.

¹⁰⁵ Pozri napr. CINCERA, M., VEUGELERS, R. Differences in the Rates of Return to R&D for European and US Young Leading R&D Firms. In: *Research Policy*, 2014, roč. XLIII, s. 1413 a nasl.

Druhá skutočnosť, ktorú treba vziať do úvahy pri posudzovaní tejto štúdie, je, že Lernerov tím sa nesnažil kvantifikovať vplyv skúmaných súdnych rozhodnutí na investovanie do ľudskej duševnej tvorivej činnosti v literárnej, umeleckej alebo vedeckej oblasti. Takáto kvantitatívna štúdia by im umožnila zodpovedať na otázku, ktorý prístup je z celospoločenského hľadiska vhodnejší. Ich štúdia len určila druh a výšku vplyvu príslušných rozhodnutí na určitú hospodársku oblasť, avšak neodpovedala, či príslušný pozitívny alebo negatívny vplyv v jednej hospodárskej oblasti bol vyvážený alebo prevážený pozitívnymi alebo negatívnymi účinkami týchto rozhodnutí v inej hospodárskej oblasti, v tomto prípade v oblasti tvorby a distribúcie predmetov autorskoprávnej ochrany.

Dôvody takéhoto obmedzenia ich štúdie môžu byť rôzne. Lernerov tím nemusel mať záujem o uskutočnenie takej štúdie. Ale pravdepodobnejším dôvodom mohol byť nedostatok relevantných a adekvátnych dát, ktoré by mohli použiť pre svoju štúdiu. Treba vziať do úvahy aj to, že je veľmi ťažko presne určiť a zmerať všetky priame a nepriame pozitívne alebo negatívne účinky súdnych rozhodnutí na rôzne oblasti spoločenského a ekonomického života.

Napriek týmto obmedzeniam je ich štúdia prínosom do poznania skutočných vplyvov súdnych rozhodnutí na rôzne oblasti spoločenského a ekonomického života. Ich štúdia upozorňuje, že súdy by mali byť veľmi opatrné pri svojej tvorbe práva a že by mali vziať do úvahy skutočnosť, že ich rozhodnutia môžu mať ďalekosiahle účinky na rôzne aspekty spoločenského a hospodárskeho života, na ktoré pôvodne súdy nebrali žiadny ohľad pri svojej rozhodovacej činnosti.

6. Záver

Z doteraz uvedeného vyplýva, že súdy by mali byť opatrné pri rozširovaní rozsahu zodpovednosti za porušovanie autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom v prípadoch poskytovania nových technológií a služieb, ktoré prinášajú nové spôsoby používania autorských diel a iných chránených predmetov, pretože nemajú dosta-

tok potrebných údajov o súčasnom, ako aj budúcom vplyve takýchto technológií na komerčné využívanie predmetov autorskoprávnej ochrany. Akákoľvek neuvážená a neadekvátne regulácia môže spôsobiť spomalenie alebo dokonca úplné zabrzdenie a zastavenie technologického pokroku v danej oblasti, čo nemusí byť len na škodu poskytovateľov a používateľov takýchto nových technológií alebo služieb, ale aj na škodu autorov a iných držiteľov autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom. Preto primeraná a adekvátne regulácia nových technológií a služieb autorským právom si vyžaduje určitý čas, počas ktorého je možné lepšie získať skúsenosti s fungovaním daných technológií alebo služieb a potrebné údaje o ich súčasnom, ako aj budúcom pozitívnom alebo negatívnom účinku na ľudskú tvorivú duševnú činnosť. Avšak nie vždy sa pri rozširovaní rozsahu autorskoprávnej ochrany prihliada na empirické štúdie o sociálno-ekonomickom vplyve danej právnej úpravy.¹⁰⁶

¹⁰⁶ Dobrým príkladom je predlžovanie dĺžky právnej ochrany autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom. Pozri LANDES, W. M., POSNER, R.A. Indefinitely Renewable Copyright. In: *University of Chicago Law Review*, 2003, roč. LXX, s. 471 a nasl. HUGENHOLTZ, B. a spol. The Recasting of Copyright & Related Rights for the Knowledge Economy. Final Report. *European Commission* [online]. 11.2006. http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2005im-d195recast_report_2006.pdf [cit. 12.10.2014].

PŘÍMÁ APLIKOVATELNOST BERNSKÉ ÚMLUVY A SDĚLOVÁNÍ DÍLA VEŘEJNOSTI

JUDr. Pavel Koukal, Ph.D.*

1. Závěry nejvyššího soudu ČR ohledně přímé aplikovatelnosti bernské úmluvy

Nejvyšší soud České republiky v řadě svých rozhodnutí (sp. zn. 30 Cdo 2277/2007, 30 Cdo 4499/2010, 30 Cdo 1130/2013 a 30 Cdo 2334/2013) v kauzách, které se týkají sdělování díla veřejnosti na hotelových pokojích prostřednictvím televizních přijímačů, opakovaně dovodil, že „*pokud by proto snad bylo vyvozováno, že ustanovení § 23 autorského zákona z roku 2000 (ve znění novely provedené zákonem č. 81/2005 Sb.)... pak podle čl. 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, by bylo nezbytné bezpodmínečně použít čl. 11 bis odst. 1 (písm. ii) a odst. 2 cit. Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl, která má ve střetu s českým autorským zákonem vyšší právní sílu (kolizní přednost)*“ (sp. zn. 30 Cdo 2277/2007).

Účelem tohoto článku je podrobit tezi vyslovenou Nejvyšším soudem ČR kritické analýze, a to jak z hlediska interpretace čl. 10 Ústavy ČR, tak z hlediska rozsahu Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl¹ (dále též „*Bernská úmluva*“). Otázka přímé aplikova-

* JUDr. Pavel Koukal, Ph.D. je odborným asistentem na Katedře občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Článek vznikl v rámci projektu specifického výzkumu na vysoké škole (č. MUNI/22/katedrový projekt/2013).

¹ Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z 9. září 1886 (vyhl. č. 133/1980 Sb.) ve znění poslední revize v Paříži ze dne 24. července 1971. Bernská úmluva byla sjednána koncem 19. století mezi několika zakládajícími státy Bernské unie a vstoupila v účinnost dne 5. prosince 1987. Československá republika byla od roku 1921 vázána Berlínským zněním Bernské úmluvy (Úmluva č. 201/1921 Sb.) a přistoupila rovněž k Římskému reviznímu znění (Úmluva č. 286/1936 Sb.). Následně byla od roku 1980 Československá republika vázána

telnosti Bernské úmluvy se jeví jako aktuální, neboť je pravděpodobné, že se v řízení vedeném pod sp. zn. IV. ÚS 2155/2014 danou otázkou bude zabývat Ústavní soud. Současně se jeví být otázka přímé aplikovatelnosti Bernské úmluvy o to závažnější, že dosud byly české soudy k přiznávání přímé aplikovatelnosti mezinárodních smluv velmi opatrné.²

2. Vymezení pojmů, normativní následky mezinárodních smluv dle čl. 10 ústavy ČR

Ohledně vztahu mezinárodních smluv dle čl. 10 Ústavy ČR k vnitrostátnímu právu se můžeme setkat s řadou pojmů jako „*bezprostřední účinek*“, „*přímá aplikovatelnost*“, „*bezprostřední závaznost*“, „*kolizní*

Pařížským zněním Bernské úmluvy (vyhl. č. 133/1980 Sb.) Česká republika je tímto zněním vázána od 1. ledna 1993.

² Z nedávných rozhodnutí lze zmínit například náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 59/14, v němž Ústavní soud zabýval otázkou přímé aplikovatelnosti Úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí, známé jako Aarhuská úmluva (vyhl. pod č. 124/2004 Sb.). Ústavní soud uvedl, že sice „*nehodlá zpochybňovat stávající výklad Aarhuské úmluvy z hlediska neexistence jejího přímého účinku*“, nicméně současně konstatoval, že „*nelze relevantně jednat bez přihlédnutí k Aarhuské úmluvě jako k interpretačnímu pramenu... Závazkům vyplývajícím z Aarhuské úmluvy Ústavní soud nepřiznal v žádném z jejich ustanovení přímý účinek. Ústavní soud je však povinen vyložit ustanovení ústavního pořádku, jež se dotýkají práva na soudní ochranu, takovým způsobem, aby byla umožněna účinná ochrana práv fyzických a právnických osob. Je-li tedy možné interpretovat vnitrostátní normy vícero možnými způsoby, má přednost ten výklad, který naplňuje požadavky Aarhuské úmluvy*“ (bod 19. cit. nálezu). Jinými slovy příznak dané mezinárodní smlouvě účinek nepřímý. Z judikatury dostupné v systému ASPI však autorovi tohoto článku nejsou známa jiná soudní rozhodnutí, než jsou zmiňovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu v kauzách televizních přijímačů na hotelových pokojích, v nichž by soudy přiznaly mezinárodní úmluvě přednostní aplikovatelnost před zákonem. Naopak v nálezech, které se týkaly tzv. slovenských důchodů, byl přednostní účinek mezinárodní smlouvy odepřen s poukazem na požadavek ústavně konformního výkladu a s ohledem na to, že mezi mezinárodně uznávané zásady patří zásada, že ratifikací mezinárodních smluv nejsou dotčena výhodnější práva, ochrana a podmínky poskytované a zaručené vnitrostátním zákonodárstvím (srov. náleží ÚS sp. zn. Pl. ÚS 31/94 a Pl. ÚS 5/12).

přednost“, „*samovykonatelnost*“ atd. V tomto článku budu vycházet z tezí, které ohledně vztahu mezinárodního a vnitrostátního práva definoval prof. Malenovský³ a které se následně částečně promítly do judikatury Ústavního soudu České republiky⁴ (plně potom do rozhodnutí SDEU)⁵ a budu hovořit o „*přímé aplikovatelnosti*“ či „*přednostní použitelnosti*“.

Podstatné, je že právní řád státu se skládá jednak z vnitrostátních předpisů, jednak z inkorporovaných mezinárodních smluv,⁶ jednak z pravidel, která řeší koexistenci obou normativních systémů (vnitrostátního a mezinárodního práva). Aby se mezinárodní smlouva mohla stát „*součástí českého právního řádu*“ dle čl. 10 Ústavy ČR, je třeba naplnění tří podmínek: (1) kvalifikovaný ratifikační souhlas,⁷ (2) závaznost pro Českou republiku,⁸ (3) kvalifikovaná

³ Srov. MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné: jeho obecná část a poměr k vnitrostátnímu právu, zvláště k právu českému*. 5. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2008, s. 430 – 435.

⁴ Srov. náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 36/01.

⁵ Srov. rozsudek SDEU ve věci *Società Consortile Fonografici (SCF) proti Marcu Del Corsovi* (C-135/10), body 39 – 56. K problematice vztahu unijního a mezinárodního práva srov. též rozsudek ESD ve věci *Haegeman proti Belgickému království* (181/73), bod 5, *Meryem Demirel proti Stadt Schwäbisch Gmünd* (12/86), bod 7.

⁶ Inkorporované mezinárodní smlouvy (ať již obecně inkorporované dle čl. 10 Ústavy ČR nebo speciálně inkorporované odkazem v zákoně) při procesu inkorporace zůstávají pramenem mezinárodního práva, nadále mají mezinárodněprávní povahu, což se projevuje v posuzování jejich závaznosti pro daný stát (například co do uplatněných výhrad), platnosti, výkladu atd. Na základě inkorporace je mezinárodním smlouvám pouze propůjčována vnitrostátní obecná závaznost. Viz též MALENOVSKÝ, J. *op. cit.* S. 433, 494.

⁷ K ratifikaci mezinárodní smlouvy prezidentem republiky (čl. 63 odst. 1 písm. b) Ústavy ČR) musí dát předchozí souhlas volení zástupci lidu, tedy obě komory Parlamentu České republiky (čl. 49 Ústavy ČR), event. tento souhlas může být dán přímo suverénem (tj. lidem) v referendu (čl. 10a odst. 2 Ústavy ČR). Srov. též MIKULE, V. In *Sládeček/Mikule/Syllová Ústava České republiky*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 80.

⁸ Závaznými jsou všechny smlouvy mezinárodní smlouvy, které Českou republiku mezinárodně zavazují, včetně smluv (z hlediska *ratione tempore*) historických, k nimž dal souhlas odpovídající parlamentní orgán právního předchůdce České republiky. Srov. MALENOVSKÝ, J. *op. cit.* S. 480. Obdobně viz nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 605/06, III. ÚS 705/06 či I. ÚS 2373/07. Co do obsahu pojmu

promulgate.⁹ Takto inkorporovaná mezinárodní smlouva může vyvolávat „*normativní následky inkorporace*“, které ústavodárce mj. vyjadřuje slovy: „*Stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva*“ (čl. 10 Ústavy ČR, věta za středníkem).

Aby bylo možné přiznat mezinárodní smlouvě přednostní použitelnost před zákonem, je nezbytné, aby mezinárodní smlouva byla tzv. *self-executing*.¹⁰ Tímto termínem se rozumí taková formulace právního pravidla, která soudci umožňuje přímo rozhodnout konkrétní spor, přičemž se jedná o „*ustanovení smlouvy, jejíž strany přímou použitelnost nevyloučily, a která k tomu mají zejména následující předpoklady: jsou formulována oznamovacím způsobem v přítomném čase a jednotlivci jsou gramatickými podměty ve větách, které stanoví práva a povinnosti*“.¹¹ Doc. Kühn pojem přednostní použitelnosti definuje jako „*způsobilost normy mezinárodního práva s ohledem na svůj obsah regulovat lidské chování [...] bez potřeby jakéhokoliv dalšího opatření ze strany státu*“.¹²

Ustanovení mezinárodních smluv, která jsou *self-executing* nicméně ještě sama o sobě nevyvolávají normativní následky inkorporace, neboť ty jsou navázány na rozpor mezi přímo použitelným (*self-executing*) ustanovením mezinárodní smlouvy a zákonem. Teprve v případě,

závaznost mezinárodní smlouvy viz MALENOVSKÝ, J. *op. cit.* S. 471. ŠÍŠKOVÁ, N. Mezinárodní smlouvy podle čl. 10 Ústavy ČR a otázky související. *Právní fórum* č. 8/2005, s. 295.

⁹ Smlouva je kvalifikovaně promulgována za podmínek, které v návaznosti na čl. 52 odst. 2 Ústavy stanoví § 5 až 7 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ K sémantickému obsahu pojmu *self-executing* srov. HINAREJOS, A. On the Legal Effects of Framework Decisions and Decisions: Directly Applicable, Directly Effective, Self-executing, Supreme? *European Law Journal* č. 5/2008, s. 622; KÜHN, Z., KYSELA, J. Aplikace mezinárodního práva po přijetí tzv. euronovely Ústavy ČR. *Právní rozhledy* č. 7/2002, s. 301 – 312. KÜHN, Z. Samovykonatelnost, přímá účinnost a některé teoretické otázky aplikace mezinárodních smluv ve vnitrostátním právu. *Právník* č. 5/2004, s. 471.

¹¹ Srov. MALENOVSKÝ, J. Obecně uznávaná pravidla mezinárodního práva, mezinárodní smlouvy a naše Ústava. *Právník* č. 7/1997, s. 542.

¹² KÜHN, Z. *op. cit.* S. 471.

že v konkrétním případě na tentýž právní vztah (*sein*) dopadá jak pravidlo obsažené v mezinárodní smlouvě, tak pravidlo zakotvené v zákoně, přičemž obě pravidla mají odlišné normativní následky (*sollen*), použije se přednostně mezinárodní smlouva.¹³ Ústavodárce těmito normativními následky inkorporace dovádí do praktických (aplikačních) důsledků vnitrostátní závaznost mezinárodního práva, která je vyjádřena v čl. 1 odst. 2 Ústavy ČR.

Za zmínku stojí, že mezinárodní smlouva, která sice není *self-executing*, a proto ji není možné přiznat normativní následky inkorporace dle čl. 10 Ústavy ČR, může mít ve vnitrostátním své nepřímé (interpretační) účinky. Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 59/14 například přiznal Aarhuské úmluvě (viz pozn. č. 3) nepřímé účinky spočívající v tom, že „nelze relevantně jednat bez přihlídnutí k Aarhuské úmluvě jako k interpretačnímu pramenu“, což se projevuje v povinnosti „vyložit ustanovení ústavního pořádku, jež se dotýkají práva na soudní ochranu, takovým způsobem, aby byla umožněna účinná ochrana práv fyzických a právnických osob“. Pokud je možné „interpretovat vnitrostátní normy vícero možnými způsoby, má přednost ten výklad, který naplňuje požadavky Aarhuské úmluvy“ (srov. nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 59/14, bod 19). Obdobný závěr nalezneme i v právních závěrech SDEU v případě *SCF v. del Corso*.¹⁴ I zde SDEU dovodil, že sice „použití ustanovení Smlouvy WPPT, pokud jde o provádění nebo účinky těchto ustanovení, je podmíněno vydáním pozdějších aktů. Tato ustanovení tudíž postrádají přímý účinek v unijním právu a nezakládají jednotlivcům práva, kterých by se tito mohli před soudem na základě uvedeného práva přímo dovolávat“ (bod 48). Současně však SDEU dodal, že „podle ustálené judikatury Soudního dvora musí být předpisy unijního práva vykládány v největším možném rozsahu ve světle práva mezinárodního, zejména týkají-li se takové předpisy právě provádění mezinárodní dohody uzavřené Unii“ (bod 51), a proto „za těchto podmínek musí být pojmy obsažené v uvedené směrnici vykládány v největším možném roz-

¹³ Srov. MALENOVSKÝ, J. op. cit sub 2. S. 483.

¹⁴ Srov. rozsudek SDEU ve věci *Società Consortile Fonografici (SCF) proti Marcu Del Corsovi* (C-135/10).

sahu ve světle těchto dvou Smluv“ (bod 52). Specificky k problematice sdělování díla veřejnosti potom SDEU dovodil, že „z veškerých těchto úvah vyplývá, že pojmy uvedené ve směrnících 92/100 a 2001/29, jako například pojem ‚sdělování veřejnosti‘, musí být vykládány ve světle odpovídajících pojmů obsažených v uvedených mezinárodních smlouvách a takovým způsobem, aby s nimi byly i nadále v souladu, a to rovněž s přihlédnutím ke kontextu, v němž jsou takové pojmy použity, a k účelu sledovanému příslušnými ustanoveními mezinárodních smluv v oblasti duševního vlastnictví“ (bod 55).

Mezinárodní smlouva (resp. její ustanovení) tedy nemusí být sama o sobě přímo/přednostně použitelná, nicméně jakožto součást vnitrostátního práva má své účinky (širší normativní účinky vyplývající z čl. 1 odst. 2 Ústavy ČR), a to zejména s ohledem na požadavek takové interpretace vnitrostátního práva, která co nejvíce naplňuje mezinárodní závazky daného státu.

3. Bernská úmluva a její přímá aplikovatelnost v právu České republiky

Nejvyšší soud České republiky v řadě svých rozhodnutí (sp. zn. 30 Cdo 2277/2007, 30 Cdo 4499/2010, 30 Cdo 1130/2013 a 30 Cdo 2334/2013) dovodil, že Bernská úmluva je přímo aplikovatelná (slovy Nejvyššího soudu se jedná o „kolizní přednost“), aniž by však blíže zdůvodnil proč. Resp. Nejvyšší soud sice provádí částečnou subsumpci příslušných právních norem pod čl. 10 Ústavy ČR, když konstatuje rozpor mezi čl. 11 bis odst. 1 (písm. ii) s § 23 autorského zákona (dále též „AutZ“),¹⁵ nicméně se podrobně nezabývá otázkou, zda příslušné ustanovení je vůbec způsobilé být „self-executing“, a to v kontextu rozsahu (zejména personálního) Bernské úmluvy.¹⁶

¹⁵ Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶ Srov. FAWCETT, J. J., TORREMANNS, P. *Intellectual Property and Private International Law*, 2. vyd. New York: Oxford University Press, 2011, s. 671.

Bernská úmluva byla od počátku koncipována tak, že jejím primárním cílem bylo především založit Bernskou unii (nebo též Jednotu) na ochranu autorských práv k literárním a uměleckým dílům a současně zakotvit určité minimální mezinárodní standardy autorskoprávní ochrany.

Z hlediska aplikace Bernské úmluvy je stěžejní určit, zda konkrétní dílo spadá pod rozsah Bernské úmluvy. V případě, že tomu tak je, potom ve vztahu k tomuto dílu Bernská úmluva poskytuje minimální úroveň ochrany.¹⁷ Základními kvalifikačními kritérii, která Bernská úmluva používá pro určení svého rozsahu, jsou (i) státní příslušnost autora (čl. 3 odst. 1 Bernské úmluvy) a (ii) místo prvního oprávněného zveřejnění díla (čl. 3 odst. 1 a 3 Bernské úmluvy).¹⁸ Subsidiárním kritériem ve vztahu k filmovým dílům je domicil výrobce filmového díla (čl. 4 písm. a) Bernské úmluvy), v případě děl architektonických a děl grafického a výtvarného umění grafického, jež tvoří součást budovy (čl. 4 písm. b) Bernské úmluvy) potom jde o umístění hmotného substrátu autorského díla.

Při úvahách o vymezení „*minimálního standardu ochrany*“ je (ve vztahu ke shora uvedeným předmětům ochrany) podstatné, že smluvní strany přistoupily k jeho zakotvení poněkud specifickým způsobem. Minimální standard ochrany v kontextu čl. 3 až 19 Bernské úmluvy totiž spočívá na následujících mechanismech:

3.1 Režim národního zacházení

Režim národního zacházení (*national treatment*) vyplývá z ustanovení čl. 5 odst. 1 Bernské úmluvy („*přiznávají nebo v budoucnu přiznají jejich občanům*“). Jedná se o zrovnoprávnění cizích státních příslušníků se státními občany příslušného státu¹⁹ (v době sjednání Bernské

¹⁷ Srov. FAWCETT, J. J., TORREMANS, P. *op. cit.* Tamtéž.

¹⁸ Prof. Sterling k těmto explicitním kritériím, které vyplývají přímo z čl. 3 Bernské úmluvy, řadí ještě kritéria týkající se chráněných předmětů ochrany, a to kritérium formy (*criterion of form*) a kritérium obsahu (*criterion of content*). Srov. STERLING, J. A. L. *World Copyright Law*. 3. vyd. London: Sweet&Maxwell, 2008, s. 779.

¹⁹ Srov. WALTER, M. In: LOEWENHEIM, U. *Handbuch des Urheberrechts*. 2. vyd.

úmluvy šlo o reakci na běžnou diskriminaci cizích státních příslušníků). Z čl. 5 odst. 1 Bernské úmluvy vyplývá, že cizí státní příslušník má vždy minimálně taková práva, jako státní občan příslušného členského státu Bernské Unie.

Mezi výjimky z režimu národního zacházení²⁰ patří případy ochrany průmyslových vzorů a modelů (čl. 2 odst. 7 Bernské úmluvy),²¹ omezení ve vztahu k nečlenskému státu, který nedostatečně chrání díla autorů, jež jsou občany některého ze států Bernské unie (čl. 6), délka ochrany ve státě, kde se žádá o ochranu (čl. 7 odst. 8), a uplatňování práva na odměnu při opětovném prodeji originálu uměleckého díla (čl. 14ter odst. 2).

3.2 Princip teritoriality, neformálnosti ochrany a minimální délky ochrany

Princip teritoriality a neformálnosti ochrany nalezneme definovaný v čl. 5 odst. 2 Bernské úmluvy. Předně úmluva stanoví, že požívání a výkon práv v ní zakotvených není podroben žádné formalitě. Současně platí, že požívání a výkon práv závisí vždy na právní úpravě státu, v němž se žádá o ochranu (*lex loci protectionis*), bez ohledu na to, jaká pravidla platí ve státě původu díla.

Fawcett a Torremans výslovně uvádí, že v zemi, kde autor uplatňuje svá práva, jsou mu poskytována odlišná práva, než ve státě původu

Mnichov: C. H. Beck Verlag, 2010, s. 1143.

²⁰ Srov. FAWCETT, J. J., TORREMANS, P. *op. cit.* S. 680. STERLING, J.A.L. *op. cit.* S. 771.

²¹ Otázku rozdílného zacházení se zahraničními autory ve vztahu k designům, které ve státě původu díla podléhají zvláštní průmyslově-právní ochraně, se zabýval SDEU v rozhodnutí *Tod's SpA a Tod's France SARL proti Heyraud SA* (C-28/04), v němž dovodil, že „článek 12 ES, který upravuje obecnou zásadu nediskriminace na základě státní příslušnosti, musí být vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby možnost autora domáhat se v členském státě ochrany autorského práva přiznané právní úpravou tohoto státu závisela na rozlišovacím kritériu založeném na státě původu díla“.

díla²² a rozsah ochrany zahraničních autorů v jednotlivých státech je určen rozsahem ochrany, která je poskytována domácím autorům.²³ Autorské právo, které se k danému výtvoru vztahuje ve státě původu díla, se tak multiplikuje do podoby autorských práv v jednotlivých státech Bernské unie.

Co se týče minimální délky doby ochrany,²⁴ ta je opět navázána na princip teritoriality a zásadu *lex loci protectionis*, neboť doba trvání autorskopravní ochrany se „vždy řídí zákonem státu, kde se uplatňuje nárok na ochranu“ (čl. 7 odst. 8 Bernské úmluvy). V určitých případech však může být i kratší (pokud je doba ochrany ve státě původu díla kratší než ve státě, kde se uplatňuje nárok na ochranu).²⁵

3.3 Zakotvení práv plynoucích přímo z Bernské úmluvy (convention rights, iura conventionis)

Tento princip je klíčovým pro posouzení eventuální přímé aplikovatelnosti jednotlivých ustanovení Bernské úmluvy. Jak již bylo řečeno, Bernská úmluva obecně definuje svůj personální (čl. 3 a 4) a věcný rozsah (čl. 2 a 2 bis). V těchto ustanoveních tedy je určeno, které subjekty jsou ve vztahu ke kterým výtvorům chráněny. Co se týče „nadstavbové ochrany“ přiznané autorům přímo jednotlivými články úmluvy (čl. 6 bis až 16 – tzv. *iura conventionis*), této se mohou dovolávat pouze ti autoři, kteří nejsou autory státu původu díla, neboť čl. 5 odst. 1 Bernské

²² „The use of the word ‘rights’ has certain implications. In practice, it means that the author is given a separate right in each protecting country, and one in the country of origin as well.“ FAWCETT, J. J., TORREMANS, P. op. cit. S. 679.

²³ „These rights are identical to the national right which each country grants to its own authors.“ FAWCETT, J. J., TORREMANS, P. op. cit. Tamtéž.

²⁴ Obecná délka ochrany je v Bernské úmluvě stanovena na 50 let *post mortem auctoris* (čl. 7 odst. 1 Bernské úmluvy) s určitými specifiky ve vztahu k filmovým dílům (čl. 7 odst. 2 Bernské úmluvy) a dílům anonymním nebo pseudonymním (čl. 7 odst. 3 Bernské úmluvy). V případě fotografických děl a děl užitého umění, pokud jsou chráněna jako díla umělecká, je minimální doba ochrany stanovena na 25 let od vytvoření díla.

²⁵ Stejně pravidlo obsahuje i § 107 odst. 4 AutZ.

úmluvy výslovně uvádí, že práv přiznaných touto (rozuměj Bernskou) úmluvou se mohou autoři dovolávat pouze „v *ostatních státech Unie kromě státu původu díla*“.²⁶ Tuto poměrně komplikovanou konstrukci Bernská úmluva výslovně opakuje (podtrhuje) v čl. 5 odst. 3: „*Ochrana ve státě původu se řídí vnitrostátním právem*“.

Výstižně a jednoznačně vyjadřuje skutečnost, že se práva plynoucí přímo z Bernské úmluvy (*iura conventionis*) vztahují pouze na autory „*ne-státu*“ původu díla, prof. Sterling: „*Convention rights, however, can only be claimed in countries of the Union other than the country of origin.*“²⁷ Dále uvádí: „*In the country of origin of the work, the author has no claim under the Convention and must rely on the rights accorded to national authors by the domestic law. The Berne Convention imposes no obligation on Member States as to the way they are to treat their own nationals...*“²⁸

Fawcett a Torremans obdobně dovozují: „*This leads to two conclusions. Firstly, the substantive rights granted by the Convention cannot be claimed, as such, in the country of origin and the domestic works could eventually be given a lower level of protection.*“²⁹

Stejným způsobem se v českém prostředí vyjadřuje i prof. Knap ve svém komentáři k Bernské úmluvě: „*Pro díla chráněná podle RÚB se poskytuje dvojitý odlišný režim ochrany podle toho, zda jde o ochranu ve státě původu díla nebo o ochranu v jiném členském státě RÚB. Ve státě původu díla přísluší dílu vždy ochrana pouze podle národního režimu tohoto státu, t.j. podle jeho vnitrostátního autorského práva (nemůže se tedy subjekt autorského práva v tomto státě dovolávat zvláštních práv stanovených úmluvou). Jde – li o ochranu v jiném státě RÚB než ve státě původu díla, přísluší dílu ochrana nejen v rozsahu vnitrostátního práva tohoto státu, ale kromě toho i v rozsahu práv zvláště přiznávaných RÚB (čl. 6bis až 16).*“³⁰

²⁶ Stát původu díla je potom definován v čl. 5 odst. 4 Bernské úmluvy, a to ve vazbě na státní příslušnost (*nationality*) a místo uveřejnění díla (*place of publication*).

²⁷ Srov. STERLING, J.A.L *op. cit.* S. 779.

²⁸ Tamtéž s. 770.

²⁹ FAWCETT, J.J., TORREMANS, P. *op. cit.* S. 679.

³⁰ Srov. Knap, K. *Autorský zákon a předpisy související*. 3. vyd. Praha: Panorama, 1982, s. 348.

Na základě interpretace čl. 5 odst. 1 a 3 Bernské úmluvy podpořené uvedenými doktrinárními závěry, lze shrnout, že práv přímo příznávných autorům Bernskou úmluvou (*iura conventionis*) se autoři mohou domáhat, avšak pouze v jiných státech Bernské unie, než je stát původu díla. Jinými slovy obecně platí, že pokud lze uvažovat o přímé aplikovatelnosti ustanovení čl. 6bis až 16 Bernské úmluvy, potom ve vztahu k těmto (tj. zahraničním) subjektům.

4. Čl. 11 bis odst. 1 Bernské úmluvy jako self-executing ustanovení?

V případě konkrétních ustanovení Bernské úmluvy je třeba posuzovat, zda jsou ve vztahu k autorům ne-státu původu díla (tj. k autorům zahraničním) skutečně sama o sobě *self-executing*, tedy zda přímo přiznávají subjektům určitá práva, nebo zda zakotvují pouze povinnost smluvním stranám, které jsou povinny na základě převzatého mezinárodního závazku učinit příslušná opatření (například přijmout určitou vnitrostátní právní úpravu).

V případě čl. 11 bis Bernské úmluvy je třeba poukázat na odstavec druhý, který stanoví, že podmínky práva na sdělování díla veřejnosti mají být stanoveny v „zákonodárství států Unie“.³¹ Současně toto usta-

³¹ Z hlediska dikce souvisejících ustanovení Bernské úmluvy lze poukázat například na čl. 12 („Autoři literárních nebo uměleckých děl mají výlučné právo udílet svolení k zpracování, úpravám nebo k jiným změnám svých děl“) nebo čl. 14 odst. 1 [„Autoři literárních nebo uměleckých děl mají výlučné právo udílet svolení: (i) k filmovému zpracování a rozmnožování těchto děl a k rozšiřování takto zpracovaných nebo rozmnožených děl; (ii) k veřejnému provozování a provedení a k přenosu po drátě na veřejnost takto zpracovaných nebo rozmnožených děl“], která bližší úpravu podmínek výkonu daného práva ve vnitrostátním právu nepředpokládají. V případě těchto ustanovení Bernské úmluvy lze usuzovat, že přímo aplikovatelná dle čl. 10 Ústavy ČR být mohou, neboť jde o „ustanovení smlouvy, jejíž strany přímou použitelnost nevyloučily, a která k tomu mají zejména následující předpoklady: jsou formulována oznamovacím způsobem v přítomném čase a jednotlivci jsou gramatickými podmínky ve větách, které stanoví práva a povinnosti“ (MALENOVSKÝ, *op. cit. sub 11*, S. 542).

novení zakotvuje, že podmínky výkonu nesmí být na újmu osobních práv autora (čl. 6bis Bernské úmluvy) ani na újmu práv autora na odměnu, kterou má v případě sporu určit příslušný státní orgán. Členským státům Bernské unie jsou tedy stanoveny určité limity ohledně podmínek, kterými mohou normovat právo na sdělování díla veřejnosti.

Z hlediska doktrinárního vymezení pojmu přímé aplikovatelnosti určitého ustanovení mezinárodní smlouvy (viz citované práce prof. Malenovského a doc. Kühna) lze dovodit, že Bernská úmluva v čl. 11bis odst. 2 vylučuje přímou aplikovatelnost čl. 11 bis odst. 1 tím, že podmínky výkonu určitého práva má stanovit vnitrostátní právní předpis. Jedná se typicky o ustanovení, které přímo aplikovatelné není, neboť samotná mezinárodní smlouva ponechává bližší vymezení práva na sdělování díla veřejnosti vnitrostátnímu právu. Nejvyšší soud tedy nemá pravdu, když konstatuje, že „*zmíněná úmluva jako mezinárodní smlouva v čl. 11 bis odst. 1 (písm. ii) stanoví bez přímých výjimek, že „Autoři literárních a uměleckých děl mají výlučné právo udílet svolení k jakémukoli veřejnému sdělování“ (toute communication publique) „po drátě nebo bez drátové díla vysílaného rozhlasem či televizí, uskutečňuje-li toto sdělování jiná organizace než původní“*“ (rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2277/2007). Výjimky a omezení totiž může zakotvit vnitrostátní právo.

5. „Foreign treatment clause“ a výjimka z práva na sdělování díla veřejnosti formou provozování rozhlasového a televizního vysílání zpřístupňováním díla pacientům při poskytování zdravotních služeb ve zdravotnických zařízeních

Jestliže nejde v případě čl. 11 bis odst. 1 Bernské úmluvy o přímo aplikovatelné ustanovení (protože podmínky výkonu práva na sdělování díla veřejnosti má stanovit norma vnitrostátního práva), potom se jako by zdá, že nám odpadá problém ohledně možné nerovnosti v právech mezi domácími a zahraničními autory prostě proto, že za-

hraniční autoři se práv zakotvených v čl. 11 bis odst. 1 Bernské úmluvy na základě čl. 10 Ústavy ČR ani přímo (tj. přednostně před zákonem) dovolávat nemohou.

Zde bychom mohli s ohledem na rozumnou zásadu „mlčeti zlato“ skončit. Nicméně rozumní nebudeme a pokusíme se zamyslet nad tím, co nad námi při sporech kolektivních správců s provozovateli hotelů nebo lázeňskými/zdravotnickými zřízeními neustále visí jako Damoklův meč. Je v demokratickém právním státě možné, aby stát nerovným způsobem zacházel se svými státními příslušníky oproti zahraničním subjektům, resp. aby svým občanům přiznával oproti cizincům méně práv?

Brand k problematice odlišného zacházení s domácími a vnitrostátními autory uvádí: „*Treatment of a State's own nationals which is below these standards therefore remains quite possible. Such an occurrence can be avoided if the Members accept the direct applicability of the Berne Convention, and then adjust their national law to the protection provided by the Berne Convention. Alternatively, they may decree that domestic authors are entitled to those rights which are granted to foreign authors in compliance with the Convention (so called 'Foreign Treatment Clause')*“.³²

Jestliže problematiku „foreign treatment clause“, tedy *in concreto* požadavku na stejné zacházení domácích autorů a autorů zahraničních, domýšlíme z hlediska českého ústavního pořádku, musíme se zamyslet nad tím, na základě jakého ustanovení by bylo možné dovodit, že domácí autoři musí mít stejná práva jako autoři zahraniční.

Státu obecně nic nebrání v tom, aby různým skupinám přiznával různá práva, pouze si při svém normování nesmí počínat svévolně. Již Ústavní soud ČSFR v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 22/92 dovodil, že „*rovnost občanů před zákonem nebyla chápána jako abstraktní kategorie, ale vždy byla přičítána k určité právní normě, pojímána ve vzájemném poměru různých subjektů apod. Pokud bylo z rovnosti učiněno právo, je každý jednotlivec oprávněn, aby stát v mezích svých možností odstra-*

³² Srov. BRAND, O. In: Stoll/Busche/Arend: *WTO – Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2009, s. 230.

nil všechny faktické nerovnosti. Tato konstrukce však platí pouze tehdy, uvažujeme-li rovnost jako absolutní. Rovnost relativní, jak ji mají na mysli všechny moderní ústavy, požaduje pouze odstranění neodůvodněných rozdílů“. Na tento nálezu navázal Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 4/95, kde dovedil, že „*neexistuje žádný recept na určení, co všechno by mělo být rovné, egalitářský univerzalismus by však nutně vyvolal hluboce nefunkční sociální účinky. Každá rovnost ve společenském dění může proto být jen rovností, na pochodu, vývojovým tvarem, jehož nepřetržité oscilování v oblasti kontinua napětí mezi úsilím o totální rovnost a úsilím o totální nerovnost substituuje vlastní cílovou představu“.* Konečně v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 47/95 Ústavní soud dovedil, že „*nelze namítat nerovnost tam, kde zákon stanoví pro všechny subjekty, které lze zahrnout pod osobní rozsah právního předpisu, stejné podmínky nároku“.*

V českém právu nenacházíme (v jakémisi „*inverzním režimu*“) podobné ustanovení, jaké bylo obsaženo v čl. 12 Smlouvy o založení ES,³³ které by zakazovalo diskriminaci českých státních občanů ve vztahu k cizincům. Zákaz diskriminace domácích autorů by se sice mohl opírat o čl. 4 odst. 2 LZPS, nicméně by musela být brána v úvahu skutečnost, že zákonodárce může s různými skupinami zacházet různě (srov. též nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 30/04) a že případně může domácím autorům nepřiznat právo, které zahraničním autorům vyplývá přímo z Bernské úmluvy (například právo zakotvené v čl. 12 či 14 Bernské úmluvy). Ostatně sama Bernská úmluva v čl. 7 odst. 8 (a obdobně AutZ v § 107 odst. 4) zakotvuje rozdílné zacházení ve vztahu k tak zásadní otázce, jako je doba trvání majetkových práv autorských, která může být ve státě, kde se uplatňuje ochrana, *in eventum* kratší, než je běžná délka ochrany zakotvená vnitrostátním právem.

Pokud zákonodárce v zákoně navíc stanoví v obecné rovině stejné podmínky omezení určitého práva pro všechny subjekty (jako je tomu například v § 23 AutZ, které upravuje obecné podmínky uplatňování

³³ Dnes jde o čl. 18 konsolidovaného znění Smlouvy o fungování Evropské unie (zveřejněné pod č. 2008/C 115/01).

práva na sdělování díla veřejnosti provozováním rozhlasového a televizního vysílání) lze obtížně hovořit o tom, že tento stav představuje sám o sobě (zdůrazněno autorem) neústavní diskriminaci³⁴ (srov. závěry obsažené v nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 47/95).³⁵

Dovození zákazu diskriminace domácích autorů oproti autorům zahraničním („*foreign treatment clause*“) z čl. 4 odst. 2 LZPS nicméně není vyloučeno s ohledem na nepřímý (interpretační) účinek Bernské úmluvy, který vyplývá z čl. 1 odst. 2 Ústavy ČR.

Pouhé stanovení podmínek výkonu práva nebo výjimek či omezení určitého práva (například práva udělení svolení ke zpracování, úpravám nebo k jiným změnám svých děl - čl. 12 Bernské úmluvy) může být legitimní. Přestože totiž Bernská úmluva žádá omezení tohoto

³⁴ Opačnou argumentaci uvádí *Telec s Tímou*: „Rozsah přímé aplikovatelnosti mezinárodních autorskoprávních smluv v České republice tedy záleží výhradně na čl. 10 Úst a jeho interpretaci. Tento výklad však musí být proveden tak, aby byla respektována ústavně zaručená základní práva a svobody a dodržovány mezinárodní závazky České republiky, což lze řadit mezi základní znaky demokratického právního státu (srov. čl. 1 odst. 2 a čl. 9 odst. 3 Úst a čl. 4 LPS). Z toho vyplývá, že práva přiznaná mezinárodními autorskoprávními smlouvami (*iura conventionis*) jsou u nás přímo závazná nejen pro státní příslušníky ostatních smluvních stran, nýbrž i pro české občany a rovněž pro občany všech členských států EU, a to bez ohledu na otázku mezinárodněprávní odpovědnosti za nedodržení mezinárodní smlouvy, která je vymezena v samotné mezinárodní smlouvě (kupř. cit. čl. 5 odst. 1 RÚB). Opačný výklad by byl ústavněprávně neúnosný, neboť by zaručoval ústavně zaručené základní lidské právo vlastnit a užívat majetek (čl. 11 LPS) a kulturní lidské právo na ochranu duševních výtvorů (čl. 34 odst. 1 LPS) cizím státním příslušníkům v širším rozsahu než vlastním občanům, což by bylo rovněž v rozporu s mezinárodními závazky České republiky, zejména čl. 12 SES, který členským státům zakazuje diskriminaci na základě státní příslušnosti, což platí i pro oblast práva duševního vlastnictví, včetně práva autorského (srov. zejm. ESD C-92/92, C-326/92 a C-360/00).“ Srov. TELEC, I., TUMA, P. Autorský zákon - komentář. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 865.

³⁵ Zde odhlížím od toho, že ustanovení § 23 AutZ je v aktuálním znění, co se týče práva na sdělování díla veřejnosti, v rozporu s čl. 3 odst. 1 a 5 odst. 2 Směrnice 2001/29/ES, což výslovně vyplývá z rozhodnutí SDEU ve věci *OSA proti Léčebným lázním Mariánské lázně* (C-341/12). Otázka neprovedení či nesprávného provedení unijního práva však s problematikou „*foreign treatment clause*“, tedy požadavkem na rovné zacházení domácích autorů s autory zahraničními, přímo nesouvisí. Resp. z toho, že je určité ustanovení zákona v rozporu s unijním právem, nelze přímo dovodit požadavek ohledně „*foreign treatment clause*“.

práva nezná, neznamená to, že by takové právo, z hlediska ústavně-právního, omezeno být nemohlo, a to dokonce i v případech, na které Směrnice 2001/29/ES v čl. 5 odst. 2 a 3 nepamatuje.³⁶ V kontextu nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/94 (a navazujících nálezů, v nichž se Ústavní soud zabýval problematikou poměrování práv)³⁷ omezení určitého základního práva³⁸ může projít testem proporcionality, a to ať už z důvodu omezení jiným základním právem (např. právem na zdravotní péči – čl. 31 LZPS) nebo z důvodu omezení určitým veřejným zájmem. Vždy je třeba zkoumat, zda jsou naplněna kritéria vhodnosti, potřeby a závažnosti omezení autorského práva. Při poměrování práv je třeba dále vzít do úvahy právě nepřímý (interpretační) účinek Bernské úmluvy, stejně jako to, které právo při poměrování bereme v potaz.

Čl. 11 odst. 2 Bernské úmluvy limituje možnosti státu ohledně stanovení podmínek výkonu práv autorů na sdělování díla veřejnosti tím, že podmínky nesmí být na újmu autorů na přiměřenou odměnu, kterou určí, není-li dohody, příslušný státní orgán. Ustanovení § 23 AutZ potom v první větě obsahuje mechanismus, jakým způsobem se má odměna počítat, včetně stanovení její maximální výše. Věta druhá potom stanoví, že za „*provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 nepovažuje zpřístupňování díla pacientům při poskytování zdravotních služeb ve zdravotnických zařízeních*“.

Při výkladu § 23 AutZ, který zohledňuje nepřímé účinky Bernské úmluvy (viz výše) a který využívá testu proporcionality, potom

³⁶ Opět záměrně opomím unijní rozměr dané záležitosti. Rozhodnutí ve věci *OSA proti Léčebným lázním Mariánské lázně* (C-341/12) je poměrně jednoznačné (bod 26) a lze z něj dovodit, že výjimka zakotvená v § 23 AutZ není souladná s ustanoveními směrnice 2001/29/ES. Nicméně tento závěr ještě nutně neznamená, že by zákonodárce z hlediska ústavněprávního nemohl provést omezení autorského práva z důvodu kolize s jiným právem či s ohledem na nějaký veřejný zájem.

³⁷ Srov. např. KOSAŘ, D. Kolize základních práv v judikatuře Ústavního soudu ČR. *Jurisprudence* č. 1/2008, s. 3 a násl.

³⁸ Zde vycházím z toho, že ESLP v rozhodnutích *Anheuser – Busch proti Portugalsku* (stížnost č. 73049/01) a *Balan proti Moldávii* (stížnost č. 19247/03) dovodil, že práva duševního vlastnictví jsou chráněna čl. 1 Prvního dodatkového protokolu k EÚLP.

musíme vzít do úvahy, že zde autorské právo poměřujeme nikoliv s právem na provozování hospodářské činnosti (čl. 26 LZPS), jako je tomu v případě provozování rozhlasového a televizního vysílání na klasických hotelových pokojích,³⁹ ale s právem na zdravotní péči (čl. 31 LZPS), které je obecně realizováno na základě veřejného zdravotního pojištění.

Tento aspekt by nám měl pomoci rovněž určit, kdo by měl být primárně povinen zaplatit přiměřenou odměnu autorovi (požadavek na zaplacení odměny nositeli práv vyplývá z druhého kroku testu proporcionality, tedy z kroku potřebnosti).⁴⁰ Povinným subjektem („poplatníkem“) zde primárně není zdravotnické zařízení, jakožto poskytovatel zdravotních služeb, ale právě pacient, v jehož prospěch jsou autorská práva omezena, neboť jde o realizaci jeho ústavně zaručeného práva na bezplatnou zdravotní péči.⁴¹ Zákonodárce to ostatně výslovně v § 23

³⁹ Z hlediska zákonné úpravy jde o ustanovení § 23 odst. 1 věta první AutZ.

⁴⁰ Z hlediska požadavků ústavně-konformní interpretace (viz náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 48/95: „V situaci, kdy určité ustanovení právního předpisu umožňují dvě různé interpretace, přičemž jedna je v souladu s ústavními zákony a mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy České republiky a druhá je s nimi v rozporu, není dán důvod zrušení tohoto ustanovení. Při jeho aplikaci je úkolem soudů interpretovat dané ustanovení ústavně konformním způsobem“) totiž k závěru, že pokud mezinárodní smlouva požaduje, aby nositel práva obecně obdržel přiměřenou odměnu (čl. 11bis odst. 2 Bernské úmluvy), tím spíše to musí platit v případě, že stát omezuje určité právo ve prospěch jiného práva nebo z důvodu veřejného zájmu.

⁴¹ Můžeme zde odhlédnout od závěrů SDEU v případě *Padawan SL proti Sociedad General de Autores y Editores de Espana* (C-467/08), který dovodil: „Vzhledem k praktickým obtížím souvisejícím s identifikací soukromých uživatelů a s tím, aby jim byla uložena povinnost poskytnout nositelům práv náhradu za újmu, která jim byla způsobena, a vzhledem ke skutečnosti, že újma, která může vyplývat z každého soukromého užití, se při individuálním pohledu může ukázat jako minimální, a tudíž nedojde ke vzniku povinnosti platby, jak uvádí poslední věta třicátého pátého bodu odůvodnění směrnice 2001/29, jsou členské státy pro účely financování spravedlivé odměny oprávněny zavést ‚poplatek za soukromé rozmnožování‘ nikoli k tíži dotyčných soukromých osob, nýbrž k tíži osob, jež disponují vybavením, přístroji a nosiči pro digitální rozmnožování a které z tohoto důvodu právně nebo fakticky dávají toto vybavení k dispozici soukromým osobám nebo jim poskytují rozmnožovací služby. V rámci tohoto systému se povinnost zaplatit poplatek za soukromé

větě druhé AutZ uvádí, když používá pojem „*pacient*“ a „*poskytování zdravotních služeb ve zdravotnických zařízeních*“.

Jestliže zákonodárce omezuje autorská práva právě z tohoto důvodu, potom by z logiky věci měla být přiměřená odměna autorovi případně hrazena (zcela nebo z části) z veřejného zdravotního pojištění, a to za podmínek, které stanoví zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Ve vztahu k lázeňské péči (o kterou šlo v rozhodnutí SDEU ve věci *OSA proti Léčebným lázním Mariánské lázně, C-341/12*) zákon č. 48/1997 Sb. v § 33 rozlišuje mezi „*komplexní lázeňskou léčebně rehabilitační péčí*“ a „*příspěvkovou lázeňskou léčebně rehabilitační péčí*“, jinými slovy rozlišuje, zda daná péče je plně hrazena z prostředků zdravotního pojištění, nebo zda se jedná pouze o hrazení částečné, neboť veřejné zdravotní pojištění pokrývá pouze vyšetření a léčení (§ 33 odst. 5 zákona č. 48/1997 Sb.) Každopádně v obou případech platí, že přiměřenou odměnu autorovi by měl platit ten, v jehož prospěch jsou autorská práva omezena, tedy pacient.

Zákonodárce, který v § 23 AutZ zakotvil výjimku nikoliv pro poskytovatele zdravotních služeb, jak bývá nesprávně dovozováno, ale pro pacienty („*zpřístupňování díla pacientům při poskytování zdravotních služeb ve zdravotnických zařízeních*“), by potom měl zakotvit takový mechanismus, který s ohledem na čl. 11 bis odst. 2 Bernské úmluvy umožní u komplexní lázeňské péče hrazení přiměřené odměny autorům z veřejného zdravotního pojištění. V případě příspěvkové lázeňské péče by potom přiměřenou odměnu měl hradit pacient z vlastních prostředků, stejně tak by měl z vlastních prostředků hradit odměnu pacient, kterému sice je poskytnuta zdravotní péče (zdravotní

rozmnožování vztahuje na osoby disponující tímto vybavením“ (bod 46). Tyto závěry nejsou na situaci sdělování díla veřejnosti při poskytování zdravotních služeb přímo přenositelné, neboť v rozhodnutí SDEU se jedná o interpretaci příslušných ustanovení směrnice 2001/29/ES (zejména čl. 5 odst. 2 písm. b) ohledně odměny za zhotovení rozmnoženiny fyzickou osobou pro soukromé užití, nikoliv práva na přiměřenou odměnu za sdělování díla veřejnosti dle čl. 11bis odst. 2 Bernské úmluvy.

služba), ale účasten veřejného zdravotního pojištění z různých důvodů není (například proto, že je cizinec).

Uvedený závěr by nejspíše bylo možné použít i na všechny ostatní případy poskytování zdravotních služeb (například v nemocnicích). Zákodárce totiž zatím zjevně nevyužil možnosti novelizovat § 23 AutZ a přes závěry, které SDEU vyslovil v rozhodnutí *OSA proti Léčebným lázním Mariánské lázně* (C-341/12), výjimku zakotvenou v § 23 větě druhé AutZ neodstranil [a to ani v situaci, kdy se to přímo nabízele, tedy v souvislosti s projednáváním novely autorského zákona, PSP ČR 7. volební období, sněmovní tisk 70].⁴² Proto se i nadále budeme v českém právu potýkat s interpretací a aplikací ustanovení § 23 AutZ, přičemž uvedená právní argumentace se snaží s ohledem na (i) mezinárodní závazky České republiky zohlednit nepřímý účinek Bernské úmluvy a (ii) s pomocí testu proporcionality dovodit, který subjekt a z kterých prostředků by měl autorům platit přiměřenou odměnu, o které hovoří čl. 11 bis odst. 2 Bernské úmluvy.

⁴² Dostupný z <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&T=70> [cit 15.10.2014].

PODPORA KULTÚRY, VZDELANIA, VEDY A PRIEMYSLU PROSTREDNÍCTVOM AUTORSKÉHO PRÁVA

Zuzana Adamová*

Autorské právo môže podporiť zvýšenie vzdelania, skvalitnenie vedeckej práce, (kreatívny) priemysel, ekonomiku a nové inovácie. V neposlednom rade môže nielen pozitívne vplyvať na kultúru, chrániť záujmy autorov a iných a nositeľov práv, ale aj zlepšiť prístup širokej verejnosti k výsledkom vedy a umenia. To však len za predpokladu, že je vhodne nastavené a vyvážené a že zohľadňuje záujmy všetkých zúčastnených subjektov. Ak má autorské právo v súčasnosti plniť svoju funkciu, tak by malo jednak zabezpečovať autorom ochranu ich práv a zároveň používateľom priestor na sledovanie aj iných cieľov, ktoré nemusia byť nevyhnutne založené na ekonomických kritériách.

Aktuálne sa veľa diskutuje o celoeurópskej revízii autorského práva ako celku, osobitne však s ohľadom na výnimky a obmedzenia autorského práva.¹ Aktuálne Európska komisia pripravuje *Stratégiu*

* JUDr. Zuzana Adamová, PhD., je riaditeľkou Ústavu práva duševného vlastníctva na Trnavskej univerzite, Právnickej fakulte. Tento článok je publikovaný v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0783/13 **Duševné vlastníctvo a podpora kultúry, vzdelania, vedy a priemyslu v poznatkovo orientovanej spoločnosti**.

¹ Medzi krajiny, ktoré realizujú reformu autorského práva s ohľadom na potreby digitálnej ekonomiky, patria napr. Veľká Británia, Írsko, Austrália a ďalšie. *Bližšie* napríklad HARGREAVES, A. Digital Opportunity. A Review of Intellectual Property and Growth. [online]. Máj 2011. https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/32563/ipreview-finalreport.pdf [30.11.2014]. *Tiež* Modernising Copyright. The Report of the Copyright Review Committee for the Department of Jobs, Enterprise and Innovation. [online] Dublin, 2013. <http://www.enterprise.gov.ie/en/Publications/CRC-Report.pdf> [30.11.2014]. *Tiež* Australian Law Reform Commission: Copyright and the Digital Economy. Final Report. [online] November 2013. <http://www.alrc.gov.au/publications/copyright-report-122> [30.11.2014].

o jednotnom digitálnom trhu (*Digital4EU*), ktorá by mala byť zverejnená v máji 2015 a v rámci ktorej by sa mali modifikovať aj pravidlá v oblasti autorského práva tak, aby lepšie vyhovovali novým technológiám a reflektovali zmeny v správaní spotrebiteľov.² Osobitnú funkciu pri dosahovaní daného cieľa by mali plniť výnimky a obmedzenia autorského práva, ktoré plnia významnú úlohu pri vyvažovaní záujmov medzi nositeľmi práv na jednej strane a používateľmi na strane druhej. Aj v rámci reformy autorského práva však treba osobitne brať ohľad na ľudské práva, keďže po prijatí Lisabonskej zmluvy má Charta základných práv EÚ³ rovnakú právnu silu ako zakladajúce zmluvy EÚ (tvorí primárne právo EÚ). Preto sa na prípadnú reformu autorského práva bude potrebné pozeráť aj cez vzájomný vzťah autorského práva a slobody prejavu. Tento vzťah sa už zároveň riešil aj v rámci jednotlivých rozhodnutí SDEÚ⁴ a Európskeho súdu pre ľudské práva.⁵

Predmetom tohto článku je navrhnutie niektorých zmien v autorskom práve, najmä na národnej úrovni,⁶ ktoré môžu pomôcť ľahko a účinne dosiahnuť uvedené ciele. Na to, ako možno podporiť kultúru, vzdelanie, vedu a priemysel prostredníctvom autorského práva, sa po-

² European Commission. Digital Single Market. [online] http://ec.europa.eu/priorities/digital-single-market/index_en.htm [30.11.2014].

³ Charta základných práv EÚ v zmysle článku 17 ods. 2 chráni duševné vlastníctvo (do ktorého patrí aj autorské právo), avšak zároveň v zmysle čl. 11 chráni slobodu prejavu a právo na informácie.

⁴ Rozsudok Súdneho dvora (tretia komora) z 9.2.2012 vo veci C-277/10 Martin Luksan proti Petrus van den Let. Rozsudok Súdneho dvora (štvrtá komora) z 27.3.2014 vo veci C-314/12 UPC Telekabel Wien GmbH proti Constantin Film Verleih GmbH, Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH.

⁵ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (piata komora) z 10.4.2013 vo veci 36769/08 Ashby Donald et al. proti Francúzsku. [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx#{„itemid“:\[„001-115845“\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx#{„itemid“:[„001-115845“]) [30.11.2014]. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (piata komora) z 19.2.2013 vo veci 40397/12 Fredrik Neij a Peter Sunde Kolmisoppi proti Švédsku. [http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=001-117513#{„itemid“:\[„001-117513“\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=001-117513#{„itemid“:[„001-117513“]) [30.11.2014].

⁶ Zákon č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len **autorský zákon** alebo **AZ**).

zrieme aj z hľadiska návrhu nového autorského zákona, ktorý v priebehu roka 2014 pripravilo Ministerstvo kultúry SR.⁷

1. Výnimky a obmedzenia – status quo

Jednou z oblastí, ktorej sa budeme v súvislostiach podpory kultúry, vzdelania, vedy a priemyslu venovať, sú výnimky a obmedzenia autorského práva, ktoré sú v ostatnom čase pomerne často predmetom výkladu v rámci predbežných otázok položených Súdnu dvoru EÚ. Už v minulosti sme opakovane poukazovali na význam vyváženého výkladu⁸ trojkrovového testu⁹ a správnu aplikáciu samotných výnimiek.¹⁰ Z praxe je zjavné, že koherentná aplikácia výnimiek a obmedzení v EÚ je stále veľmi problematická, pričom jednotlivé štáty EÚ pristupujú k tejto oblasti diametrálne odlišne. Na jednej strane existujú štáty ako Írsko alebo Veľká Británia, ktoré v intenciách európskeho práva využí-

⁷ Návrh nového autorského zákona bol predložený do medzirezortného pripomienkového konania dňa 22.12.2014. <https://lt.justice.gov.sk/Material/MaterialHome.aspx?instEID=-1&matEID=7909&langEID=1> [22.12.2014]. (ďalej len **návrh nového autorského zákona**). Analýza návrhu nového autorského zákona nie je kvôli termínu predloženia textu do tlače predmetom tohto článku.

⁸ Max Planck Institute: Declaration. A Balanced Interpretation of the „Three-Step Test“ in Copyright Law. [online] http://www.ip.mpg.de/shared/data/pdf/declaration_three_step_test_final_english.pdf [30.11.2014].

⁹ Trojkrovový test upravuje, že obmedzenia autorského práva sa môžu uplatňovať len v osobitných prípadoch, pri ktorých nedochádza ku konfliktu s bežným využitím diela a ktoré neodôvodnene nepoškodzujú oprávnené záujmy nositeľa práv (§ 38 AZ). Trojkrovový test bol pôvodne formulovaný v súvislosti s právom na vyhotovovanie rozmnoženiny v zmysle Bernského dohovoru o ochrane literárnych a umeleckých diel (čl. 9 ods. 2 BD). Na medzinárodnej úrovni bol neskôr zavedený aj do TRIPS (čl. 13), WCT (čl. 10) a v súvislosti s právami súvisiacimi s autorským právom aj do WPPT (čl. 16 ods. 2). Na európskej úrovni je upravený najmä v čl. 5 ods. 5 smernice 2001/29/ES, avšak odkazy na trojkrovový test možno nájsť aj v ďalších smerniciach. Bližšie SENFTLEBEN, M.: *Copyright, limitations and the three-step test: An Analysis of the Three-Step Test in International and EC Copyright Law*. Hague: Kluwer Law International, 2004, 340 s.

¹⁰ ADAMOVÁ, Z. Autorské právo de lege ferenda. *Právny obzor*, 2013, 5, s. 459 – 471.

vajú najširšiu možnú mieru a dokonca idú až nad európskym právom predpokladaný rozsah výnimiek a obmedzení v režime modernizácie autorského práva (napr. tým, že zavádzajú výnimky z práva na spracovanie, ktoré nie je na európskej úrovni harmonizované). Na druhej strane, štáty ako Slovensko zotrávajú na tradičnom prístupe k výnimkám a obmedzeniam, pričom v platnom znení ani nie je vyčerpaný celý diapazón prípadov, ktoré môže členský štát zaviesť.¹¹

Ale výnimky a obmedzenia autorského práva so sebou prinášajú aplikačné problémy aj v ďalších štátoch EÚ, dôkazom sú početné návrhy predbežných otázok, predložené Súdnemu dvoru EÚ. V tejto súvislosti možno spomenúť opakovaný výklad obmedzení výlučného práva na vyhotovovanie rozmnoženín (čl. 5 ods. 2 smernice 2001/29/ES), napríklad vo vzťahu

- k reprografickým rozmnoženinám¹² v spojených veciach C-457/11 až C-460/11 *VG Wort v. Kyocera*,¹³

¹¹ V návrhu nového autorského zákona sa navrhuje rozšírenie obmedzení autorského práva na všetky prípady, ktoré predpokladá smernica 2001/29/ES. Obsah jednotlivých obmedzení si však bude vyžadovať zásadnú revíziu, keďže navrhovaná úprava nespĺňa predpoklady na moderný právny predpis, pretože často limituje niektoré spôsoby použitia, čím *de facto* blokuje aplikáciu príslušného obmedzenia autorského práva. Napríklad pri citácii diela sa neumožňuje preklad diela (citovanie z cudzieho jazyka) ani spracovanie diela (citovanie formou parafrázovania); obdobný problém je aj pri paródii, karikatúre a pastiši, pri ktorom sa tiež nepočíta so spracovaním diela, i keď je zrejmé, že parodovať cudzie dielo bez jeho spracovania fakticky nie je možné. Druhým dôvodom, prečo sa budú musieť obmedzenia v návrhu nového AZ revidovať je fakt, že niektoré prípady nie sú v súlade s európskym právom. Ako príklad možno uviesť mechanické prevzatie textácie platného § 32 AZ o dočasnom a náhodnom vyhotovení rozmnoženiny diela, ktoré by malo predstavovať transpozíciu čl. 5 ods. 1 smernice 2001/29/ES, avšak pre nesprávne prevzatie slovenského prekladu smernice nie sú kumulatívne a alternatívne predpoklady transponované správne.

¹² Čl. 5 ods. 2 písm. a) smernice 2001/29/ES.

¹³ Rozsudok Súdného dvora (štvrtá komora) z 27.6.2013 v spojených veciach C-457/11 až C-460/11 *Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort) proti Kyocera, predtým Kyocera Mita Deutschland GmbH, Epson Deutschland GmbH, Xerox GmbH (C-457/11), Canon Deutschland GmbH (C-458/11) a Fujitsu Technology Solutions GmbH (C-459/11), Hewlett-Packard GmbH (C-460/11), proti Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort)*.

- k rozmnoženinám pre súkromnú potrebu¹⁴ vo veci C-467/08 *Padawan*,¹⁵ C-435/12 *ACI Adam*¹⁶ a C-521/11 *Amazon.com v. Austro-Mechana*,¹⁷
- ku zhotovovaniu pominuteľného záznamu diel uskutočnenému vysielajúcimi organizáciami prostredníctvom ich vlastných zariadení a pre ich vlastné vysielanie¹⁸ vo veci C-510/10 *TV2 Danmark*,¹⁹ alebo
- k rozmnoženinám vysielania zhotovenými sociálnymi inštitúciami na nekomerčné účely, ako sú nemocnice alebo väznice²⁰ vo veci C-351/12 *OSA*.²¹

Ale pod drobnohľad SDEÚ sa dostali aj ďalšie obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženín alebo práva na verejný prenos, ktoré sú kategorizované v čl. 5 ods. 3 smernice 2001/29/ES, pričom menovať možno napríklad citáciu²² a použitie na účely verejnej bezpečnosti alebo na zaistenie správneho vykonania alebo informovania o administratívnom, parlamentnom alebo súdnom konaní²³ vo veci C-145/10

¹⁴ Čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice 2001/29/ES.

¹⁵ Rozsudok Súdneho dvora (tretia komora) z 21.10.2010 vo veci C-467/08 *Padawan SL* proti *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE)*, za účasti: *Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales (EGEDA)*, *Asociación de Artistas Intérpretes o Ejecutantes – Sociedad de Gestión de España (AIE)*, *Asociación de Gestión de Derechos Intelectuales (AGEDI)*, *Centro Español de Derechos Reprográficos (CEDRO)*.

¹⁶ Rozsudok Súdneho dvora (štvrtá komora) z 10.4.2014 vo veci C-435/12 *ACI Adam BV a i.* proti *Stichting de ThuisKopie*, *Stichting Onderhandeligen ThuisKopie vergoeding*,

¹⁷ Rozsudok Súdneho dvora (druhá komora) z 11.7.2013 vo veci C-521/11 *Amazon.com International Sales Inc.*, *Amazon EU Sàrl*, *Amazon.de GmbH*, *Amazon.com GmbH*, v likvidácii, *Amazon Logistik GmbH* proti *Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH*.

¹⁸ čl. 5 ods. 2 písm. d) smernice 2001/29/ES.

¹⁹ Rozsudok Súdneho dvora (tretia komora) z 26.4.2012 vo veci C-510/10 *DR, TV2 Danmark A/S* proti *NCB – Nordisk Copyright Bureau*.

²⁰ Čl. 5 ods. 2 písm. e) smernice 2001/29/ES.

²¹ Rozsudok Súdneho dvora (štvrtá komora) z 27.2.2014 vo veci C-351/12 *OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o. s.* proti *Léčebné lázně Mariánské Lázně a. s.*

²² Čl. 5 ods. 3 písm. d) smernice 2001/29/ES.

²³ Čl. 5 ods. 3 písm. e) smernice 2001/29/ES.

Painer,²⁴ použitie na účel karikatúry, paródie alebo pastišu²⁵ vo veci C-201/13 *Deckmyn*,²⁶ či použitie na prenos alebo sprístupnenie jednotlivým členom verejnosti na účel výskumu alebo súkromného štúdia prostredníctvom na to určených terminálov v priestoroch inštitúcií²⁷ vo veci C-117/13 *Technische Universität Darmstadt*.²⁸

Súdny dvor EÚ sa zaoberal aj jediným obligatórnym obmedzením autorského práva spočívajúcim v dočasnom vyhotovovaní rozmnoženín, ktoré sú prechodné alebo náhodné, a ktoré sú integrálnou a podstatnou časťou technologického procesu, pričom ich jediným účelom je umožniť transmisiu v sieti medzi tretími stranami cez sprostredkovateľa alebo oprávnené použitie diela alebo iného predmetu ochrany, a ktoré zároveň nemá žiadny samostatný ekonomický význam.²⁹ Išlo o prípad vo veci C-360/13 *PRCA*³⁰ známom aj pod označením *Meltwater*, vo veci C-5/08 *Infopaq I*,³¹ vo veci C-302/10 *Infopaq II*³² alebo

²⁴ Uznesenie Súdneho dvora (tretia komora) zo 7.3.2013 vo veci C-145/10 *Eva-Maria Painer* proti *Standard VerlagsGmbH* a iní.

²⁵ Čl. 5 ods. 3 písm. k) smernice 2001/29/ES.

²⁶ Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) z 3.9.2014 vo veci C-201/13 *Johan Deckmyn* a *Vrijheidsfonds VZW* proti *Helena Vandersteen et al.*

²⁷ Čl. 5 ods. 3 písm. n) smernice 2001/29/ES.

²⁸ Rozsudok Súdneho dvora (štvrtá komora) z 11.9.2014 vo veci C-117/13 *Technische Universität Darmstadt* proti *Eugen Ulmer KG*.

²⁹ Článok 5 ods. 1 smernice 2001/29/ES.

³⁰ Rozsudok Súdneho dvora (štvrtá komora) z 5.6.2014 vo veci C-360/13 *Public Relations Consultants Association Ltd* proti *Newspaper Licensing Agency Ltd* a i.

³¹ Rozsudok Súdneho dvora (štvrtá komora) zo 16.7.2009 vo veci C-5/08 *Infopaq International A/S* proti *Danske Dagbladet Forening*. V zmysle bodu 74 rozhodnutia, „[P]rípad vytlačenia výpisu vytvoreného z jedenástich slov, ktorý sa uskutočňuje v priebehu postupu zberu dát, akým je postup vo veci samej, nespĺňa podmienky týkajúce sa prechodného charakteru stanoveného v článku 5 ods. 1 smernice 2001/29/ES, a preto nemožno tento postup uskutočniť bez súhlasu príslušných majiteľov autorských práv.“

³² Uznesenie Súdneho dvora (tretia komora) zo 17.1.2012 vo veci C-302/10 *Infopaq International A/S* proti *Danske Dagbladet Forening*. V zmysle bodu 50 rozhodnutia, úkony vyhotovovania rozmnoženín podľa čl. 5 ods. 1 smernice 2001/29/ES „nesmú mať samostatný hospodársky význam v tom zmysle, že hospodárske zvýhodnenie vyplývajúce z ich vykonania nesmie byť odlišné ani oddeliteľné od hospodárskeho zvýhodnenia vyplývajúceho z oprávneného použitia dotknutého

v spojených veciach C-403/08 a C-429/08 *Football Association Premier League*.³³ Do pozornosti sa dostala aj autorskoprávna výnimka spočívajúca vo vyčerpaní práva na verejné rozširovanie predajom a inou formou prevodu vlastníckeho práva (vyčerpanie distribučného práva) po prvom oprávnenom prevode originálu alebo jeho rozmnoženín, ktorá sa riešila napríklad vo veci C-128/11 *UsedSoft*³⁴ a aktuálne aj v rámci novej predbežnej otázky vo veci C-419/13 *Art & Allposters*.³⁵

Okrem smernice 2001/29/ES sú však obmedzenia autorského práva upravené aj v ďalších medzinárodných a európskych prameňoch vo vzťahu k špecifickým oblastiam, ktoré regulujú. Z únijských zdrojov možno menovať obmedzenia práva udeľovať súhlas na použitie počítačových programov (čl. 5 a 6 smernice 2009/24/ES)³⁶ alebo práva na použitie databáz chránených autorským právom či osobitným právom k databáze (čl. 6 a 9 smernice 96/9/ES). V týchto prípadoch *inter alia* vznikli otázky vzájomného vzťahu medzi týmito obmedzeniami a obmedzeniami upravenými v smernici 2001/29/ES, konkrétne, či možno na národnej úrovni zavádzať obmedzenia v zmysle smernice 2001/29/ES aj pre počítačové programy a databázy. Práve v rozhodnutí vo veci

diela a nesmie prinášať dodatočné hospodárske zvýhodnenie, ktoré by presahovalo rozsah zvýhodnenia vyplývajúceho z uvedeného použitia chráneného diela“.

³³ Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) zo 4.10.2011 v spojených veciach C-403/08 a C-429/08 *Football Association Premier League Ltd a iní proti QC Leisure a iní a Karen Murphy proti Media Protection Services Ltd*.

³⁴ Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) z 3.7.2012 vo veci C-128/11 *Used-Soft GmbH proti Oracle International Corp*. Otázka vyčerpania však bola na úrovni SDEÚ riešená aj skôr napríklad v rozhodnutí Súdneho dvora z 22.9.1998 vo veci C-61/97 *Foreningen af danske Videogramdistributører, konajúci za Egmont Film A/S, Buena Vista Home Entertainment A/S, Scanbox Danmark A/S, Metronome Video A/S, Polygram Records A/S, Nordisk Film Video A/S, Irish Video A/S a Warner Home Video Inc. proti Laserdisken. (Laserdisken)* a v rozhodnutí Súdneho dvora (veľká komora) z 12.9.2006 *Laserdisken ApS proti Kulturministeriet (Laserdisken II)*. Cf. tiež rozsudok Súdneho dvora (štvrtá komora) z 21.6.2012 vo veci C-5/11 trestné konanie proti Titus Alexander Jochen Donner.

³⁵ Návrh na začatie prejudiciálneho konania z 11.9.2014 vo veci C-419/13 *Art & Allposters International BV proti Stichting Pictoright*.

³⁶ Napríklad rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) z 2.5.2012 vo veci C-419/13 *SAS Institute Inc. proti World Programming Ltd*.

UsedSoft sa SDEÚ zaoberal aj vzťahom medzi týmito prameňmi, pričom rozhodol, že smernica 2009/24/ES je fakticky *lex specialis* voči smernici 2001/29/ES (bod 56 rozhodnutia).

Už len z vyššie uvedeného ilustračného výpočtu je zjavné, že správa aplikácia výnimiek a obmedzení autorského práva je viac než problémová. Ako však uvedieme v ďalšom texte, slovenská právna regulácia situáciu ešte viac komplikuje a limituje prístup používateľov ku chránenému obsahu. Hoci eurokonformným výkladom by sa vždy muselo dospieť k výkladu, ktorý by bol v súlade s európskym právom, nevhodná regulácia zákonných obmedzení rozhodne neprispieva k právnej istote autorov ani používateľov.

Hoci naďalej deklarujeme názor, že reforma a modernizácia autorského práva je viac ako nevyhnutná, v ďalšom texte si predstavíme, ako možno aspoň čiastočne podporiť kultúru, vzdelanie, vedu a priemysel prostredníctvom autorského práva mimo zásadnej transformácie. Nebudeme sa preto na tomto mieste zaoberať riešeniami ako napríklad skrátenie doby ochrany (na 50 rokov po smrti autora v súlade s čl. 7 Bernského dohovoru³⁷), zrušenie výlučného práva na vyhotovovanie rozmnoženín v digitálnom prostredí či celkové prehodnotenie systému náhrad odmien (*fair compensation*), ale zameriame sa skôr na menšie zmeny s potenciálnym vplyvom na oblasti nášho záujmu. Významnú úlohu budú zohrávať najmä vyššie načrtnuté výnimky a obmedzenia, ale predstavíme aj ďalšie nástroje, ktoré môžu prispieť k stanovenému cieľu. Text je rozdelený podľa jednotlivých oblastí, pričom predmetom záujmu bude podpora vzdelania, podpora vedy a inovácií, podpora (kreatívneho) priemyslu a ekonomiky a podpora kultúry.

2. Autorské právo a podpora vzdelania

Vzdelávanie je do veľkej miery závislé od prístupu k obsahu chránenému autorským právom. Situácia v oblasti vzdelávania je urgent-

³⁷ Článok 7 ods. 7 Bernského dohovoru o ochrane literárnych a umeleckých diel (vyhláška ministra zahraničných vecí č. 133/1980 Zb.).

ná, pričom dnes je práve vzťah medzi autorským právom a podporou vzdelávania predmetom aj viacerých politických debát. Naposledy išlo napríklad o list Asociácie európskych výskumných knižníc (LIBER) predsedovi Výboru Európskeho parlamentu pre právne záležitosti (JURI) s požiadavkou o riešenie problémov, ktoré v tejto súvislosti vznikajú.³⁸ Ako problémové príklady boli spomenuté situácie analyzovania dát na internete, digitálne uchovávanie obsahu či zamedzenie prístupu ku chránenému obsahu na účely výskumu kvôli princípu teritoriality.

Slovenské právo v súčasnosti vo viacerých smeroch prispieva k šíreniu vzdelanosti prostredníctvom aplikácie výnimiek a obmedzení autorského práva. Menovať možno napríklad vyhotovenie rozmnoženiny na účely názornej ukážky (ilustračné účely),³⁹ použitie školského diela školou⁴⁰ alebo použitie diela na účely zdravotne postihnutých,⁴¹ napríklad formou prekladu do braillovhého písma. Častým problémom v školstve je napríklad potreba využívania diel, ktoré už nie sú obchodne dostupné či už z dôvodov na strane vydavateľov alebo nositeľov práv (často dedičov), hoci by o ne mohol byť potenciálny záujem trhu. V tomto smere je pozitívne, že platný autorský zákon po novele č. 283/2014 Z. z. upravuje právny režim aj pre obchodne nedostupné diela.⁴² Takéto dielo môže používateľ použiť na základe zmluvy s organizáciou kolektívnej správy, pokiaľ autor obchodne nedostupného diela výslovne nevyhlásil kolektívnu správu svojich práv.

Z hľadiska podpory vzdelávania sa však v praxi budú často hľadať riešenia, ktoré v zákonom rozsahu budú umožňovať použitie bez povinnosti osobitne získať súhlas na použitie. Jedným z príkladov je výnimka z práva udeľovať súhlas na verejné rozširovanie diel (distribúciu diel), ktoré sa vyčerpáva. Podstatou vyčerpania práv je, že po prvom

³⁸ Letter to JURI on the Future Development of Copyright. [online] 17.11.2014. <http://libereurope.eu/blog/letter-to-juri-on-the-future-development-of-copyright/> [30.11.2014].

³⁹ Ustanovenie § 28 AZ.

⁴⁰ Ustanovenie § 30 AZ.

⁴¹ Ustanovenie § 29 AZ.

⁴² Ustanovenie § 12c AZ.

oprávnenom predaji alebo inom prevode vlastníckeho práva v rámci Únie alebo Európskeho ekonomického priestoru sa vyčerpáva výlučné právo autora rozhodovať o verejnom rozširovaní jeho diela predajom a inou formou prevodu vlastníckeho práva. Vyčerpanie práv sa pritom vzťahuje len na hmotné, a nie na digitálne rozmnoženiny. Túto tézu zastávajú európske orgány⁴³ aj viacerí akademici.⁴⁴ Rovnako podľa recitálu 29 prvá veta smernice 2001/29/ES platí, že „[O]tázka zániku práv nevzniká v prípade služieb a najmä on-line služieb“.⁴⁵

Pochybnosti do tohto konceptu priniesol nielen digitálny rozvoj, ale najmä rozhodnutie SDEÚ vo veci C-128/11 *UsedSoft*,⁴⁶ ktorý v roku 2012 rozhodol v prospech aplikácie vyčerpania práv k počítačovým programom pre digitálne prostredie.⁴⁷ Podmienil to však viacerými skutočnosťami, konkrétne, že vyčerpanie sa týka len časovo neobmedzených licencií, predaj počítačového programu sa uskutočnil za odmenu zodpovedajúcu jej hospodárskej hodnote, v prípade multilicencií nie je možné licencie deliť a tiež je potrebné zamedziť používaniu pôvodnej rozmnoženiny (obdobne na tieto závery nadviazal aj Bundesgerichtshof vo veci *UsedSoft II*).⁴⁸ Súdny dvor EÚ však zároveň indikoval, že vyčerpanie sa týka len počítačových programov a netýka

⁴³ Recitál 28 smernice 2001/29/ES odkazuje na výlučné právo kontrolovať šírenie diela obsiahnutého v hmotnom článku (vhodnejší preklad slova „article“ by asi bol „predmet“, pozn. autorky). Podľa stanoviska Európskej komisie sa autorské právo vyčerpá len v prípade predaja rozmnoženiny programu, teda tovaru, avšak dodávka prostredníctvom online služby vyčerpanie nespôsobí. KOM [2000] 199 final, s. 18.

⁴⁴ Napríklad BECHTOLD, S. Information Society Dir., art. 4. In: DREIER, T., HUGENHOLTZ, P. B. *Concise European Copyright Law*. Kluwer Law International. 2006, s. 364 – 365.

⁴⁵ Cf. obdobne vo vzťahu ku káblovej retransmisii filmu vysielaného v Nemecku *pozri* rozsudok Súdneho dvora z 18.3.1980 vo veci C-62/79 SA Compagnie générale pour la diffusion de la télévision, Coditel, a iní proti Ciné Vog Films a iní.

⁴⁶ Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) z 3.7.2012 vo veci C-128/11 *UsedSoft GmbH* proti Oracle International Corp.

⁴⁷ Všeobecnejšie k okolnostiam prípadu *pozri* ADAMOVIČ, Z. Vyčerpanie práv v digitálnom prostredí. *Právo, veda a umenie*. 2012, 1, s. 3 – 6. [online] <http://www.ncpdv.sk/data/media/magazine-issue/1/pdf/casopispuv201201.pdf> [30.11.2014].

⁴⁸ Bundesgerichtshof *UsedSoft II*, IIC 2014, 595 a nasl.

sa iných predmetov, ako sú e-books, e-music a pod. Na jednej strane teda SDEÚ netrvá na tradičnom ponímaní vyčerpania práv, ktoré sa chápa ako vyčerpanie práva na vyhotovovanie rozmnoženín vzťahujúce sa na hmotné rozmnoženiny, ktoré sú predmetom prvého oprávneného prevodu vlastníckeho práva. Na druhej strane, pripúšťa aplikáciu vyčerpania práv vo vzťahu k digitálnym rozmnoženinám, avšak len pri počítačových programoch.⁴⁹

V rámci úvah, ako podporiť vzdelávanie v Európe, by bolo zaiste prínosné, ak by sa princíp vyčerpania aplikoval aj na iné predmety duševného vlastníctva v digitálnom formáte. Podobne ako funguje anti-kvariát s knihami by potom mohlo fungovať napríklad aj nakladanie s e-knihami. To by pomohlo najmä verejným školám, ktoré by mohli takto zakúpiť knihy od subjektov, ktoré majú viac finančných prostriedkov (napr. súkromné školy) a staršie e-knihy už nepoužívajú. Obdobne by to mohlo pomôcť študentom, ktorí po skúške elektronické študijné materiály viac nepotrebujú a môžu ich poskytnúť iným osobám. Je zjavné, že na takúto zmenu by sa však vyžadovala revízia smernice 2001/29/ES, rozhodne by to však prospelo šíreniu vzdelávania.

Na účel podpory vzdelávania významnú úlohu plnia aj verejné licencie,⁵⁰ osobitne najmä v súvislosti s otvorenými zdrojmi vzdelávania.⁵¹ Povedomie o vzdelávacích zdrojoch, ktoré je možné voľne pou-

⁴⁹ Opačne však rozhodol už skôr napríklad Okresný súd v Amsterdame (rozhodnutie zatiaľ nie je právoplatné), v zmysle ktorého sú e-knihy ekvivalentné papierovým knihám, a preto sú vhodné na opakovaný predaj v zmysle princípu vyčerpania práv. OLMEDO CUEVAS, M. Dutch copyright succumbs to aging as exhaustion extends to e-books. JIPLP. [online] 28.10.2014. http://jiplp.blogspot.sk/2014/10/dutch-copyright-succumbs-to-aging-as.html?utm_content=buffer63409&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer [30.11.2014]. Najbližšie má ešte k tejto otázke vo veci rozhodnúť SDEÚ vo veci C-419/13 Art&Allposters.

⁵⁰ Bližšie MYŠKA, M. *Veřejné licence*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Spisy Právnické fakulty MU, č. 497, 2014. 248 s. Osobitne k otvorenému prístupu a verejným licenciám v akademickej praxi tiež MYŠKA, M. *Veřejné licence v akademické praxi*. In: MYŠKA, M. – POLČÁK, R. et al. *Veřejné licence v České republice*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Spisy Právnické fakulty MU, č. 482, 2014, s. 57 – 67.

⁵¹ Bližšie ADAMOVÁ, Z. *Otvorené zdroje vzdelávania a tvorba kultúry autorského práva na univerzitách*. *Duševné vlastníctvo*, 2012, 4, s. 12 – 15.

žívať, šíriť, modifikovať a inak používať v školstve, sú stále veľmi malé. Je tiež výzvou pre ministerstvo školstva, aby ich využitie nielen podporilo, ale aj samo realizovalo. Ministerstvo by už pri obstarávaní nových učebných textov, najmä v rámci základného a stredného školstva, malo podporovať, aby sa diela šírili pod verejnou licenciou, napríklad licenciou Creative Commons.⁵² Následne by sa vytvorila aj lepšia súťaž medzi vydavateľmi, ktorí by mohli adekvátnejšie reflektovať na individuálne potreby trhu, pričom by neboli nevyhnutne vylúčení zo súťaže preto, že nemajú so štátom vyriešené práva k dielu, ktoré chcú vydať (uzavretú licenčnú zmluvu). Obdobne by sa malo zlepšiť využívanie zahraničných vzdelávacích zdrojov, ktoré umožňujú preklad do iného jazyka, čím by sa znížili náklady na tvorbu nových textov, ktoré stačí len preložiť, prípadne čiastočne modifikovať alebo lokalizovať. Náklady na preklad alebo spracovanie takého diela by boli zaiste nižšie ako časové a finančné náklady spojené s tvorbou nového diela.

3. Autorské právo a podpora kultúry

O podpore kultúry prostredníctvom vyváženého autorského práva sa diskutuje už roky. Ako dokazujú štúdie z iných jurisdikcií,⁵³ vyváženejší prístup vo forme flexibilnejších výnimiek a obmedzení nespôsobuje väčší zásah do práv autorov a iných nositeľov práv, ale naopak podporuje vznik nových diel a podporu priemyslu, ktorý je založený na opakovanom používaní.

⁵² Bližšie BEDNÁRIK, R. Creative Commons 4,0 a možnosti ich využitia. *IT lib Informačné technológie a knižnice*, 2014, 4, s. 36 – 40.

⁵³ Napríklad HM Government, *UK response to European Commission consultation December 2013: Review of the EU Copyright Rules*. [online] Február 2014. <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140603093549/http://www.ipo.gov.uk/response-eucopyrightrules.pdf> [30.11.2014]. GHAFELE, R. – GILBERT, B. A Counterfactual Impact Analysis of Fair Use Policy on Copyright Related Industries in Singapore. *Open Access laws*. [online] 2014, 3, 327 – 352. <file:///C:/Users/za/Downloads/laws-03-00327.pdf> [30.11.2014].

Diskusia o úlohe a podobe výnimiek a obmedzení v národných právnych poriadkoch jednotlivých štátov EÚ trvá už pomerne dlho, čo je často spôsobené, a do veľkej miery ovplyvnené, bohatou judikatúrou SDEÚ, ktorá bola spomenutá v úvode tohto článku. V prvom rade treba uviesť, že je žiaduce, aby boli na Slovensku transponované všetky obmedzenia autorského práva, ktoré pripúšťa smernica 2001/29/ES. Celkovo nepovažujeme za ideálne legislatívne riešenie, že bola v smernici ponechaná taká miera voľnosti, že si každý členský štát EÚ môže zvoliť, ktoré obmedzenia autorského práva transponuje do svojho právneho poriadku. Výsledkom je potom značne nekoherentná aplikácia európskeho práva s množstvom špecifik. Rozhodne preto odporúčame doplniť do slovenského autorského práva obmedzenia práva na vyhotovovanie rozmnoženín a/alebo verejného prenos vo vzťahu k vyhotoveniu náhodných rozmnoženín,⁵⁴ použitie na účely karikatúry, paródie a pastišu a ďalšie. Tiež je žiaduce rozšíriť transpozíciu jednotlivých obmedzení na rozsah pripúšťaný smernicou 2001/29/ES, a to osobitne najmä vo vzťahu k citácii diela, ktorá je v platnom autorskom zákone upravená veľmi úzko.

Zastávame však názor, že v mnohých štátoch je trojkrokový test, ktorý reguluje aplikáciu výnimiek a obmedzení, nesprávne aplikovaný. Avšak na základe výkladu jednotlivých rozhodnutí SDEÚ ani nie je zarážajúce, že samotné členské štáty nemajú úplne jasno, ako k trojkrovovému testu pristupovať. Nekonzistentnosť možno vidieť už pri porovnaní rozhodnutia SDEÚ vo veci C-429/08 *Football Association Premier League* a vo veci C-302/10 *Infopaq II*. Podľa bodu 56 rozhodnutia vo veci *Infopaq II*, ak úkony rozmnožovania spĺňajú všetky podmienky podľa článku 5 ods. 1 smernice 2001/29/ES, tak ako sú vykladané v judikatúre Súdneho dvora, treba sa domnievať, že nie sú

⁵⁴ Treba upozorniť, že ide o odlišný prípad, ako už zavedené obmedzenie autorského práva v § 32 AZ, ktoré umožňuje vyhotovenie takej rozmnoženiny, ktorá je neoddeliteľnou a podstatnou časťou technologického postupu. V prípade § 32 AZ ide o transpozíciu jediného povinného zákonného obmedzenia v zmysle čl. 5 ods. 1 smernice 2001/29/ES. Na rozdiel od toho, v prípade vyhotovenia náhodných rozmnoženín a v prípade náhodného verejného prenosu by malo ísť o transpozíciu čl. 5 ods. 3 písm. i) smernice 2001/29/ES.

v rozpore s bežným použitím diela ani nespôsobujú nadmernú ujmu oprávneným záujmom majiteľa práva. Súdny dvor EÚ pritom zároveň odkazuje na bod 181 rozhodnutia vo veci *Football Association Premier League*, ktorý však upravuje, že „(...) na to, aby bolo možné odvolávať sa na výnimku stanovenú v uvedenom ustanovení (čl. 5 ods. 1 smernice 2001/29/ES, pozn. autorky), je ešte potrebné, aby tieto prípady spĺňali podmienky článku 5 ods. 5 smernice o autorskom práve (t. j. smernice 2001/29/ES, konkrétne trojkrokový test, pozn. autorky)“.

Obdobne aj na Slovensku potom dochádza k situácii, že namiesto trojkrovového testu sa zavádza test pätkrovový, ako vysvetlíme nižšie. Aby nemohlo dôjsť k takémuto flagrantnému porušovaniu práva EÚ, je potrebné sa najprv zamyslieť nad tým, či je štát EÚ oprávnený zužovať alebo rozširovať prípadný okruh výnimiek a obmedzení oproti rámcu, ktorý je stanovený (najmä) v smernici 2001/29/ES. S tým súvisí aj prípadná možnosť rozširovať/zužovať rozsah harmonizovaných výlučných práv. V tomto smere sú smerodajné najmä rozhodnutia SDEÚ vo veci C-277/10 *Luksan* a C-604/10 *Football Dataco*,⁵⁵ v rámci ktorých SDEÚ deklaruje, že štáty EÚ nemôžu meniť rozsah harmonizovaných práv.⁵⁶

⁵⁵ Rozsudok Súdneho dvora (tretia komora) z 1.3.2012 vo veci C-604/10 *Football Dataco Ltd, Football Association Premier League Ltd, Football League Ltd, Scottish Premier League Ltd, Scottish Football League, PA Sport UK Ltd proti Yahoo! UK Ltd, Stan James (Abingdon) Ltd, Stan James plc, Enetpulse ApS*.

⁵⁶ Kur a Dreier poukazujú aj na rozhodnutie vo veci C-456/06 *Peek & Cloppenburg*, podľa ktorého pojem „verejné rozširovanie originálu diela alebo jeho rozmnoženiny iným spôsobom ako predajom“ v zmysle čl. 4 ods. 1 smernice 2001/29/ES je výhradne spojený s prevodom vlastníctva takéhoto predmetu. V dôsledku toho samotná skutočnosť, že je verejnosti poskytnutá možnosť používať rozmnoženiny diela chráneného autorským právom, ani to, že sú uvedené rozmnoženiny verejne vystavené, bez toho, aby bola poskytnutá možnosť ich používať, nemôžu predstavovať takúto formu rozširovania“ (bod 41). Rozsudok Súdneho dvora (štvrtá komora) zo 17.4.2008 vo veci C-456/06 *Peek & Cloppenburg KG proti Cassina SpA*. Ako uvádzajú Kur a Dreier, tento záver možno nie je prekvapujúci. Ale malo by sa poznamenať, že aby sa k tomuto záveru dospelo, SDEÚ zotrval len na znení zmlúv WIPO, no nezobral do úvahy fakt, že zmluvy WIPO len definujú minimálne práva, kým účelom smernice 2001/29/ES je harmonizovanie autorského práva medzi členskými štátmi. KUR, A. – DREIER, T. *European Intellectual Property Law. Text, Cases & Materials*. Cheltenham / Northampton: Edwards Elgar, 2013, s. 297.

Vo veci *Luksan* sa SDEÚ napríklad zaoberal situáciou, keď národné právo zakotvuje pri audiovizuálnych dielach režim, v zmysle ktorého práva k audiovizuálnemu dielu vykonáva producent ako výrobca audiovizuálneho diela. Podľa názoru SDEÚ by bola v rozpore s úniijným právom taká úprava, ktorá by práva na použitie filmového diela priznávala výrobcovi (bod 72 rozhodnutia). To by bolo v rozpore so smernicou 93/83/EHS, smernicou 2001/29/ES, smernicou 2006/115/ES aj smernicou 2006/116/ES (išlo by o právo na vyhotovovanie rozmnoženín, právo na satelitné vysielanie a akékoľvek iné právo na verejný prenos prostredníctvom sprístupňovania verejnosti). Pokiaľ však bude výkon výlučných práv založený na vyvrátiteľnej domnienke prevodu práv, pričom hlavný režisér a výrobca filmového diela by sa mohli dohodnúť aj inak, takáto úprava by už bola v súlade s právom EÚ.⁵⁷

Vo vzťahu k remuneračným právam, t. j. k právu na primeranú odmenu (*equitable remuneration*) a právu náhradu odmeny (*fair compensation*), však SDEÚ dospel k odlišnému záveru. Pokiaľ ide o nárok na náhradu odmeny, ktorá sa má vyplatiť autorom na základe výnimky pre rozmnožovanie na súkromné účely, z nijakého ustanovenia smernice 2001/29/ES nevyplýva, že by normotvorca Únie mal v úmysle stanoviť možnosť, že sa osoba, ktorej sa priznáva tento nárok, môže tohto nároku vzdať (bod 105 rozhodnutia). Právu Únie tak odporuje také ustanovenie vnútroštátneho práva, ktoré hlavnému režisérovi filmového diela umožňuje vzdať sa nároku na primeranú kompenzáciu (bod 107). Právo Únie sa má vykladať v tom zmysle, že členským štátom neponecháva možnosť stanoviť domnienku prevodu nárokov na odmenu, ktoré patria hlavnému režisérovi filmového diela, či už by bola táto domnienka vyjadrená nevyvrátiteľným spôsobom alebo by sa od nej bolo možné odchyliť (bod 109). Ako teda vyplýva z rozhodnutia vo veci *Luksan*, členský štát EÚ môže upraviť domnienku prevodu práv na použitie filmového diela na výrobcu, pokiaľ má autor (hlavný režisér v danom prípade) právo dohodnúť sa inak. Platí to však len pre výlučné práva, pričom remuneračné práva (práva na odmenu) sa takto

⁵⁷ KUR, A. – DREIER, T. *European Intellectual Property Law. Text, Cases & Materials*. Cheltenham/Northampton: Edwards Elgar, 2013, s.295.

previesť nedajú. Pri výlučných právach by zase mala byť splnená podmienka dispozitívnosti, aby autor nebol nútený previesť alebo vzdať sa svojich práv, resp. aby v zákone nebola upravená takáto fikcia.

Pozrime sa teraz bližšie na možnosť rozširovať a zužovať rozsah výnimiek a obmedzení z výlučných práv. Na úvod pritom treba poukázať na recitál 32 *in fine* smernice 2001/29/ES, v zmysle ktorého musia členské štáty *dospieť ku koherentnej aplikácii týchto výnimiek a obmedzení*. To sa, samozrejme, týka len výnimiek a obmedzení z tých práv, ktoré sú zakotvené v jednotlivých európskych smerniciach. Zavádzanie výnimiek a obmedzení z neharmonizovaných práv je v kompetencii každého štátu.

Hoci možno často počuť hlasy volajúce po väčšej flexibilitě⁵⁸ a možnosti rozširovať samotný počet obmedzení autorského práva,⁵⁹ SDEÚ bol pomerne jasný v rozhodnutiach *ACI Adam* a *Deckmyn*, že takéto rozširovanie možné nie je. Súdny dvor EÚ aj s odkazom na rozhodnutie vo veci *Infopaq* pripomenul, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora ustanovenia smernice, ktoré sa odchyľujú od všeobecnej zásady zakotvenej v tej istej smernici, sa musia vykladať reštriktívne (bod 22 rozhodnutia *ACI Adam*). Z tohto vyplýva, že sa jednotlivé výnimky a obmedzenia stanovené v článku 5 ods. 2 smernice 2001/29/ES majú vykladať reštriktívne (bod 23 rozhodnutia *ACI Adam*; obdobne aj bod 22 rozhodnutia *Deckmyn*).

Rosati uvádza, že domáce právo musí byť interpretované vo svetle jazykového vyjadrenia a účelu smernice 2001/29/ES, revidujúc možné zákonné konzekvencie nekorektných národných transpozícií smernice.⁶⁰ Samozrejme, v prípade nesprávnej transpozície smernice národné súdy nie sú viazané takouto národnou právnou úpravou a musia aplikovať eurokonformný výklad práva.

V konaní vo veci C-510/10 *TV Danmark* sa SDEÚ zaoberal najmä výkladom ustanovenia článku 5 ods. 2 písm. d) smernice 2001/29/

⁵⁸ Bližšie napríklad HUGENHOLTZ, P. B. – SENFTLEBEN, M. Fair Use in Europe: In: *Search of Flexibilities*. [online] SSRN. 14.11.2011. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1959554 [30.11.2014].

⁵⁹ K aplikácii analógie pozri HUSOVEC, M. Verejný záujem v autorskom práve. Výnimky a obmedzenia – reštriktívne? *Právny obzor*, 2013, 5, s. 472 – 498.

⁶⁰ ROSATI, E. Copyright in the EU: in search of (in)flexibilities. *GRUR Int.* 2014, s. 419.

ES, v zmysle ktorého členské štáty môžu zabezpečiť výnimky alebo obmedzenia práva na vyhotovovanie rozmnoženín vo vzťahu k pomínuteľnému záznamu diel uskutočnenému vysielajúcimi organizáciami prostredníctvom ich vlastných zariadení a pre ich vlastné vysielanie; uchovávanie týchto nahrávok v úradných archívoch môže byť povolené na základe ich výnimočnej dokumentačnej povahy. Transponované ustanovenie možno nájsť v § 69 ods. 2 autorského zákona, v zmysle ktorého vysielateľ môže vyhotoviť dočasný záznam svojho vysielania pomocou vlastných zariadení a pre vlastné vysielanie; ak má takýto dočasný záznam výnimočnú dokumentačnú hodnotu, vysielateľ je oprávnený archivovať ho, inak je povinný do 30 dní ho zničiť.⁶¹ Ak sa však v zmysle smernice 2001/29/ES umožňuje, aby vysielateľ uplatnil výnimku v prípade, ak vyhotovenie rozmnoženiny uskutočňuje prostredníctvom vlastných zariadení a pre vlastné vysielanie, je otázne, či je možné ju uplatniť aj v prípade, ak takýto záznam uskutočnili externé a právne nezávislé spoločnosti televíznej produkcie v prípade, že si tieto záznamy objednal vysielateľ. Súdny dvor EÚ vo svojom rozhodnutí odkázal na autonómny a jednotný výklad pojmu „prostredníctvom ich vlastných zariadení“ (body 33 a 37). Zdôraznil tiež potrebu koherentného uplatňovania výnimiek a obmedzení s cieľom zabezpečiť riadne fungovanie vnútorného trhu (bod 35). Článok 5 ods. 2 písm. d) smernice 2001/29/ES sa má vzhľadom na jeho recitál 41 vykladať v tom zmysle, že vlastné zariadenia vysielateľa zahŕňajú zariadenia akejkoľvek tretej osoby, ktorá koná v mene alebo v rámci zodpovednosti tohto vysielateľa. Na určenie, či sa na záznam vyhotovený vysielateľom pre vlastné vysielanie prostredníctvom zariadení tretej osoby vzťahuje výnimka stanovená v článku 5 ods. 2 písm. d) smernice 2001/29/ES vo vzťahu k pomínuteľným záznamom, musí vnútroštátny súd preskúmať, či podľa okolností sporu vo veci samej možno túto osobu považovať za osobu, ktorá koná konkrétne „v mene“ vysielateľa alebo prinajmenšom „v rámci [jeho] zodpovednosti“. Napokon je podstatná okolnosť,

⁶¹ Na medzinárodnej úrovni je problematika regulovaná článkom 11bis ods. 3 Bernského dohovoru o ochrane literárnych a umeleckých diel (vyhláška ministra zahraničných vecí č. 133/1980 Zb.).

že voči tretím osobám, najmä autorom zraniteľným prostredníctvom nezákonného záznamu ich diela, je vysielateľ povinný nahradiť všetky škody vyplývajúce z konania a zo zdržania sa konania tretej osoby, akou je externá a právne nezávislá produkčná televízna spoločnosť, ktoré sú spojené s predmetným záznamom, ako keby sa tohto konania alebo zdržania sa konania dopustil samotný vysielateľ.

Súdny dvor EÚ navyše vo svojom rozhodnutí (bod 36) pripomenul situáciu týkajúcu sa výkladu pojmu primeraná kompenzácia v zmysle čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice 2001/29/ES vo veci C-467/08 *Padawan*. Aj v tomto prípade SDEÚ zdôraznil potrebu uniformného výkladu. Podľa bodu 36 rozhodnutia, *[A] keď sa členské štáty môžu podľa článku 5 ods. 2 písm. b) smernice dobrovoľne rozhodnúť o zavedení výnimky z výlučného práva autora na rozmnožovanie, zakotveného v práve Únie, ktorá sa týka vyhotovovania rozmnoženín na súkromné použitie, členské štáty, ktoré využijú túto možnosť, musia upraviť vyplatenie primeranej kompenzácie v prospech autorov dotknutých z dôvodu uplatnenia tejto výnimky. Výklad, podľa ktorého by členské štáty, ktoré zaviedli takúto výnimku, ktorú upravuje právo Únie, zahŕňajúcu podľa odôvodnení č. 35 a 38 tejto smernice pojem „primeraná kompenzácia“ ako základný prvok, mohli voľne nekonzistentným a neharmonizovaným spôsobom upresniť jej parametre, ktoré by sa mohli v jednotlivých členských štátoch líšiť, by však bol v rozpore s cieľom uvedenej smernice pripomenutom v predchádzajúcom bode.*

Ako uvádza Rosati, rozhodnutia *TV2 Danmark* a *Padawan* vedú k záveru, že pokiaľ smernica 2001/29/ES neponecháva na členské štáty prispôbiť rozsah určitých výnimiek a obmedzení, nie je možné meniť rozsah tých, ktoré sa rozhodli transponovať do svojich národných právnych režimov. Podľa jej názoru, v určitých prípadoch sa poskytovanie užších výnimiek a obmedzení ako upravuje čl. 5 smernice 2001/29/ES, môže rovnať porušeniu základných práv podľa Charty základných práv EÚ, osobitne porušeniu práva na slobodu prejavu a práva na informácie podľa čl. 11 alebo slobody podnikania podľa čl. 16.⁶²

⁶² ROSATI, E. Copyright in the EU: in search of (in)flexibilities. *GRUR Int.* 2014, s. 426.

Záveru SDEÚ je teda potrebné chápať tak, že nie je možné nielen ich rozširovanie, ale ani zužovanie. A pokiaľ ide o aplikáciu trojkrokového testu, tam SDEÚ uviedol, že článok 5 ods. 5 smernice 2001/29/ES nedefinuje vecný obsah jednotlivých výnimiek a obmedzení, ale má účinky až v okamihu uplatnenia týchto výnimiek a obmedzení členskými štátmi (bod 25 rozhodnutia vo veci *ACI Adam*). Inými slovami SDEÚ, cieľom trojkrokového testu teda nie je ovplyvniť vecný rozsah výnimiek a obmedzení ani rozšírenie ich rozsahu.

Pravdou však je, že zužovanie rozsahu výnimiek a obmedzení je pomerne bežnou praxou v národných právnych poriadkoch. Správny by mal byť zrejme prístup, ktorý je navrhnutý vo vzorovom autorskom zákone (European Copyright Code),⁶³ z ktorého je zrejme, že jeho autori už nepripúšťajú žiadne „obmedzenia obmedzení“ a pracujú len so zneniami v rozsahu smernice. Naopak, keď sa pozrieme na ustanovenia slovenského autorského zákona, vidíme, že k limitácii dochádza fakticky pri každom obmedzení autorského práva. Tak napríklad výnimka na rozmnožovanie na súkromné účely podľa čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice 2001/29/ES je limitovaná najmä tým, že sa nedá aplikovať na akékoľvek dielo (vyňaté sú architektonické diela, celé literárne diela a ich podstatné časti, kartografické diela atď.). Obdobne to platí aj o reprografických rozmnoženinách podľa čl. 5 od. 2 písm. a) smernice 2001/29/ES a podľa § 24 ods. 2 AZ a výpočet by mohol pokračovať. Extrémne je zúžená tiež citácia diela podľa čl. 5 ods. 3 písm. d) smernice 2001/29/ES, ktorá je na Slovensku limitovaná len na krátku časť diela. Tým sú nielen krátke diela, z ktorých sa fakticky nedá odcitovať krátka časť a je nutné ich citovať celé, ale aj všetky diela, ktoré sa nevyznačujú dĺžkou (najmä fotografické, obrazové diela a iné diela výtvarného umenia).⁶⁴

Pokiaľ sa stotožníme s názorom SDEÚ, že nie je možné vytvárať nové obmedzenia autorského práva a že všetky obmedzenia je potreb-

⁶³ The Wittem Project: European copyright code. [online] Apríl 2010. http://www.copyrightcode.eu/Wittem_European_copyright_code_21%20april%202010.pdf [30.11.2014].

⁶⁴ Na obdobnom prístupe „obmedzenia obmedzení“ je založený aj návrh nového autorského zákona.

né vykladať eurokonformne, keďže ide o autonómne pojmy práva EÚ, v každom prípade vyplývajú z toho zásadné konzekvencie. Aby boli tieto očakávania naplnené a aby naozaj v každom štáte EÚ boli výnimky a obmedzenia transponované rovnako, je nevyhnutné zotrvať na terminológii a rozsahu jednotlivých výnimiek a obmedzení stanovených v unijnom práve s možnou limitáciou pri uplatnení len v rámci trojkrovového testu. V takom prípade ale nie je legitímny postup, keď štát EÚ transponuje výnimku alebo obmedzenie v užšom rozsahu oproti smernici, čím zasahuje do ich vecného obsahu, a zároveň požaduje od používateľov len takú aplikáciu, ktorá je v súlade s trojkrovovým testom.

Treba možno pripomenúť známe číslo, že už dnes možno len na základe kombinácie rozličných výnimiek v smernici 2001/29/ES dospieť ku 2 097 152 rozličných alternatív transpozície, avšak aj to len za predpokladu, že formulácia a rozsah jednotlivých obmedzení zostanú zachované v každom členskom štáte EÚ rovnako. Pokiaľ ale pripustíme, že každý štát si v minimálnom rozsahu upraví aspoň jedno obmedzenie v rámci ním zvoleného rozsahu, dostávame sa na podstatne vyššie číslo. Aj z tohto dôvodu je žiaduce, aby výnimky a obmedzenia v smernici 2001/29/ES, ako aj v ďalších smerniciach mali obligatórnu povahu, s cieľom, aby ich rovnako transponovali všetky členské štáty EÚ. Naďalej však platí, že potreba zavedenia otvorenej normy na štýl európskej *fair-use* doktríny je viac ako naliehavá.⁶⁵

4. Autorské právo a podpora vedy a inovácií

Autorské právo a inovácie sú prepojené viac ako sa na prvý pohľad môže zdať.⁶⁶ Hoci niektorí autori sa prikláňajú k názoru, že autorské

⁶⁵ Bližšie napríklad SENFTLEBEN, M. The International Three-Step Test. A model Provision for EC Fair Use Legislation. [online] *JIPITEC*. 2010, s. 67 – 82. <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-1-2-2010/2605/JIPITEC%202%20-%20Senftleben-Three%20Step%20Test.pdf> [30.11.2014].

⁶⁶ Bližšie napríklad CARRIER, M. A. Copyright and Innovation: The Untold Story. [online] *Wisconsin Law Review*, 2012, s. 891 – 962. <http://papers.ssrn.com/sol3/>

právo nie je nutné na podporu inovácií,⁶⁷ na tomto mieste sa zameriame skôr na vyváženú úpravu, ktorá ma podporiť a neblokovať nové inovácie. Súhlasíme s názorom, že inovácie sú kruciálne pre ekonomický rozvoj, a preto akákoľvek diskusia o primeranej úlohe autorského práva musí zohľadňovať efekt na inovácie.⁶⁸

Problémom európskeho autorského práva je, že veľmi málo myslí na podporu vedy a inovácií a že sa štandardne zameriava len na tradičné ciele ochrany výsledkov vedy a výskumu, pričom je trend rozširovať autorskoprávnu ochranu na predmety duševného vlastníctva s minimálnou mierou tvorivej duševnej činnosti a na predmety, ktoré tradične nepatria do oblasti umenia alebo vedy, čo často hraničí s ochranou informácií a dát samotných.⁶⁹

Výklad a aplikácia trojkrovového testu a jednotlivých zákonných obmedzení autorského práva, tak ako to bolo objasnené vyššie, tiež inovácie nepodporuje. Ako jeden z najväčších nedostatkov možno uviesť absenciu zákonnej výnimky pre *data (text) mining*. Ide o doloženie z dát, čo je proces analýzy dát z rôznych perspektív a ich sumariázia na užitočné informácie. V zásade ide o extrahovanie užitočných informácií z veľkých databáz, hľadanie korelácií alebo vzorov spomedzi veľkého množstva polí v databázach. Hoci sa *data mining* do veľkej miery využíva na účely vedeckého výskumu, nejde zvyčajne o kona-

papers.cfm?abstract_id=2099876 [30.11.2014]. Autor vo svojom článku okrem iného poukázal na negatívny efekt rozhodnutia vo veci Napster na rozvoj inovácií a obchodu.

⁶⁷ Bližšie v odkazoch na ďalšie zdroje SCHMID, C. Is Copyright Protection Necessary to Promote Innovation? – An Evolutionary Economics Approach. [online] *ATRIP*. 2007. <http://www.atrip.org/Content/Essays/Claudia%20Schmid.pdf> [30.11.2014].

⁶⁸ CARRIER, M. A. Copyright and Innovation: The Untold Story. [online] *Wisconsin Law Review*, 2012, s. 959. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2099876 [30.11.2014].

⁶⁹ Na druhej strane aj v takomto prípade je možné podporiť využívanie dát ako otvorených údajov, ktoré zabezpečí ich opakované používanie. V súčasnosti sa obdobný režim realizuje na základe revidovanej smernice 2003/98/ES zo 17.11.2003 o opakovanom použití informácií verejného sektora (tzv. PSI re-use) alebo na základe smernice 2007/2/ES zo 14.3.2007, ktorou sa zriaďuje Infraštruktúra pre priestorové informácie v Európskom spoločenstve (Inspire). V oboch prípadoch je možné podporiť využívanie informácií práve ako otvorených dát.

nie so súhlasom autora, aj keď ide o použitie v autorskoprávnom význame (vyhotovenie rozmnoženiny diela).⁷⁰ Nevyhnutnou podstatou týchto činností je totiž spracovanie veľkých dátových celkov prostredníctvom softvérových algoritmov alebo technologických procesov, čo však spravidla vyžaduje vyhotovenie dočasnej (avšak nie náhodnej)⁷¹ rozmnoženiny chráneného obsahu. Následne výstupy z analýz potom zvyknú obsahovať krátke časti analyzovaných diel.

Pokiaľ ide o podporu inovácií, *de lege ferenda* je na zváženie aj obmedzenie autorského práva týkajúce sa spracovania diela na účely inovácií. Týmto smerom sa vydalo Írsko, ktoré revidovalo autorské právo, ktoré obsahuje súčasne nové obmedzenie umožňujúce spracovanie diela s cieľom inovácií. V súvislosti s možnosťou jeho zapracovania do autorského zákona vychádza zo základného argumentu, že európske právo neharmonizuje oblasť spracovania a adaptácie diel, ktorá je tým ponechaná na národnú reguláciu.

5. Autorské právo a podpora (kreatívneho) priemyslu a ekonomiky

Štúdia z roku 2010⁷² zverejnila, že odvetvia v EÚ, ktoré spočívajú na výnimkách a obmedzeniach autorského práva generujú pridanú hod-

⁷⁰ Použitie diel alebo ich časti zásadne ovplyvnilo aj rozhodnutie vo veci C-5/08 *In-fopaq*, ktoré sa zaoberalo autorskoprávnou ochranou 11 slov (pozri bod 51 rozhodnutia), pričom samotné posúdenie vzniku ochrany bolo SDEÚ ponechané na národný súd. Na jednej strane, pokiaľ vychádzame z autorskoprávnej teórie, že aj jedno slovo môže byť autorskoprávne chránené, možno s týmto záverom súhlasiť, SDEÚ sa však v danej veci veľmi nezaoberal inými možnosťami, ako sa vyrovnáť s problémom ako takým. Cf. aj bod 159 rozhodnutia v spojených veciach C-403/08 a C-429/08 *Football Association Premier League*.

⁷¹ *Ergo* na daný prípad nie je možné aplikovať obmedzenie podľa čl. 5 ods. 1 smernice 2001/29/ES.

⁷² Computer & Communications Industry Association / SEO Economic Research: Economic contribution of EU industries relying on exceptions and limitations to copyright. [online] 2010. <http://www.cciainet.org/wp-content/uploads/library/FairUseEUstudy.pdf> [30.11.2014].

notu 1,1 trilióna eur, čo je 9,3 % európskeho HDP. Takmer 9 miliónov ľudí je zamestnaných v týchto odvetviach, čo sú 4 % celkovej európskej zamestnanosti.

Hoci problematike kreatívneho priemyslu sa v súčasnosti, minimálne na Slovensku, venuje značná pozornosť,⁷³ málokedy sa na túto oblasť nahliada cez prizmu autorského práva. Štúdia WIPO z roku 2014 však jasne dokazuje význam autorskoprávných odvetví na celkovú ekonomiku. V mnohých krajinách dokonca zohrávajú autorskoprávne odvetvia významnejšiu úlohu ako tradičné odvetvia.⁷⁴ Veľký význam majú autorské práva aj pre rozvoj ekonomiky, osobitne digitálnej ekonomiky. Samotné autorské právo sa dá vnímať dvojako: na jednej strane skutočne môže predstavovať prekážku voľného pohybu tovarov a služieb, na druhej strane práve prijatím smernice 2001/29/ES sa zdôraznila potreba odstrániť bariéry voľného trhu.

Podpore priemyslu by pomohli aj niektoré inštitúty autorského práva, ktoré by mohli byť zavedené aj v súvislosti s novým autorským zákonom. Ako jeden z problémov sa napríklad javí potreba získavať súhlas na postúpenie výkonu práv pri zamestnaneckom autorskom diele.⁷⁵ Pokiaľ zamestnávateľ takýto súhlas nemá, je limitovaný pri ko-

⁷³ Dňa 28.11.2014 bol do medzirezortného pripomienkového konania prijatý Návrh Stratégie rozvoja kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike, ktorého zámerom (v gescii Ministerstva kultúry SR a Ministerstva hospodárstva SR) je najmä vypracovanie Akčného plánu realizácie Stratégie rozvoja kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike (do 30.6.2015), ktorý detailne rozpracuje navrhované opatrenia a zafinancuje konkrétne úlohy predkladanej stratégie.

⁷⁴ WIPO Studies on the Economic Contribution of the Copyright Industries. [online] 2014. http://www.wipo.int/export/sites/www/copyright/en/performance/pdf/economic_contribution_analysis_2012.pdf [30.11.2014].

⁷⁵ Ustanovenie § 50 ods. 1 AZ. Z návrhu nového autorského zákona na jednej strane vyplýva, že Ministerstvo kultúry SR uvedenú povinnosť odstránilo. Na druhej strane ministerstvo v rámci právneho režimu zamestnaneckého diela navrhuje, aby v prípade, ak odmena zamestnanca zjavne nezodpovedá finančnému prínosu dosiahnutému neskorším použitím zamestnaneckého diela zamestnávateľom, je zamestnávateľ povinný predložiť autorovi návrh na uzavretie dohody o dodatočnom vyrovnaní (§ 100 ods. 5 návrhu nového autorského zákona). Zastávame názor, že právo na dodatočnú odmenu pre zamestnanca by mohlo veľmi negatívne vplývať na rozvoj kreatívneho priemyslu a ekonomiky na Slovensku, keďže neprimerane

mercializácii zamestnaneckého diela len na udeľovanie licencií. Prevod autorských práv je v súčasnosti tiež bežný štandard v mnohých štátoch EÚ, ktorý slúži autorom pri rozhodovaní o používaní o svojom diele a zároveň je nástrojom na plnohodnotné nakladanie s cudzím dielom treťou osobou. Potreba previesť práva sa osobitne zdôrazňuje v situáciách, keď je nutné paralelné získanie práv k viacerým predmetom ochrany. Napríklad od osoby, ktorá bude vykonávať (vo vzťahu k jednému predmetu) zároveň autorské aj dizajnové práva, bude možné práva k dizajnu previesť, avšak autorské práva len licencovať. Obdobná situácia nastane napríklad aj pri nakladaní s databázou, ktorá je zároveň chránená autorským právom (ako súborné dielo), aj osobitným právom k databáze.

O prevode práv sa často diskutuje aj v súvislosti so slobodným softvérom a softvérom s otvoreným zdrojovým kódom, a to najmä pri tzv. dohodách prispievateľov – *contributor agreements*. Ide o dohody, v ktorých prispievatelia do projektu stanovia, ako je možné nakladať s ich príspevkom, napr. preprogramovať, preložiť a pod. V rámci týchto dohôd preto buď prispievateľ prevedie práva (*Copyright Assignment Agreements, CAA*), alebo udelí licenciu (*Copyright License Agreements, CLA*). Aj v tomto prípade považujeme za vhodnejšie, ak prispievateľ môže previesť svoje práva, a to ako celok alebo v časti.

Na druhej strane si uvedomujeme, že ide o citlivú oblasť, ktorá môže byť vnímaná ako priestor na oslabenie postavenia autorov. Preto podporujeme, aby sa spoločne s umožnením prevoditeľnosti práv zaviedli viaceré nástroje, ktoré budú vyvažovať záujmy autorov na jednej strane a nadobúdateľov ich práv na druhej strane. V prípade zmluvy o prevode by mali byť presne špecifikované základné pravidlá (od-

znevýhodňuje zamestnávateľa tým, že okrem všetkých nákladov zamestnanca a súvisiaceho podnikateľského rizika, by musel znášať aj potenciálne náklady súvisiace s úspešnou komercializáciou zamestnaneckého diela. Na rozdiel od práva priemyselného vlastníctva však problém vidíme aj v tom, že v mnohých odvetviach je tvorba autorských diel jedinou pracovnou náplňou zamestnanca (napr. IT sektor, architekti, reklamné spoločnosti a pod.) a právo na dodatočnú odmenu by v konečnom dôsledku mohlo veľmi rýchlo stratiť svoju výnimočnú povahu a nopak by sa mohlo stať ľahko zneužitelným nástrojom v rukách zamestnanca.

mena, územie, spôsob použitia a čas). V prípade ich absencie by však následkom nemala byť neplatnosť zmluvy, ale by sa uplatňovali „defaultné“ pravidlá a prevod práva by sa mal vykladať v súlade s účelom vyplývajúcim zo zmluvy (*purpose-of-grant-rule*). S obdobnou koncepciou sa počíta aj vo vzorovom európskom autorskom zákone (čl. 2.4 European Copyright Code).⁷⁶

Pri regulácii prevodu práv by mohli byť zavedené napríklad nasledujúce nástroje na vyváženie záujmov a ochranu nositeľov práv:

- zavedenie minimálnych formálnych náležitostí; cieľom by bolo zabezpečiť informovaný súhlas autorov, čo sa dá dosiahnuť napríklad písomnou formou zmluvy, povinným stanovením rozsahu a povinnosťou odplatného prevodu.
- povinný výkon práv nadobúdateľom; cieľom je zabrániť bezdôvodnému vykúpuvaniu práv alebo prevodu práv v neprimeranom rozsahu. Ako príklad môžu slúžiť klauzuly „*use it or lose it*“, ktoré sú upravené v smernici 2011/77/EÚ.⁷⁷ To umožní autorom získať ich práva späť, ak druhá strana tieto práva reálne nevyužíva, a následne môže tieto práva poskytnúť inej osobe alebo s nimi nakladať sám.
- informačná povinnosť; subjekt, na ktorý boli prevedené práva by mohol mať povinnosť informovať autora o využívaní diela, prípadne o iných relevantných skutočnostiach.

Zároveň remuneračné práva, ako je právo na primeranú odmenu alebo právo na náhradu odmeny, by na rozdiel od výlučných práv mali ostať zachované ako neprevoditeľné práva v súlade so súčasnou judikatúrou SDEÚ (pozri napr. rozhodnutie *Luksan*). To znamená, že aj po prevode práv bude mať nárok na takúto odmenu pôvodný a nie odvodený nositeľ práv, čím sa posilní postavenie autora alebo iného nositeľa práv.

⁷⁶ The Wittem Project: European copyright code. [online] Apríl 2010. http://www.copyrightcode.eu/Wittem_European_copyright_code_21%20april%202010.pdf [30.11.2014].

⁷⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/77/EÚ z 27.9.2011, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2006/116/ES o lehote ochrany autorského práva a niektorých súvisiacich práv.

6. Záver

Ako sme uviedli v úvode, ak je autorské právo vhodne nastavené, môže plniť pomerne veľa významných úloh vo verejnom záujme. Môže podporovať kultúru, šírenie tvorivosti, podporovať ekonomiku a kreatívny priemysel, vedu a výskum, vzdelávanie a inovácie. Už niekoľko rokov sa diskutuje o potrebe reformy autorského práva, pričom dnes je táto potreba ešte urgentnejšia a dnešné autorské právo nevyhovuje ani potrebám autorov a iných nositeľov práv, ani očakávaniam používateľov.

V článku boli predstavené vybrané nástroje a postupy, ktoré by mohli podporiť vytýčené ciele. Významnú a nenahraditeľnú úlohu zohrávajú výnimky a obmedzenia autorského práva. Hoci moderné trendy a viaceré akademické stanoviská preferujú iné smerovanie, SDEÚ opakovane zdôraznil, že výnimky a obmedzenia musia byť vykladané striktne, pretože sú odchýlkou od všeobecného pravidla výhradného práva (C- 5/08 *Infopaq*, C-403/08 a C-429/08 *Football Association Premier League*). Pokiaľ však akceptujeme tento záver, je potrebné sa znova zamyslieť nad významom trojkrovového testu a nad správnu koncepciou výnimiek a obmedzení v národných právnych poriadkoch. Zastávame názor, že prístup Slovenska a ďalších štátov nie je po odbornej stránke legitímny a predstavuje rozpor s európskym právom, keďže nezabezpečuje autonómny a jednotný výklad práva (cf. napr. C-510/10 *TV Danmark*). Navrhujeme preto v budúcnosti aktuálne realizovaný koncept prehodnotiť a postupovať tak, aby nedochádzalo k porušovaniu európskeho autorského práva, ale ani aby sa zbytočne nevytvárali prekážky na legitímne využívanie autorských diel v oblasti kultúry, (kreatívneho) priemyslu, vedy a výskumu a vzdelávaniu.

POUŽITIE AUTORSKÉHO DIELA NA SÚKROMNÉ ÚČELY VO SVETLE AKTUÁLNEJ JUDIKATÚRY SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE

Anton Škreko*

Jedným zo základných obmedzení výlučného majetkového práva na vyhotovenie rozmnoženín obsahov chránených autorským právom je možnosť vyhotovovania rozmnoženiny diela na súkromné účely bez toho, aby sa týmto konaním sledoval akýkoľvek majetkový prospech. Toto obmedzenie autorského práva¹ ustanovené článkom 5 ods. 2 písm. b) smernice o zosúladení niektorých aspektov autorských práv² (ďalej len „**smernica**“), zabezpečuje dôležitú funkciu legálnej cirkulácie kultúrnych obsahov, ktorá je životne dôležitým faktorom pre rozvoj spoločnosti.³ Z tejto perspektívy právna úprava, ktorá má jednoznačnú

* JUDr. Anton Škreko, PhD. pôsobí ako odborný asistent na Ústave práva duševného vlastníctva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Článok je publikovaný v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0783/13 **Duševné vlastníctvo a podpora kultúry, vzdelania, vedy a priemyslu v poznatkovo orientovanej spoločnosti**.

¹ Všeobecne k obmedzeniam majetkových autorských práv *pozri aj* BAČÁROVÁ, R. in: VOJČÍK, P. a kol. Právo duševného vlastníctva. Plzeň: Vydavateľství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. s. 163 a n.

² Smernica 2001/29/ES Európskeho parlamentu a Rady z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti (Ú. v. ES L 167, s. 10; Mim. vyd. 17/001, s. 230).

³ Článok 2 smernice upravuje výlučné právo na vyhotovovanie rozmnoženín, a to rozmnoženín priamych alebo nepriamych, dočasných alebo trvalých, ktoré sú vyhotovené akýmkoľvek spôsobom a akoukoľvek formou, v celku alebo v časti pre autorov k ich dielam, pre výkonných umelcov k záznamom ich výkonov, pre výrobcov zvukových záznamov k ich zvukovým záznamom, pre výrobcov prvých záznamov filmov k originálu a k rozmnoženinám ich filmov, pre vysielajúce or-

interpretáciu a ktorej výklad a uplatňovanie sú jednotné, predstavuje zásadný stavebný kameň na uplatnenie prirodzeného práva na slobodu tvorby a zabezpečenie náležitej ochrany práv a očakávaní tak autorov, ako aj širokej verejnosti.

V danej súvislosti bolo v roku 2014 ostro sledované konanie pred Súdny dvorom Európskej únie (ďalej len „**Súdny dvor**“) o prejudiciálnych otázkach vo veci *ACI Adam C-435/12*.⁴ Súdny dvor v súvislosti s uplatnením obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny diela hľadal v predmetnom konaní predovšetkým odpoveď na prejudiciálnu otázku *či možno ustanovenia smernice (čl. 5 ods. 2 písm. b) v spojení s čl. 5 ods. 5) vykladať tak, že umožňujú, aby na základe národnej právnej úpravy bolo dovoľené vyhotovenie rozmnoženiny diela na súkromné účely zo zdroja, ktorý nie je legálny (napr. z rozmnoženiny diela, ktorá bola vyhotovená a sprístupnená verejnosti tak, že pri tomto použití diela došlo k porušeniu autorské práva).*

Súdny dvor bol tak postavený pred zásadnú otázku dosahovania jedného z cieľov smernice, ktorým je primeraná podpora šírenia kultúry, ktorá sa však nesmie dosahovať za cenu obetovania prísnej ochrany práv alebo tolerovaním nelegálnych foriem distribúcie falšovaných alebo pirátskych diel.⁵

Smernica v článku 5 ods. 2 ustanovuje prípady, keď členské štáty môžu zabezpečiť výnimky alebo obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny ustanoveného v článku 2 smernice, teda v zásade, ako už bolo uvedené, obmedzenie výlučného práva autora alebo iného nositeľa práv, vrátane podmienok, za ktorých sa takéto obmedzenie môže uplatniť. Podľa článku 5 ods. 2 písm. b) smernice možno obmedziť výlučné právo autora alebo iného nositeľa práv na vyhotovenie rozmnoženiny jeho diela alebo iného predmetu ochrany *vo vzťahu k vyhotoveniu rozmnoženiny na akomkoľvek médiu vykonanému fyzickou osobou*

organizácie k záznamom ich vysielaní, či už sú tieto vysielania prenášané po drôte alebo vzduchom vrátane káblov alebo satelitu.

⁴ Konanie vo veci Hoge Raad der Nederlanden – ACI Adam BV a i./Stichting de ThuisKopie, Stichting Onderhandeligen ThuisKopie vergoeding, C-435/12 (Ú. v. EÚ C 399, 22.12.2012).

⁵ Porovnaj recitál 22 smernice.

pre súkromné použitie a s cieľom, ktorý nie je priamo ani nepriamo komerčný, za podmienky, že nositelia práv dostanú primeranú kompenzáciu, v ktorej sa zohľadní uplatnenie alebo neuplatnenie technologických opatrení uvedených v článku 6 na dotknuté dielo alebo predmet ochrany.

Kľúčovým však je aj ustanovenie článku 5 ods. 5 smernice, ktoré ustanovuje tzv. trojkrokový test,⁶ podľa ktorého sa ustanovené výnimky a obmedzenia budú uplatňovať iba v niektorých osobitných prípadoch, pri ktorých nedochádza ku konfliktu s bežným využívaním diela alebo predmetu ochrany a ktoré neodôvodnene nepoškodzujú oprávnené záujmy nositeľa práv.

1. Stanovisko generálneho advokáta

Generálny advokát⁷ poukázal na skutočnosť, že ustanovenia čl. 5 ods. 2 písm. b) v spojení s ods. 5 smernice je potrebné chápať a vykladať vo vzájomnom spojení a dynamicky.⁸ Poukázal na to, že viaceré štáty EÚ (Španielsko, Taliansko, Litva), ako aj Komisia vnímajú ustanovenie čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice tak, že sa nemôže vzťahovať na rozmnoženiny vyhotovené z neoprávnených zdrojov. Na druhej strane Holandsko a Rakúsko sa domnievajú, že znenie ani systematika smernice nevyklúčujú uplatnenie obmedzenia na vyhotovenie rozmnoženiny na súkromné účely aj na rozmnoženiny vyhotovené z neoprávnených zdrojov.⁹ Tieto štáty argumentujú tak, že práve takýto výklad

⁶ K aplikácii trojkrovového testu *porovnaj* aj deklaráciu Inštitútu Maxa Plancka pre inovácie a hospodársku súťaž duševné vlastníctvo „A Balanced Interpretation of the “Three-Step Test” in Copyright Law“. [online]. http://www.ip.mpg.de/files/pdf2/declaration_three_step_test_final_english1.pdf [21.10.2014]. Na Slovensku sa problematike výkladu a aplikácie trojkrovového testu bližšie venovala pozornosť napríklad v diele ADAMOVÁ, Z. Autorské právo de lege ferenda. Právny obzor, 2013, č. 5, s. 459 – 471.

⁷ Stanovisko generálneho advokáta Pedro Cruz Villalóna vo veci C-435/12 ACI Adam z 9. januára 2014 (ďalej len „stanovisko“).

⁸ *Bližšie pozri* bod 27 stanoviska generálneho advokáta.

⁹ K právnej povahe zdroja rozmnoženiny *porovnaj napr.* TELEC, I., TŮMA, P. Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 347 – 348 (8). Podľa

naplňa cieľ smernice a pomáha udržiavať rovnováhu medzi záujmami nositeľov práv na jednej strane a používateľov na druhej strane.¹⁰

Okrem skutočnosti, že ustanovenia čl. 5 ods. 2 písm. b) v spojení s ods. 5 smernice je nevyhnutné vykladať prísne reštriktívne (osobitne trojkrovový test nemá slúžiť pre taký výklad výnimky, ktorý by umožnil rozšírenie jej pôsobnosti), generálny advokát konštatuje, že primeraná (spravodlivá) kompenzácia v zmysle čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice má výlučne slúžiť ako náhrada škody spôsobenej nositeľovi práv v dôsledku zavedenia a uplatňovania predmetného obmedzenia autorského práva, a teda nemá predstavovať náhradu škody spôsobenej vyhotovovaním rozmnoženín z neoprávnených zdrojov.¹¹ V predmetnej súvislosti akcentuje generálny advokát to, že danú náhradu (škody) možno považovať skôr za spravodlivé odškodnenie ako za (druh) odmeny.¹² Práve konštrukcia obmedzenia práva na vyhotovovanie rozmnoženín na súkromnú potrebu vo vzťahu k zavedeniu spravodlivej kompenzácie (predmetnú výnimku – obmedzenie autorského práva možno zaviesť iba spolu so zavedením povinnosti spravodlivej kompenzácie, ktorej výber sa musí aj skutočne realizovať) zabezpečuje naplnenie podmienky čl. 5 ods. 5 smernice. Takéto obmedzenie práva sa uplatní iba vtedy, ak nedôjde k neodôvodnenému poškodeniu oprávnených záujmov nositeľa práv – inými slovami, regulácia spravodlivej kompenzácie *per*

tohto výkladu je možné pripustiť aj situáciu, keď vyhotovenie rozmnoženiny na súkromné účely môže byť realizované aj aktom porušenia autorského práva, teda zo zdroja, ktorý nie je oprávnený, pričom táto právna skutočnosť (vyhotovenie rozmnoženiny) by – bez priamej zákonnej úpravy opaku – nemala spôsobiť zmenu právneho aktu vyhotovenia rozmnoženiny diela na súkromné účely, ktorý je zákonom aprobovaný na akt porušenia práva. Autori výkladu však zdôrazňujú aj skutočnosť zodpovednosti za porušenie práva (pri zhotovení „nelegálneho obsahu“) a rovnako aj potrebu aplikácie trojkrovového testu. S podobnými závermi porovnaj aj MYŠKA, M., KYNCL, L., POLČÁK, R., ŠAVELKA, J. Veřejné licence v České republice. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 20 – 21. Autori s istou mierou zveličenia uvádzajú, že podľa platného práva v Českej republike „nie je nič také ako nelegálne sťahovanie (z internetu)“.

¹⁰ *Bližšie pozri* body 31 a 35 stanoviska generálneho advokáta.

¹¹ *Bližšie pozri* bod 33 stanoviska generálneho advokáta.

¹² *Idem* bod 41.

se zabráni neprimeranému zásahu do práv a oprávnených záujmov nositeľa práv.¹³

Generálny advokát sa tak ďalej zamerl na výklad a aplikáciu druhej podmienky trojkrovového testu na obmedzenie práva podľa čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice, podľa ktorého je možné obmedzenie práva uplatniť iba v prípade, že pri takomto použití predmetu ochrany nedôjde k rozporu s bežným využitím diela (predmetu ochrany). Zo znenia smernice vyvodzuje záver, že zavedením obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny na súkromné účely dochádza k spôsobeniu škody nositeľom práv a spravodlivá kompenzácia predstavuje primeranú náhradu takejto škody. Smernica však *expressis verbis* nehovorí o tom, či sa obmedzenie práva vzťahuje tak na rozmnoženiny vyhotovené z oprávnených zdrojov alebo aj na rozmnoženiny vyhotovené z neoprávnených zdrojov. Avšak výklad, podľa ktorého je zámerom smernice ustanoviť výber spravodlivej kompenzácie aj za rozmnoženiny vyhotovené z neoprávnených zdrojov, treba posúdiť ako rozporný s trojkrovovým testom.¹⁴

Generálny advokát pripomína, že je nevyhnutné čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice ako obmedzenie výlučného práva autora (nositeľa práv) vykladať reštriktívne a do jej pôsobnosti nemožno zahŕňať situácie, ktoré smernica *expressis verbis* neuvádza.¹⁵ Umožnenie aplikácie obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny pre súkromnú potrebu aj na vyhotovenie rozmnoženiny z neoprávneného zdroja by tak bolo v rozpore s bežným použitím diela či iného predmetu ochrany a predovšetkým aj v rozpore s cieľom, na základe ktorého bolo predmetné obmedzenie práva zavedené, pričom existencia či neexistencia technologických prostriedkov, ktoré umožňujú v reálnom čase bojovať proti vyhotovovaniu a rozširovaniu neoprávnených rozmnoženín diela a iných predmetov ochrany nie je podstatná.¹⁶

Napokon, ako uvádza generálny advokát, výnos zo spravodlivej

¹³ *Idem* bod 54.

¹⁴ *Idem* bod 64.

¹⁵ *Idem* bod 71.

¹⁶ *Idem* body 72 a 74.

kompenzácie za vyhotovovanie rozmnoženín pre súkromnú potrebu nie je spôsobilý kompenzovať aj stratu na zisku, ktorý by plynul z bežného použitia diela (predmetu ochrany) na internete.

V časti IV stanoviska generálny advokát jednoznačne uvádza, že z vyššie uvedeného vyplýva nemožnosť pripustenia výberu spravodlivej kompenzácie za vyhotovenie rozmnoženiny na súkromné účely z neoprávneného zdroja.

Záver generálneho advokáta sú jasne formulované ako (i) výlučná aplikácia obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny na súkromné účely na rozmnoženiny diel (predmetov ochrany) pochádzajúcich z oprávnených zdrojov a (ii) rovnako tak výber spravodlivej kompenzácie za vyhotovenie rozmnoženiny na súkromné účely je možný (dovolený) iba za rozmnoženiny vyhotovené z oprávnených zdrojov.

Možno súhlasiť s výkladovým prístupom generálneho advokáta, keď konštatuje, že osobitne ustanovenie čl. 5 ods. 5 smernice je nevyhnutné vykladať prísne reštriktívne. Trojkrovový test nesmie umožniť taký výklad (akéhokoľvek) obmedzenia autorského práva, ktorý by umožnil rozšírenie pôsobnosti daného obmedzenia.

Avšak v súvislosti s výkladom generálneho advokáta vo vzťahu k spravodlivej kompenzácii, keď konštatuje, že táto odmena má slúžiť ako náhrada škody spôsobenej nositeľovi práv v dôsledku zavedenia a uplatňovania obmedzenia autorského práva, a že ju teda možno považovať skôr za spravodlivé odškodnenie ako za druh odmeny, nie je možné sa úplne stotožniť. Naopak, spravodlivú kompenzáciu v zmysle čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice budeme považovať za osobitný typ odmeny, ako preukážeme ďalej v časti 4.

2. Z rozsudku

Súdny dvor (štvrtá komora) napokon vyniesol vo veci rozsudok 10. apríla 2014. V bodoch 22 až 24 rozsudku skonštatoval, že pokiaľ ide o rozsah výnimiek a obmedzení ustanovených smernicou, podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora ustanovenia smernice, ktoré sa odchyľujú od všeobecnej zásady zakotvenej v tej istej smernici, sa

musia vykladať reštriktívne.¹⁷ Okrem toho treba uviesť, že článok 5 ods. 5 smernice vyžaduje, aby sa výnimky a obmedzenia práva udeľovať súhlas na vyhotovenie rozmnoženiny diela uplatňovali v súlade s trojkrokovým testom, teda iba v niektorých osobitných prípadoch, pri ktorých nedochádza ku konfliktu s bežným využívaním diela alebo iného predmetu ochrany a ktoré neodôvodnene nepoškodzujú oprávnené záujmy nositeľa práv.

Ustanovenie čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice sa podľa Súdneho dvora (body 29 a 30 rozsudku) výslovne nevyjadruje k legálnosti, alebo nelegálnosti zdroja, z ktorého možno vyhotoviť rozmnoženinu diela, treba ho však vykladať uplatnením zásady doslovného výkladu. Takýto výklad, podľa Súdneho dvora (bod 31 rozsudku), vyžaduje, *aby sa čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice chápal v tom zmysle, že hoci výnimka pre rozmnoženinu na súkromné použitie nositeľom autorských práv zakazuje dovolávať sa svojho výlučného práva udeliť súhlas alebo zakázať rozmnoženiny vo vzťahu k osobám, ktoré vyhotovujú súkromné rozmnoženiny ich diel, bráni tomu, aby sa toto ustanovenie chápalo tak, že nad rámec tohto výslovne stanoveného obmedzenia ukladá nositeľom práv povinnosť znášať porušovanie svojich práv, ktoré môže súvisieť s vyhotovovaním rozmnoženín na súkromné použitie.*

Možno teda konštatovať, že napriek možnosti voľby pre členské štáty EÚ, či zavedú rôzne výnimky stanovené v článku 5 smernice v prípade, ak by však členské štáty mali možnosť prijať či neprijať právne predpisy, ktoré umožňujú, *aby sa rozmnoženiny na súkromné použitie vyhotovili aj z nelegálneho zdroja, išlo by jednoznačne o zásah do riadneho fungovania vnútorného trhu* (bod 35 rozsudku).

Súdny dvor teda vyvodzuje, že *nemožno tolerovať vnútroštátnu právnu úpravu, ktorá nerozlišuje medzi rozmnoženinami na súkromné použitie vyhotovenými z legálneho zdroja a rozmnoženinami vyhotovenými z falšovaného alebo pirátskeho zdroja* (bod 37 rozsudku). V odôvodnení ďalej uvádza (bod 39 až 41 rozsudku), že ak by sa na jednej strane pripustilo, že rozmnoženiny možno vyhotoviť z nelegálneho

¹⁷ Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo 16. júla 2009 vo veci C-5/08 Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening. Porovnaj bod 56 a tam citovanú judikatúru.

zdroja, podporovalo by to obeh falšovaných alebo pirátskych diel, čím by sa nevyhnutne znížil objem predaja alebo iných legálnych transakcií súvisiacich s chránenými dielami, **čo by zasahovalo do bežného používania diel**. Vnútroštátna právna úprava, ktorá by umožnila vyhotovovanie rozmnoženín aj z nelegálneho zdroja, by teda mohla **spôsobiť nositeľom autorských práv neodôvodnenú ujmu**. Z vyššie uvedeného pre Súdny dvor vyplýva, že článok 5 ods. 2 písm. b) smernice 2001/29 sa má vykladať v tom zmysle, že sa nevzťahuje na prípad, keď sa rozmnoženiny na súkromné použitie vyhotovili z nelegálneho zdroja.¹⁸

3. Právna regulácia „legálnosti“ zdroja

Ako jednoznačné sa pre Súdny dvor teda ukázalo posúdenie právneho stavu zakotveného smernicou v tom zmysle, že smernica priamo nereguluje tzv. legálnosť, resp. nelegálnosť zdroja. Ďalej možno konštatovať, že sama skutočnosť, že právna úprava *expressis verbis* neustanovuje podmienku legálnosti zdroja ako súčasť obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny ešte neznamená, že možno rozmnoženinu na súkromné účely vyhotoviť aj zo zdroja, ktorý je z hľadiska jeho vzniku, resp. uvedenia na verejnosti zdrojom nelegálnym (napr. rozmnoženina diela sprístupnená verejnosti na internete bez súhlasu autora). Súdny dvor pri posúdení položenej právnej otázky aplikoval tzv. trojkrokový test, ktorý napokon predstavuje jeden zo zásadných nástrojov na dosiahnutie cieľa smernice. Smernica v recitáli 44 upravuje, že *výnimky a obmedzenia sa nemôžu uplatňovať spôsobom, ktorý poškodzuje oprávnené záujmy nositeľa práv, alebo ktorý je v rozpore s normálnym využívaním jeho diela alebo iného predmetu ochrany. Poskytovanie takýchto výnimiek alebo obmedzení členským štátom musí predovšetkým primerane odrážať možný zvýšený ekonomický dopad týchto výnimiek alebo obmedzení v kontexte nového elektronického prostredia. Preto rozsah niektorých výnimiek alebo obmedzení bude možno potrebné viac ob-*

¹⁸ Porovnaj bod 39 až 41 rozsudku.

medziť, ak dôjde k niektorým novým spôsobom použitia diel chránených autorským právom a iných predmetov ochrany.

Kľúčovou v danej otázke je i medzinárodná aplikácia pravidiel trojkrokového testu, k rešpektovaniu ktorej vyzýva aj smernica.¹⁹

Z hľadiska medzinárodnoprávnej regulácie podmienok trojkrokového testu treba poukázať na čl. 9 ods. 2 Bernského dohovoru,²⁰ čl. 10 ods. 1 Zmluvy WIPO o autorskom práve (WCT),²¹ ako aj na čl. 13 dohody TRIPS.²²

¹⁹ Smernica v recitáli 44 prvá veta upravuje, že *ak sa uplatňujú výnimky a obmedzenia uvedené v tejto smernici, musia sa vykonávať v súlade s medzinárodnými záväzkami.*

²⁰ Čl. 9 ods. 2 Bernského dohovoru o ochrane literárnych a umeleckých diel hovorí, že *sa zákonodarstvám štátov Únie vyhradzuje možnosť dovoliť rozmnožovanie týchto diel v určitých osobitných prípadoch, pokiaľ také rozmnoženie nenarušuje normálne využívanie diela a nespôsobuje neospravedliteľnú ujmu oprávneným záujmom autora.* (Bernský dohovor je v Slovenskej republike publikovaný ako: Vyhláška ministra zahraničných vecí č. 133/1980 Zb. v znení vyhlášky č. 19/1985 Zb. O Bernskom dohovore o ochrane literárnych a umeleckých diel z 9. septembra 1886, doplnenom v Paríži 4. mája 1896, revidovanom v Berlíne 13. novembra 1908, doplnenom v Berne 20. marca 1914 a revidovanom v Ríme 2. júna 1928, v Bruseli 26. júna 1948, v Štokholme 14. júla 1967 a v Paríži 24. júla 1971).

²¹ Čl. 10 ods. 1 WCT upravuje, že *zmluvné strany môžu vo svojich národných právnych poriadkoch ustanoviť obmedzenia a výnimky z práv poskytnutých autorom literárnych a umeleckých diel podľa tejto zmluvy v určitých osobitných prípadoch, ktoré nie sú v rozpore s bežným využitím diela a neodôvodnene nezasahujú do oprávnených záujmov autora.* (Zmluva WIPO o autorskom práve (WCT) je v Slovenskej republike publikovaná ako: Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 189/2006 Z. z.)

²² Čl. 13 Dohody o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva (TRIPS) upravuje, že *členovia obmedzia obmedzenia a výnimky z výlučných práv na tie špeciálne prípady, ktoré nie sú v rozpore s bežným využívaním diela a neopodstatnene nepoškodzujú oprávnené záujmy majiteľa práva.* (Dohoda TRIPS je v Slovenskej republike publikovaná: pod č. 152/2000 Z. z. ako príloha 1C k Dohode o založení Svetovej obchodnej organizácie, ktorá bola uzavretá v rámci uruguajského kola rokovaní.)

4. Spravodlivá kompenzácia ako východisko pre uplatnenie trojkrokového testu

Recitál 38 smernice upravuje, že členské štáty musia mať možnosť poskytnúť výnimku alebo obmedzenie v súvislosti s právom rozmnožovania pre niektoré druhy rozmnožovania zvukového, vizuálneho a audio-vizuálneho materiálu na súkromné použitie, ktoré sú doplnené **vhodnou kompenzáciou**. Sem môžu patriť úvodné alebo pokračujúce **systemy odmeňovania ako kompenzácie za ujmu nositeľom práv**. Hoci rozdiely medzi uvedenými systémami odmeňovania ovplyvňujú fungovanie vnútorného trhu, uvedené rozdiely, vzhľadom na analógovú súkromnú produkciu, by nemali mať významnejší vplyv na rozvoj informačnej spoločnosti. **Súkromné digitálne kopírovanie bude pravdepodobne oveľa rozšírenejšie a má väčší ekonomický vplyv. Preto je potrebné náležite zohľadniť rozdiely medzi digitálnym a analógovým súkromným kopírovaním a v niektorých ohľadoch treba medzi nimi rozlišovať.**

Správne uchopenie charakteru spravodlivej kompenzácie (*compensation*) – ako uvádza smernica, resp. náhrady odmeny – ako to uvádza slovenský autorský zákon²³ (ďalej len „**zákon**“), môže ponúknuť zásadné východiská pre uplatnenie trojkrokového testu.

Ako uvádza generálny advokát, alebo ako napokon možno vyvodiť aj na základe gramatického výkladu príslušných ustanovení smernice, ako aj jej recitálov, spravodlivá kompenzácia predstavuje vo svojej podstate náhradu škody. Konkrétne ide o náhradu skutočnej škody, nie zároveň aj zmareného zisku, ktorú má utrpieť nositeľ práv pri zavedení a aplikácii obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženín na súkromné účely, keď pri naplnení smernicou daných podmienok môže ktorákoľvek fyzická osoba vyhotoviť rozmnoženinu predmetu ochrany bez toho, aby získala osobitný súhlas od nositeľa práv. Vyššie uvedený recitál 38 smernice však v druhej vete hovorí o „**systemoch odmeňova-**

²³ Ustanovenie § 24 ods. 4 zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov upravuje, že *autor diela, ktorého rozmnoženinu možno vyhotoviť podľa odseku 1, má právo na náhradu odmeny.*

nia ako kompenzácie za ujmu nositeľom práv“ (remuneration schemes to compensate). Gramaticky je teda zrejmé, že už samotná smernica spája dva zásadne rozdielne právne nástroje – dve práva – na dosahovanie hospodárskej prospechu, a to právo na odmenu (primeranú odmenu), ktoré je v zásade záväzkovým právom vyplývajúcim zo zmluvy a právo na náhradu škody, teda právom v zásade vznikajúcim z porušenia záväzku alebo právnej povinnosti. Je však nepochybné, že vyhotovením rozmnoženiny na základe dodržania podmienok ustanovených v čl. 5 ods. 2 písm. b) v spojení s ods. 5 smernice (pri naplnení trojkrokového testu) nedochádza k porušeniu záväzku ani povinnosti. Predovšetkým nie je daný kauzálny nexus medzi potenciálnou škodou a škodovou udalosťou (keď je navyše veľmi sporné označiť ako škodovú udalosť právny predpis *per se*), naopak, realizuje sa právo na použitie dieľa dané *ex lege*. Z uvedeného vyplýva, že **spravodlivá kompenzácia, z právneho hľadiska nebude náhradou škody, ale odmenou**, alebo určitým osobitným typom (autorskej) odmeny, **ktorú možno označiť ako odmena *sui generis*** alebo – podobne ako tento rozpor terminologicky vhodnejšie rieši zákon – ako náhrada odmeny (nie náhrada škody).

Ak sme teda prijali záver, že uplatnenie obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny na súkromné účely je zásadne podmienené zavedením práva na spravodlivú kompenzáciu, ktorá navyše musí byť aj skutočne vyberaná a vyplácaná, a zároveň spravodlivá kompenzácia predstavuje v zásade osobitný typ odmeny *ex lege*, a napokon spravodlivú kompenzáciu možno z hľadiska trojkrokového testu považovať za naplnenie podmienky použitia predmetu ochrany tak, aby nedošlo k neodôvodnenému zásahu do práv a oprávnených záujmov nositeľa práv, vynára sa otázka ako aplikácia týchto záverov vplyva na situáciu, kedy by sa výnimka mala uplatniť na vyhotovenie rozmnoženiny z nelegálneho (neoprávneného) zdroja.

V danej súvislosti je potrebné skúmať právny stav predchádzajúci momentu uplatnenia obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny pre súkromnú potrebu práve zo zdroja, ktorý je neoprávnený. V takejto situácii teda dochádza k neoprávnenému použitiu predmetu ochrany (napr. vyhotovenie rozmnoženiny a jej sprístupnenie verej-

nosti, príp. ďalšie šírenie takejto rozmnoženiny a pod. bez súhlasu nositeľa práv), ktorého výsledkom je faktické umožnenie prístupu verejnosti k takto neoprávnene použitému obsahu. Z hľadiska uplatnenia výlučných práv autora je nepochybné, že v takomto prípade dochádza k ich porušeniu, keď nositeľ práv sám nemusel nikdy chcieť svoj predmet ochrany zverejniť alebo (po prvom zverejnení) inak použiť. Ak je teda právny stav predchádzajúci momentu uplatnenia obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny pre súkromnú potrebu stavom porušenia práva, možno v danej konštrukcii konštatovať, že pri aplikácii čl. 5 ods. 5 smernice pôjde o neodôvodnený zásah do oprávnených záujmov nositeľa práv, ktorého záujmom tak mohlo byť nielen nezverejnenie predmetu ochrany, ale už vôbec nie umožnenie prístupu verejnosti k predmetu ochrany tak, aby sa mohlo uplatniť obmedzenie práva.

Napokon ak spravodlivá kompenzácia predstavuje osobitný typ odmeny *ex lege* a nie náhradu škody, nie je možné ani takúto odmenu za vyhotovenie rozmnoženiny z neoprávneného zdroja požadovať a vyberať. Ak je však nevyhnutnou podmienkou na uplatnenie obmedzenia práva umožnenie, ako aj reálny výber spravodlivej kompenzácie, pri vyhotovení rozmnoženiny z neoprávneného zdroja nie je naplnený prvý stupeň trojkrovového testu, nakoľko osobitný prípad, ktorý je charakterizovaný v predmetnom prípade v znení čl. 5 ods. 2 písm. b) smernice nie je naplnený – nie je splnená podmienka, že nositelia práv dostanú primeranú kompenzáciu.

5. Závery pre aplikáciu obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny v Slovenskej republike

Obmedzenie práva na vyhotovenie rozmnoženiny pre osobnú potrebu z hľadiska používateľa predstavuje osobitné oprávnenie, ktoré *ex lege* umožňuje používateľovi použiť predmet ochrany v úzko a taxatívne vymedzených podmienkach. Možno teda konštatovať, že predmetné obmedzenie práva zakladá vznik práva použiť predmet ochrany spôsobom a za podmienok zákon stanovených.

V § 24 ods. 1 autorský zákon *inter alia* ustanovuje, že vyhotovenie rozmnoženiny diela pre osobnú potrebu je možné výlučne z diela zverejneného. Podľa § 13 ods. 1 AZ je *dielo zverejnené v ten deň, keď bolo oprávnené prvý raz verejne vykonané, verejne vystavené, vydané alebo inak uvedené na verejnosti*. Z textu uvedeného ustanovenia § 13 ods. 1 zrejme, že (i) zákon má na mysli **prvé zverejnenie**, čo nie je nič iné ako **uplatnenie osobnostného práva autora rozhodnúť o zverejnení svojho diela** (§ 17 ods. 1 písm. c) zákona) a (ii) pri tomto **prvom zverejnení ide vždy o oprávnené konanie** – inými slovami o oprávnené použitie diela (predmetu ochrany). Z uvedeného možno vyvodiť, že oprávnené zverejnenie diela je vždy akt realizácie (uplatnenia) výlučného práva (skutkovo aj: vytvorenie oprávneného zdroja obsahu), bez ohľadu na oprávnený subjekt (či pôvodný alebo odvodený nositeľ práv), na ktorý nadväzuje uplatnenie práva vyplývajúceho z obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny pre osobnú potrebu. Naopak, neoprávnené zverejnenie, ako aj iné neoprávnené použitie diela (napr. sprístupnením verejnosti na internete bez získania súhlasu od nositeľa práv) predstavuje akt právom nedovoleného konania (skutkovo aj: vytvorenie neoprávneného zdroja obsahu), teda akt „nepráva“, pri nazeraní naň je potrebné vychádzať predovšetkým z hľadiska princípu, že z nepráva nemôže vzniknúť právo (*ex iniuria ius non oritur*), a teda na takýto akt nadväzujúce uplatnenie práva vyplývajúceho z obmedzenia práva na vyhotovenie rozmnoženiny pre osobnú potrebu by bolo v rozpore s uvedeným princípom a používateľ podľa obmedzenia práva by bol od začiatku používateľom neoprávneným. Navyše by nebola naplnená ani podmienka ustanovená v § 24 ods. 1 zákona, podľa ktorej vyhotovenie rozmnoženiny diela pre osobnú potrebu je možné výlučne z diela zverejneného, pretože, v spojení s § 13 ods. 1 zákona neoprávnený zdroj nie je zverejneným dielom (predmetom ochrany).

Možno teda dovodiť, že napriek absencii explicitnej právnej úpravy legálnosti zdroja v zákone, výkladom príslušných ustanovení zákona v spojení s náležitým uchopením princípu spravodlivej kompenzácie v zmysle smernice, dochádzame k záveru, že vyhotovenie rozmnoženiny diela (predmetu ochrany) na súkromné účely by aj v Slovenskej republike malo byť možné výlučne zo zdroja, ktorý je legálny (opráv-

nený, resp. v zásade aprobovaný súhlasom oprávneného nositeľa práv).

Napriek skutočnosti, že závery Súdneho dvora sa zdajú jednoznačné a nespochybniteľné, vynára sa množstvo súvisiacich otázok a problémových situácií, ktoré predmetné rozhodnutie prirodzene nepokrylo. Jednou z takýchto otázok je uplatnenie zodpovednostných vzťahov za porušenie autorského práva. Je nepochybné, že pri porušení výlučného práva autora sa uplatní objektívna zodpovednosť (teda i v prípade vyhotovenia rozmnoženiny z nelegálneho obsahu), avšak otázkou je potenciálna miera spoluzavinenia subjektom, ktorý umožnil prístup k nelegálnemu obsahu (zdroju). Objektívne je zložitá, osobitne v prostredí internetu, rozpoznať legálnosť či oprávnenosť zdroja, a teda často pri vyhotovovaní rozmnoženiny diela (sťahovaní obsahu z internetu) nemusí ísť o konanie zavinené či úmyselné (v zmysle úmyslu porušiť právo a právom chránený záujem autora). Táto úvaha nás privádza aj k nemenej významnej otázke potenciálneho trestnoprávneho postihu vyhotovenia rozmnoženiny diela zo zdroja, ktorý nie je legálny. Uvedené otázky bude nepochybné v blízkej budúcnosti potrebné konfrontovať nielen v právnej vede či praxi, ale osobitne aj v rovine normotvorby a posúdiť tak na jednej strane súladnosť slovenského autorského práva s predmetným rozsudkom, ako aj čeliť výzvam ochrany autorského práva v digitálnom prostredí aj prostredníctvom trestného práva na druhej strane.

VEREJNÉ LICENCIE AKO NÁSTROJ PODPORUJÚCI KREATÍVNU TVORBU

Mgr. Richard Bednárík*

Kreatívna tvorba je súčasťou kultúry každej spoločnosti a prispieva k vytváraniu nového obsahu, či už vo forme amatérskej alebo profesionálnej produkcie. V nemalej miere môže kreatívna tvorba vplývať aj na rozvoj hospodárstva určitého regiónu, celkovú mieru zamestnanosti a vytváranie pozitívneho obrazu v zahraničí o nehmotnej kultúre štátu. V súvislosti s uvedenou činnosťou sa do popredia dostáva otázka autorských práv a problematika digitálneho prostredia, ktorá priniesla množstvo otáznikov do zaužívaných spôsobov použitia autorských diel na internete. V niektorých prípadoch môže mať autor záujem primárne na šírení jeho diela a s tým spojenou propagáciou, pričom komerčný aspekt nemusí byť rozhodujúcim faktorom. Na realizáciu týchto krokov je potrebné právne prostredie umožňujúce flexibilné uzatváranie licenčných zmlúv v digitálnom prostredí.

Verejné licencie Creative Commons (ďalej CC) pomerne úspešne niekoľko rokov umožňujú sprístupňovať chránený obsah používateľom, zjednodušujú legálny spôsob šírenia poznania a kultúry a poskytujú možnosť na vytvorenie nových obchodných modelov ako alternatívy k aktuálnym distribučným sieťam. Verejné licencie vo všeobecnosti sa po dlhšom období stali prostredníctvom minuloročnej novely¹ au-

* Mgr. Richard Bednárík je interným doktorandom na Trnavskej univerzite, Právnickej fakulte (Slovenská republika). Tento článok je vytvorený v rámci projektu VEGA č. 1/0783/13 **Duševné vlastníctvo a podpora kultúry, vzdelania, vedy a priemyslu v poznatkovo orientovanej spoločnosti.**

¹ Zákon č. 289/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 618/2003 Z. z. o autorstvom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení zákon č. 212/1997 Z. z. o povinných výtlačkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel v znení neskorších predpisov.

torského zákona (ďalej AZ)² súčasťou slovenského právneho poriadku. Možnosť ich využívania súvisela s odstránením povinnej písomnej formy licenčných zmlúv, čo bolo značnou prekážkou pri ich používaní v digitálnom prostredí spolu s nejasným formulovaním udeľovania súhlasu neurčitému okruhu osôb. V praxi sa tak otvorili široké možnosti využívania licencií ako CC a GNU GPL, ktoré sa v zahraničí bežne používajú na legálne šírenie chráneného obsahu hlavne v prostredí internetu. Verejné licencie sú aktuálne upravené v samostatnom §49a AZ, ktorý vymedzuje základné hranice ich používania vo forme nevýhradnej a bezodplatnej licencie. V praxi je verejná licencia ponukou udelenia licencie voči neurčitém osobám, pričom akceptáciou tejto ponuky je napr. použitie diela spôsobom, ktorý licencia predpokladá. V rámci použitia môže ísť o používanie fotografie na sieti, spracovanie knihy, prípadne remix hudobného diela atď. Novelizácia autorského zákona, ktorá umožnila používanie verejných licencií bola realizovaná v období finalizácie anglického znenia licencií CC 4.0. Aj preto prvou preloženou verziou je práve najnovšia verzia, ktorej niektoré aspekty si bližšie analyzujeme v ďalšej časti článku.

Cieľom článku je stručne vysvetliť problematiku licencií CC a hlavných zmien, ktoré boli dôvodom na vytvorenie novej verzie 4.0. Jednou z nosných častí je tiež sumarizácia oblastí, kde licencie CC alebo aj iné vhodné druhy verejných licencií môžu nájsť svoje uplatnenie. Súčasťou analýzy aplikácie licencií CC je aj stručné zhodnotenie problémov s tým spojených.

Pomerne aktuálnou témou v prostredí EÚ je problematika opakovaného používania informácií verejného sektora súvisiaca s novelizáciou smernice 2003/98/ES o opakovanom použití informácií verejného sektora (ďalej smernica PSI). Táto oblasť môže mať výrazný vplyv na ďalšiu kreatívnu tvorbu aj vzhľadom na jej rozšírenie povinností na inštitúcie pôsobiace v oblasti kultúry. Jednou z integrálnych súčastí revízie smernice PSI³

² Zákon č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov.

³ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/37/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa mení smernica 2003/98/ES o opakovanom použití informácií verejného sektora.

je tiež časť upravujúca oblasť licencovania sprístupňovaného obsahu, kde môžu licencie CC nájsť svoje uplatnenie. Postupné sprístupňovanie informácií (primárne v oblasti kultúry) môže byť potrebným zdrojom inšpirácie a môže podporiť vytváranie nových obchodných modelov, ktoré sú čoraz potrebnejšie na podporu ďalšieho hospodárskeho rastu.

1. Licencie Creative Commons

Rozvoj digitálnych technológií, internetu a služieb umožňujúcich jednoduchý transfer dát a používanie informácií mal zásadný vplyv na celosvetovú úpravu autorského práva. Čoraz viac sa pociťovala potreba vytvoriť flexibilný nástroj, ktorý umožní autorom čo najväčšie šírenie ich diel a používateľom umožní jednoduchým spôsobom získať informácie na zabezpečenie legálneho použitia dostupného diela. Internet mal tiež zásadný vplyv na enormný nárast autorskej tvorby jednotlivých používateľov (angl. *user-generated content*), ktorí majú dostupný zdroj neustále aktualizovanej inšpirácie.⁴ Verejné licencie môžu v tejto oblasti poslúžiť ako nástroj umožňujúci šírenie tvorby bez zdĺhavého kontraktačného procesu. Internetu nemožno uprieť ani vplyv na postupnú zmenu obchodných modelov, kde sa čoraz viac do popredia dostáva platba za služby ako platba za obsah.⁵

Licencie CC si počas svojej existencie prešli značným vývojom a boli jednou z odpovedí na uvedené problémy. Od založenia organizácie v roku 2001 a spustenia prvej verzie licencií v roku 2002 až po približne 350 miliónov licencovaných diel po celom svete v roku 2009. Aktuálne možno iba odhadovať, aké je skutočné číslo diel prí-

⁴ Vo veci problematiky *user-generated content* dávame do pozornosti právnu úpravu Kanady, ktorá pristúpila k riešeniu situácie formou výnimky autorského práva. Hlbšiu analýzu uvedenej úpravy môžete nájsť v YU, P. K. *Can The Canadian UGC Exception Be Translated Abroad?* [online]. 7.3.2014. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2405821 [cit. 10.7.2014].

⁵ Zaujímavú analýzu uvedeného smerovania a problematiky prístupu k rôznym druhom obsahu môžete nájsť v BENKLER, Y. *The Wealth of Networks*. New Haven and London: Yale University Press, 2006, s. 41 – 48.

stupných prostredníctvom niektorej z licencií CC, a akým spôsobom toto číslo bude do budúcnosti narastať. Každopádne CC sa stalo lídrom na poli tvorby právnych nástrojov umožňujúcich legálne používanie autorskej tvorby a z globálneho hľadiska mu ťažko nájsť konkurenta.⁶ Hoci pôvod CC vychádza z právneho prostredia USA, dokázalo zaujať veľkú skupinu nadšencov a odborníkov na autorské práva, ktorí pomohli k výraznej globalizácii licencií a ich úprave na medzinárodné prostredie. Aj uvedené je jedným z dôvodov, prečo sa v ďalšom texte primárne orientujeme na licencie CC.

Často bolo počuť názor oponentov, že verejné licencie podkopávajú autorské právo alebo smerujú priamo proti jeho základným princípom. Uvedené tvrdenie nevychádza z reality, keďže základným predpokladom samotného fungovania verejných licencií je existencia autorského práva, bez ktorého nemôžu existovať.

Podstata licencií CC⁷ spočíva vo vedomom obmedzení autorských práv k určitému dielu s cieľom umožniť jeho šírenie a používanie verejnosťou. Rozsah obmedzenia si môže autor zvoliť formou aplikácie niektorej zo šiestich licencií,⁸ kde každá predpokladá určitý dovolený

⁶ Pri problematike verejných licencií nemožno v žiadnom prípade zabudnúť na iniciatívu Richarda Stallmana, ktorý stál za zrodom softwarových licencií GNU GPL, ktoré značným spôsobom pozmenili smerovanie open source softwaru a globálneho zdieľania v rámci rôznych komunít. Prvá verzia licencie GNU GPL bola oficiálne spustená v roku 1989, pričom aktuálne je v praxi používaná tretia verzia z roku 2005. Viac informácií o GNU GPL môžete nájsť na <http://www.gnu.org/licenses/licenses.html> [cit. 9.7.2014].

⁷ *Bližšie* MYŠKA, M. In. MYŠKA, M., KYNCL, L., POLČÁK, R., ŠAVELKA, J. *Verejné licencie v Českej republike*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 35 – 50. [online] <http://is.muni.cz/www/102870/Prirucka.pdf> [cit. 9.7.2014].

⁸ K základným licenciám CC patrí nasledovných šesť druhov:

- CC BY – Creative Commons Attribution („uvedenie autora“) 4.0;
- CC BY-ND – Creative Commons Attribution-No-derivates („uvedenie autora – bez odvodeného obsahu“) 4.0;
- CC BY-NC – Creative Commons Attribution-NonCommercial („uvedenie autora – nekomerčné použitie“) 4.0;
- CC BY-SA – Creative Commons Attribution-ShareAlike („uvedenie autora – rovnaké šírenie“) 4.0;
- CC BY-NC-ND – Creative Commons Attribution-NonCommercial-No-deriva-

spôsob použitia diela a umožňuje flexibilný spôsob prístupu aj v prípade požiadavky následného komerčného využitia. Licencie CC navyše používajú niekoľko zrozumiteľných základných označení, ktoré prispievajú k ich celosvetovej aplikovateľnosti a zrozumiteľnosti.⁹

Čo možno považovať za skutočné benefity licencií CC?¹⁰ Najčastejšie uvádzanými dôvodmi sú ich prehľadnosť; medzinárodný aspekt; jednoduchý spôsob legálneho používania a šírenia materiálu; flexibilita pri voľbe vhodnej licencie CC; možnosti optimalizácie na webové vyhľadávanie; vyhľadávanie prostredníctvom technického kódu, ktorý je súčasťou digitálnych rozmnoženín jednotlivých diel.¹¹

2. Creative commons 4.0

Áké sú výhody verzie 4.0 a prečo bolo vhodné aktualizovať poslednú verziu 3.0? Odhliadnuc od postupného celosvetového vývoja autorského práva, jedným z problémov (prípadne benefitov v závislosti od uhla pohľadu) starších verzií bola možnosť portovania¹² a vytvárania

tes („uvedenie autora – nekomerčné použitie – bez odvodeného obsahu“) 4.0;

- CC BY-NC-SA – Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike („uvedenie autora – nekomerčné použitie – rovnaké šírenie“) 4.0.

⁹ K uvedeným znakom zaraďujeme:

- BY (attribution) – ide o povinnosť označiť autora diela, ktorá je súčasťou všetkých šiestich licencií;
- NC (non-commercial) – ide o povinnosť nepoužívať dané dielo na komerčné účely;
- ND (no-derivatives) – ide o povinnosť zákazu spracovania a dodatočných úprav daného diela;
- SA (share-alike) – v prípade použitia diela licencovaného pod touto licenciou vo svojom diele ide o povinnosť na vytvorené dielo aplikovať rovnakú, resp. obdobnú licenciu.

¹⁰ *Bližšie k vysvetleniu licencií CC a ich použitiu v rámci otvoreného prístupu LES-SIG, L. Free Culture. New York: THE PENGUIN PRESS, 2004, s. 282 – 286.*

¹¹ Prehľadný sumár benefitov licencií CC je dostupný aj na http://creativecommons.org.au/content/Benefits_of_CC_08.pdf [cit. 9.7.2014].

¹² Prehľad portovania v jednotlivých jurisdikciách je dostupný na WIKI CC http://wiki.creativecommons.org/CC_Ports_by_Jurisdiction [cit. 9.7.2014].

„lokálnych“ verzií licencií CC. Aj keď možno na prvý pohľad nejde o negatívum, každý štát má určité špecifiká vyplývajúce, či už z jeho historického vývoja alebo členstva v rôznych medzinárodných organizáciách. Vytváranie odlišných lokálnych verzií viedlo k neprehľadnosti celkového systému dostupných verzií. Okrem dostupnej medzinárodnej verzie znenia licencií, boli v niektorých štátoch dostupné aj pozmenené verzie, pričom v konkrétnom štáte existovala možnosť výberu. Z globálneho hľadiska to ale viedlo k problémom pri používaní portovaných verzií, keď si používateľ diela nebol úplne istý, do akej miery sú licenčné podmienky upravené vzhľadom na lokálne špecifiká. Aj z týchto dôvodov CC pristúpilo k zrušeniu portovacích procesov¹³ a verzia 4.0 je dostupná v jednotnej medzinárodnej verzií. Slovenská verzia je preto len prekladom anglického znenia a nie snahou o adaptáciu a úpravu jednotlivých článkov licencií.

Druhým bodom, ktorý viedol k vytvoreniu aktuálnej verzie 4.0, bolo obsiahnutie práv mimo sféru autorského práva. Problémovou oblasťou sa v niektorých prípadoch stávali osobnostné práva (často boli práve osobnostné práva podstatnou zložkou portovacieho procesu), ktoré bránili rôznym druhom adaptácií, prípadne niektorým formám šírenia diela. A hoci osobnostné práva, prípadne iné všeobecné osobnostné práva nie sú predmetom licencie, v zmysle aktuálneho znenia verzie 4.0 *„poskytovateľ sa v najširšom možnom rozsahu zdrží výkonu týchto práv alebo si nebude uplatňovať tieto práva, a to výlučne v rozsahu, ktorý je nevyhnutný na umožnenie výkonu Licencovaných práv“*. Nová verzia 4.0 teda adresne upravuje aj uvedenú problematiku s cieľom maximalizovať využitie obsahu.

Osobitnou sekciou je samostatná, štvrtá časť licenčných podmienok upravujúca práva k databáze, ktorá explicitne nebola obsiahnutá v predchádzajúcej verzii v znení, *„ak obsahom Licencovaných práv je Osobitné právo k databáze, ktoré sa uplatní pri Vašom použití Predmetu Verejnej licencie..... oprávnený na extrakciu, reutilizáciu, vyhotove-*

¹³ MARACKE, C. *Creative Commons International The International License Porting Project – Origins, Experiences, and Challenges*. [online]. 2010. <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-1-1-2010/2417/dippadm1268743811.97.pdf> [cit. 9.7.2014].

nie rozmnoženiny a šírenie celého obsahu databázy alebo jej podstatnej časti...“. Uvedené určite prispeje k sprehľadneniu používania CC na vytvorené datasety,¹⁴ možnosti ich legálneho sprístupňovania a využitia v rámci ďalších adaptácií.¹⁵

Povinnosť označiť autora je základným princípom všetkých licencií CC. Tento základný princíp zostal zachovaný aj v novej verzii 4.0 s doplnením o možnosť využívania URI (jednotný identifikátor zdroja) alebo hyperlinku zdroja obsahujúceho požadované informácie na splnenie povinnosti náležitého označenia autora používaného diela. Stále zostáva zachované, že označenie autora (zdroja) sa dá realizovať akýmkoľvek vhodným spôsobom v závislosti od média, spôsobu a kontextu šírenia.

Zmeny možno identifikovať aj v rozšírení „anonymity“ pre jednotlivých autorov. Už verzia licencií CC 3.0 obsahovala ustanovenie, ktoré umožňovalo odstránenie označenia autora v prípade adaptácie jeho diela. Verzia 4.0 ide o niečo ďalej a obsahuje všeobecné ustanovenie umožňujúce odstránenie označenia autora, kde je používateľ na požiadanie autora povinný dané informácie odstrániť.

Zavedenie obdobia na odstránenie porušenia licencie je ďalším odlišným aspektom novej verzie. Základným princípom všetkých predchádzajúcich verzií je zánik práv na používanie diela v prípade, ak dielo nebolo použité v súlade so zvolenou licenciou a licenčnými podmienkami.¹⁶ Verzia 4.0 priniesla odlišný princíp, v zmysle ktorého

¹⁴ Vychádzajúc z Oxford Dictionary môžeme dataset definovať ako *množinu súvisiacich setov (skupín) informácií, ktoré sa skladajú z jednotlivých prvkov, umožňujúcich manipuláciu ako s jednou jednotkou*. Napr. množina informácií o kultúrnom objekte, množina informácií o pacientoch a pod.

¹⁵ Kratšia analýza aplikácie verzie licencií CC 3.0 na osobitné práva k databáz *sui generis* je dostupná na http://wiki.creativecommons.org/images/f/f6/V3_Database_Rights.pdf [cit. 9.7.2014].

¹⁶ Vo veci platnosti licencie CC a záväzku medzi zmluvnými stranami sa vyjadrilo aj niekoľko zahraničných súdov. Do pozornosti dávame prípady:

- 09-1684-A (Lichôdmapwa v. L'asbl Festival de Theatre de Spa);
- 334492/KG 06-176 SR (Curry v. Audax);
- 15/2.006 (SGAE v. Fernandez).

Viac informácií o jednotlivých prípadoch je dostupných na http://wiki.creativecommons.org/Case_Law [cit. 8.7.2014].

je možné automatické obnovenie práva používať dielo v prípade, ak je porušenie odstránené do 30 dní odo dňa, keď sa používateľ o porušení dozvedel. Uvedené predstavuje pomerne flexibilný nástroj ako zabezpečiť možnosť kontinuálneho používania diela v prípade urýchleného odstránenia porušovania práv.

Licencie CC 4.0 sú jasnejšie tiež vo veci licencovania adaptácií pôvodných diel, čo v praxi spôsobovalo mierne problémy. Podľa najnovšej verzie je používateľ diela oprávnený aplikovať akúkoľvek licenciu na vytvorenú adaptáciu za predpokladu, že zvolená licencia nebráni používateľom adaptácie splniť podmienky licencie diela, z ktorého adaptácia vychádzala. Hoci sa uvedený princíp uplatňoval aj v predchádzajúcich verziách, verzia 4.0 jasne pomenovala uvedenú situáciu a odstránila akékoľvek pochybnosti.

Vyššie uvedené zhrnutie predstavuje prehľad základných zmien,¹⁷ ktoré sú súčasťou prekladu pôvodného znenia verzie 4.0 do slovenského jazyka. Znenie licencií CC sa uvedenými zmenami stali kratšou, lepšie organizovanou a prehľadnejšou licenciou. Z hľadiska bežného používateľa ale nie je potrebné sa príliš zaoberať presnou textáciou licenčných podmienok, vzhľadom na to, že všetky potrebné informácie o dovoľenom spôsobe použitia je možné získať už z jednostranného prehľadu označovaného ako „license deed“.

3. Možnosti využitia licencií Creative Commons

V rámci Slovenskej republiky sme pri používaní licencií CC ešte len na začiatku. Otázkou zostáva, akú úlohu by licencie mohli zohrávať,

¹⁷ Jednou z problémových oblastí je aj prístup niektorých organizácií kolektívnej správy, ktoré neumožňujú zastupovaným autorom aplikovať niektorú z verejných licencií na jednotlivé diela. Uvedené je čiastočne pochopiteľné pri komerčnom používaní diela, ale umožnenie nekomerčného používania by nemalo spôsobovať žiadne väčšie problémy. Reakciou na tieto problémy je (okrem iného) smernica 2014/26/EÚ o kolektívnej správe autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom a o poskytovaní multiteritoriálnych licencií na práva na hudobné diela na on-line využívanie na vnútornom trhu, ktorá v čl. 5 ods. 3 priamo zakotvuje možnosť poskytovania licencie na nekomerčné využívanie akýchkoľvek práv.

a akým spôsobom by mohol byť využitý ich plný potenciál. Oblasti, v ktorých by sme celkom efektívne mohli využiť „otvorenosť“ prístupu, ktorá je jedným zo základných aspektov samotných licencií, je niekoľko.

Z používania licencií CC na svoju autorskú tvorbu môžu mať výhody tak autori, ako aj samotní používatelia. Pre autorov ide o možnosť, ako sa dostať do povedomia verejnosti a postupne si vytvárať vlastnú skupinu priaznivcov, resp. fanúšikov. Zvolením vhodnej licencie môžu určiť rozsah dovoleného spôsobu použitia ich diela, pričom si môžu vytvoriť obchodný model,¹⁸ ktorý nebude založený na vytváraní bariér používania a kopírovania diel prostredníctvom internetu, ale využije potenciál siete a nové možnosti s tým súvisiace. Motivácia autorov môže byť pomerne rôznorodá od komerčného aspektu, kde používanie môže byť povolené iba na nekomerčný účel, pričom komerčné nakladanie s dielom bude plne v rukách samotného autora, až po najotvorenejší prístup k dielu, kde jedinou podmienkou licencie je označenie autora pri použití diela. Hlbší výskum motivácie autorov k využitiu verejných licencií realizovaný nebol, preto vyššie uvedené je skôr sumarizáciou správania, ku ktorému bežne dochádza v praxi.¹⁹ Zo stanoviska používateľa ide o skvelý zdroj inšpirácie potrebnej k ďalšej tvorbe, s ktorým je možné vzhľadom na zvolenú licenciu ďalej pracovať, pričom je hneď na prvý pohľad jasné, akým spôsobom. Otvorené zdroje je možné efektívne využiť napr. pri remixovaní hudby, pri vytváraní nových obrazov a rôznych koláží, ale aj pri vytváraní rôznych animácií, resp. filmov.²⁰ Pri dodržaní všetkých podmienok jednotlivých licencií

¹⁸ Bližšie k informáciám o obchodných modeloch FOONG, C. *Sharing With Creative Commons: A Business Model for Content Creators' PLATFORM: Journal of Media and Communication Yes, We're Open! Why Open Source, Open Content and Open Access. A Creative Commons Special Edition*, 2010, s. 64 – 93.

¹⁹ Bližšie k informáciám o motivácií autorov GRASSMUCK, V. *Towards a New Social Contract: Free-Licensing into the Knowledge Commons*. In: GUIBAULT, L., ANGELOPOULOS, CH. *Open Content Licensing*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2011, s. 29.

²⁰ Jeden z najúspešnejších slovenských projektov je film *Mesiachiky* licencovaný CC BY-NC-ND 4.0. Viac informácií o projekte a samotný film je dostupný na <http://www.monthliesmovie.com/v1/sk/> [cit. 8.7.2014].

nemusi mať používateľ zásadnú obavu z potenciálnej sankcie za použitie v digitálnom priestore.²¹ Licencie CC je tiež možné pomerne efektívne použiť na rôzne knižné publikácie. Najmä v prostredí internetu a tvorby e-knží sa postupne dostáva do popredia aplikácie licencie CC na elektronickú verziu knihy, ktorá umožní legálnu formu šírenia digitálnymi technológiami, pričom papierová verzia knihy sa predáva prostredníctvom klasických distribučných kanálov.²² Jedným zo spôsobom, ktorý môžu vo veľkej miere využiť prevádzkovatelia rôznych spoločností, sú dostupné internetové rádiá, ktoré hrajú iba hudbu licencovanú verejnými licenciami

Priestorom, kde sa využívanie licencií CC javí ako pomerne efektívne, je oblasť vzdelávania. Rôzne články, publikácie, prípadne samotné vzdelávacie kurzy sa stali vhodnou formou na sprostredkovanie prístupu k vzdelaniu. Otvorené zdroje vzdelávania (OER) sa čoraz častejšie dostávajú celosvetovo do popredia. Častým problémom na Slovensku je nedostatok učebníc a vzdelávacieho materiálu, prípadne nevhodne riešené licenčné podmienky neumožňujúce ďalšie spracovanie a dodatočnú úpravu učebného materiálu v prípade nesúhlasu vydavateľa. Problémom zostáva aj šírenie učebníc v digitálnom formáte. V súvislosti s informatizáciou škôl a zavádzaním nových technických riešení do výučby je potrebné sa zamerať aj na dostupnosť obsahu v slovenskom jazyku v digitálnom formáte. Vzhľadom na možnosti nových technológií je žiaduce, aby právo umožňovalo jednoduchý spôsob rozširovania materiálov medzi študentmi bez porušenia autorského práva.²³ K uvedenému môžu slúžiť práve verejné licencie, ktorých apli-

²¹ Bližšie o pozitívach a negatívach z hľadiska používateľov KREUTZER, T. User-Related Assets and Drawbacks of Open Content Licensing. In: GUIBAULT, L., ANGELOPOULOS, Ch. *Open Content Licensing*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2011, s. 118 – 123.

²² Jedným z najznámejších autorov, ktorý využíva uvedený distribučný model je Cory Doctorow. Okrem písania pôsobí aj ako novinár a bloger. Jeho publikácie sú dostupné na stránke: <http://craphound.com/?cat=5> [cit. 10.7.2014].

²³ Sumarizáciu informácií o možnosti využitia licencií CC 4.0 v oblasti vzdelávania možno nájsť v prezentácii Version 4.0 for Education: <http://www.slideshare.net/janeatcc/v40-for-education-final> [cit. 10.9.2014].

kácia sa môže stať podmienkou pri zadávaní objednávok na vytvorenie nových učebných materiálov.²⁴

Čiastočnou náhradou nedostatku učebných materiálov by mohli byť rôzne zahraničné publikácie a pomôcky. Aj keď dostupnosť zahraničných zdrojov poväčšine v anglickom jazyku tento problém úplne neodstráni, môžu sa otvorené zdroje vzdelávania stať inšpiráciou pre ďalšiu tvorbu kvalitných slovenských kurzov, prípadne prekladmi možno získať zaujímavé a kvalitné učebnice na bežnú prácu na školách. Hoci prekladom nemožno nahradiť špecifiká slovenského národného obsahu, ide o možnosť, ako spestriť obsahovú zložku vzdelávacieho procesu.

Zaujímavým celosvetovým projektom je Open Professionals Education Network, ktorý okrem iného zhromažďuje informácie o otvorených zdrojoch vzdelávania a efektívnom spôsobe ich vyhľadania.²⁵ Súvis s otvorenými zdrojmi vzdelávania majú tiež čoraz viac populárne masové vzdelávacie on-line kurzy (MOOC), kde sú najväčšími zástupcami zahraničná Coursera a edX. V rámci uvedených portálov rôzne univerzity z celého sveta poskytujú zadarmo prístup k on-line kurzom s možnosťou získať certifikát po ich úspešnom absolvovaní. Význam on-line kurzov s pribúdajúcimi záujemcami, počtom vytvorených kurzov a záujmom univerzít neustále narastá, k čomu smeruje aj uvažovanie niektorých univerzít o uznávaní absolvovania kurzu v rámci kreditového systému počas štúdia.²⁶ Celkovo bude v oblasti vzdelávania na Slovensku potrebná koncepčná zmena pri vytváraní nového materiálu, ktorá bude zohľadňovať potreby digitálneho šírenia informácií v kon-

²⁴ Čiastočne uvedenému cieľu slúži portál Planéta vedomostí, ktorý by mal zhromažďovať a sprostredkovať rôzne učebné materiály. Bližšie na <http://planetavedomosti.iedu.sk/> [cit. 15.9.2014].

²⁵ Zaujímavým projektom je tiež Learning Resource Metadata Initiative, ktorého cieľom je vytvoriť jednotný slovník na popis otvorených zdrojov vzdelávania na uľahčenie webového vyhľadávania zdrojov prostredníctvom vyhľadávačov.

²⁶ Ešte väčšie ambície má projekt University of the People, ktorý ma za cieľ zabezpečiť fungujúcu on-line vzdelávaciu inštitúciu poskytujúcu plnohodnotné vzdelanie v rôznych programoch. Aktuálne sú poskytované programy Computer Science a Business Administration.

texte autorských práv tak, aby boli eliminované všetky potenciálne problémy smerom do budúcnosti.

Ďalšou oblasťou, kde by licencie CC mohli nájsť efektívne uplatnenie, je sprístupňovanie obsahu vytváraného ako výsledok grantov a projektov financovaných z verejného rozpočtu. Každý rok sa vynakladá pomerne veľká čiastka na financovanie rôznorodých projektov, ktorých výsledkom v niektorých prípadoch je vytvorenie nových autorských diel. Licencie CC by sa mohli stať súčasťou podmienok pre žiadateľov o projekt, ako povinnosť sprístupniť vytvorené diela otvoreným a transparentným spôsobom. Príkladom by mohlo byť napr. Ministerstvo práce USA, ktoré ako jednu z podmienok na udelenie grantu uviedlo povinnosť aplikácie najmenej obmedzujúcej licencie CC, a to CC BY 4.0.²⁷ Navyše počas júna 2014 bola v USA spustená iniciatíva Open policy network, ktorej cieľom je prispieť k rozšíreniu otvoreného prístupu k výsledkom projektov financovaných z verejných zdrojov.²⁸ V uvedenej veci ide o pozitívny prístup a smerovanie, ktoré má reálne odôvodnenie v povahe financovania a inštitúcie rozdeľujúce verejné financie by mali zvažovať aplikáciu niektorej z verejných licencií ako možnosť zabezpečenia prístupu k výsledkom širšej verejnosti.

4. Sprístupňovanie informácií verejného sektora

Sprístupňovanie informácií a prístup k databázam vytváraným organizáciami financovaným z verejných prostriedkov možno považovať za významný faktor, ktorý môže podporiť vytváranie nových služieb a spôsobov šírenia informácií, s čím môže byť spojené aj dodatočné vytváranie nových pracovných miest. Aj vzhľadom na aktuálne prebiehajúce legislatívne práce na slovenskej a európskej úrovni si táto oblasť zaslúži osobitnú časť vo vymedzení spôsobov používania verejných licencií.

²⁷ Informácie o postupe Ministerstva práce a textu výzvy sú dostupné na <http://creativecommons.org/tag/us-department-of-labor> [cit. 8.7.2014].

²⁸ Informácie o Open policy network sú dostupné na <http://creativecommons.org/weblog/entry/43022> [cit. 8.7.2014].

Nemožno zabúdať ani na iniciatívu Opendata,²⁹ ktorá sa zameriava na zabezpečenie voľného prístupu k dátam generovaným štátnymi inštitúciami. Špecifikom uvedenej oblasti je zaužívaná aplikácia odlišného právneho inštitútu. Hoci nič nebráni použiť niektorú z licencií CC 4.0, ktoré je možné v najnovšom znení aplikovať aj na vytvárané datasey, prevládajúcim inštitútom je CC0 mark (označenie).³⁰ Podstatou CC0 je vzdanie sa, resp. v slovenskom právnom poriadku najširšie obmedzenie autorských práv, resp. iných súvisiacich práv bez potreby označenia zhotoviteľa databázy. Výsledkom je vytvorenie podobného stavu ako v prípade diel, ktoré už sú súčasťou *public domain*. Príkladom zo zahraničia môže byť British Library, ktorá využitím CC0 sprístupňuje metadáta o kultúrnych objektoch, CERN, ktorý sprístupnil časť svojej knižnice a niektoré datasey, prípadne Biely dom, ktorý priamo podporil aplikáciu CC0 na federálne datasey.³¹ Uvedené je potrebné zdôrazniť aj v súvislosti s prebiehajúcimi projektmi v rámci programu OPIS, kde sa vytvára veľké množstvo databáz, či už v oblasti kultúry alebo iných sektorov štátnej správy, a bude potrebné pristúpiť k forme ich postupného sprístupňovania.

V priebehu roka 2013 bola prijatá revízia smernice PSI,³² ktorá upravuje niekoľko dôležitých oblastí vrátane základnej úpravy licenčnej politiky. K najdôležitejším zmenám možno zaradiť:

- zavedenie práva na opakované použitie informácií;
- úprava pravidla týkajúceho sa určovania výšky poplatkov vyberaných za sprístupnenie informácií;
- rozšírenie pôsobnosti smernice;
- rámcové vymedzenie licenčnej politiky;

²⁹ Cf. portál EÚ, ktorý má zabezpečiť otvorený prístup k dátam. Portál je dostupný na <https://open-data.europa.eu/en/data/> [cit. 8.7.2014].

³⁰ Licencie CC nie sú jediným druhom, ktorý je možné aplikovať na rôzne datasey vytvárané vo verejnej správe. Ďalšou z možností sú napr. Open Data Commons vytvorené špeciálne na sprístupňovanie dát.

³¹ Informácie a používateľoch CC0 možno nájsť na http://wiki.creativecommons.org/CC0_use_for_data [cit. 8.7.2014].

³² Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/37/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa mení smernica 2003/98/ES o opakovanom použití informácií verejného sektora.

- zvýšenie transparentnosti pri poskytovaní informácií;
- úprava problematiky digitalizácie v kontexte sprístupňovania verejnosti.³³

Ide o pomerne rozsiahle zmeny, ktorých cieľom bolo spresniť základné pravidlá súvisiace s opakovaným použitím informácií verejného sektora, zlepšiť transparentnosť a uľahčiť využiteľnosť informácií v praxi. Otvorené dáta sú považované za nástroj novej podpory ekonomického rastu a základ ďalšieho vytvárania nových služieb.³⁴

V súvislosti s možnosťou využitia licencií CC je veľmi dôležitá úprava licenčnej politiky. Smernica PSI upravuje licenčnú politiku v článku 8 konštatovaním o možnosti obmedzenia opakovaného použitia formou licencie, pričom členské štáty používajúce licencie zabezpečia „aby boli na opakované použitie dokumentov verejného sektora k dispozícii v digitálnom formáte štandardné licencie, ktoré sa môžu prispôbiť tak, aby spĺňali osobitné licenčné požiadavky a aby sa mohli elektronicky spracovávať. Členské štáty podporia všetky subjekty verejného sektora pri používaní štandardných licencií“. Táto formulácia neposkytuje bližšie informácie o spôsobe praktickej implementácie uvedeného ustanovenia, čo môže v praxi spôsobovať isté výkladové problémy .

Istý návod, ako pristúpiť k licenčnej politike na lokálnej úrovni, vypracovala Európska komisia vo forme oznámenia o odporúčaných štandardných licenciách, datasetoch a poplatkoch za opakované použitie informácií.³⁵ V dokumente sú okrem iného rozpracované základné informácie o možnosti využitia jednostranného oznámenia, prípadne licencií. Bližšie sú charakterizované otvorené formy licencií a rôzne as-

³³ Bližšie k analýze pôvodných návrhov novely smernice PSI a možnému ďalšiemu smerovaniu JANSEN, K. The amendment of the PSI directive: where are we heading? *European Public Sector Information Platform* [online]. 2014. <http://www.epsiplatform.eu/sites/default/files/Final%20TR%20Amendment%20Directive.pdf> [cit. 10.7.2014].

³⁴ Jedným z dobrých príkladov fungovania otvoreného prístupu k štátnym dátam je portál data.gov.uk zhromažďujúci dostupné datasety v rámci Veľkej Británie.

³⁵ Commission Notice: 'Guidelines on recommended standard licences, datasets and charging for the re-use of documents'. [online] <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/commission-notice-guidelines-recommended-standard-licences-datasets-and-charging-re-use> [cit. 15.9.2014].

pekty ako rozsah, povinnosť označenia autora, výnimky a pod., ktoré tvoria základnú zložku právneho textu každej verejnej licencie. V prostredí Slovenskej republiky, kde množstvo inštitúcií nemá skúsenosti s aplikáciou verejných licencií, možno všetky snahy v oblasti vzdelávania hodnotiť len pozitívne.³⁶

Oblasťou súvisiacou s novelou smernice PSI sú prebiehajúce projekty digitalizácie v EÚ smerujúce k vytvoreniu digitálnych zbierok kultúrneho dedičstva. A hoci licencie CC sa v istom rozsahu dajú využiť aj v procese digitalizácie, pravdepodobne sa nestanú primárnou formou sprístupňovania obsahu. V technickom procese digitalizácie dochádza vo väčšine prípadov iba k zmene formátu z analógového na digitálny, kde nevzniká žiadne nové autorské právo na výsledky digitalizácie. Preto by musel autor digitalizovaného diela rozhodnúť o využití licencie CC, resp. inej verejnej licencie na svoje dielo, čo by zároveň malo vplyv aj na možnosť šírenia v elektronickej forme. Sprístupňovanie obsahu je zväčša založené na iných formách licenčných vzťahov. Odlišná situácia je v prípade, ak by sa vytvárali nové diela priamo v digitálnej forme, kde možno uvažovať o aplikácií niektorej z verejných licencií. Úprava novely sa venuje primárne možnostiam obmedzenia prístupu v prípade digitalizácie realizovanej v rámci verejno-súkromných partnerstiev a podmienkam spolupráce. Zároveň možno medzi obmedzenie zaradiť osobitný spôsob určovania poplatku za sprístupňovanie daných informácií, čo čiastočne možno odôvodniť potrebou ochrany zbierkového fondu a financovanie ďalšej digitalizácie kultúrneho dedičstva.

A hoci sprístupňovanie informácií verejného sektora netvorí jadro kreatívneho priemyslu, možno túto oblasť považovať za dôležitý zdroj inšpirácie pri vytváraní nových služieb, ktoré môžu nepriamo podporovať uvedenú oblasť.

³⁶ V súvislosti so sprístupňovaním datasetov na Slovensku možno spomenúť štátny portál otvorených dát, ktorého cieľom je zhromažďovať prístupné datasety na jednom mieste. *Bližšie* na <http://www.data.gov.sk/> [cit. 16.9.2014].

5. Problémy s aplikáciou licencií Creative Commons

Hoci sa licencie CC sa stali zaužívaným právnym nástrojom na šírenie chráneného obsahu v digitálnom prostredí, nie je ich používanie úplne bezproblémové a existujú oblasti, ktorých riešenie spôsobuje rôzne komplikácie.

Prvým problémom, resp. výzvou je samotné šírenie digitálneho obsahu v prostredí internetu a identifikácia autora sprístupňovaného diela. Licencie CC sú koncipované ako nástroj umožňujúci jednoduchý spôsob šírenia bez potreby zdĺhavého kontraktačného procesu, čo možno na jednej strane považovať za pozitívum, na druhej strane ale uvedené znižuje možnosť reálnej identifikácie autora a potrebu jeho dôsledného označenia pri opakovanom použití. Identifikácia obrázkov (fotografií) a určenie príslušných autorských práv je v prostredí internetu dlhodobým problémom. Určenie autorských práv je navyše sťažné aj kvôli možnosti odstránenia identifikačných údajov z pôvodného obrázka. Možnosťou riešenia by mohlo byť efektívnejšie využívanie metadát súvisiacich s identifikáciou zdroja na internete, čo môže prispieť jednak k zlepšeniu vyhľadávania zadaním kľúčových slov, identifikácii nositeľa práv a určeniu dovoleného spôsobu použitia. Uvedené riešenie je v primárnom rozsahu závislé od nových možností určovania metadát a identifikácií údajov.

Vynútiteľnosť práv duševného vlastníctva nie je problémom výlučne verejných licencií. Preukazovanie autorstva k obrázku, ktorý bol sprístupnený na internete neoprávnene pod licenciou CC je v niektorých prípadoch neprekonateľnou prekážkou. Vzhľadom na jednoduchosť použitia sa v praxi môže bežne stať, že je na internete obrázok licencovaný CC, pričom pôvodný autor nemá o danej situácii žiadne informácie. V komerčnej sfére je navyše možné, že obrázky pôvodne licencované za bežných trhových podmienok sa objavia na internete pod licenciou CC. Uvedené konanie môže spôsobiť množstvo problémov pre potenciálnych používateľov. Hoci uvedená situácia je právne riešiteľná, môže spôsobiť značné komplikácie pre používateľov spoliehajúcich sa na licencie CC ako formu ochrany pred možným sporom súvisiacim s neoprávnеным použitím diela. Ani v tejto oblasti

nemožno tvrdiť, že uvedené je výlučne problémom verejných licencií ako takých. Jednoduchosť ich aplikácie, množstvo obsahu na internete, ale aj nepozornosť a neznalosť používateľov však môže prispieť k výraznejšiemu nárastu problémových situácií.³⁷ Istým problémom je aj nastavenie niektorých služieb, ktoré automaticky pripoja licenciu CC k uploadovanému obsahu bez dostatočného upozornenia používateľa o vplyve uvedeného konania.

Čiastočný súvis s vynútiteľnosťou práv a samotným dokazovaním má aj situácia, keď sa autor rozhodne zmeniť spôsob šírenia svojho diela. V prípade odstránenia licencie CC, resp. zmeny druhu licencie CC je dokazovanie používateľa o existencii licencie v čase použitia diela pomerne náročné. A hoci existujú spôsoby evidujúce obsah web stránky v určitom čase, pre bežného používateľa ide o náročný spôsob získania dôkazu, pričom prvým problémom môže byť už samotná komunikácia s prevádzkovateľom servera. Okrem iného text CC obsahuje samostatnú časť o trvaní licencie počas celej doby ochrany autorských a obdobných práv. Preto aj v prípade zmeny rozhodnutia autora (pokiaľ akceptujeme, že ide o formu licenčnej zmluvy) sa používateľ môže odvolať na text licenčných podmienok. Jediným problémom zostáva preukázanie používania diela v čase, keď bolo na internete skutočne prístupňované využitím niektorej z licencií CC.

Poslednou diskutovanou oblasťou, ktorú uvedieme, je problematika súhlasu v kontexte používania licencií CC a súvisiace nadobudnutie nehmotného majetku. Problém je, ako pristúpiť k celkovému využívaniu verejných licencií, t. j. či pripustiť, že v praxi ide o formu súhlasu bez nadobúdania nehmotného majetku používateľa alebo o klasický zmluvný vzťah vo forme licenčnej zmluvy spojený s nadobudnutím nehmotného majetku.³⁸ V rámci slovenského právneho poriadku bol

³⁷ BAILEY, J. *The Problem with False Creative Commons Licenses*. [online]. 11.6.2013. <https://www.plagiarismtoday.com/2013/06/11/the-problem-with-false-creative-commons-licenses/> [cit. 16.9.2014].

³⁸ Bližšie TELEČ, I. *Souhlas, nebo licenční závazek?* [online]. 7.1.2014. http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/art_8758/souhlas-nebo-licenncni-zavazek.aspx [cit. 16.9.2014].

novelou AZ³⁹ do právneho poriadku zavedený nový § 49a umožňujúci uzatvorenie licenčnej zmluvy aj formou právneho úkonu smerujúceho voči neurčitým osobám, pričom konanie, z ktorého možno vyvodiť súhlas s podmienkami licencie, je prijatím ponuky. Uvedeným spôsobom možno udeliť iba nevýhradnú a bezodplatnú licenciu. V zmysle vyššie uvedeného by sme licencie CC mohli v slovenskom právnom poriadku považovať skôr za formu licenčnej zmluvy ako jednostranný súhlas s použitím.

6. Záver

Otázkou stále zostáva: Pomôžu licencie CC prípadne podobné druhy verejných licencií vyriešiť všetky problémy autorského práva v digitálnom priestore? Na globálne riešenie problémov bude potrebný úplne odlišný charakter zmeny, pre záujemcov ale predstavujú jednoduchý legálny spôsob používania chráneného obsahu v prostredí internetu, resp. im poskytnú jednoduchý nástroj ako šíriť svoje meno v širšej komunite. V kontexte často diskutovaného kreatívneho priemyslu môžu byť práve potrebným zdrojom inšpirácie pri natáčaní nových filmov, nahrávaní novej hudby, prípadne tvorbe nových fotografií. Pri uvedených činnostiach môžu autori využiť jednoduchosť ich praktickej aplikácie bez potreby riešenia zdĺhavého kontraktačného procesu. Navyše samotní autori používajúci diela sprístupnené prostredníctvom verejnej licencie môžu prispieť vlastným dielom, o ktoré sa rozhodnú podeliť rovnakým spôsobom.

Verzia licencií CC 4.0 vo svojom znení zohľadnila problémy, na ktoré sa v praxi poukazovalo v súvislosti s predchádzajúcimi verziami a snažila sa sprehľadniť a zjednodušiť právny text licenčných podmie-

³⁹ Zákon č. 289/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení zákon č. 212/1997 Z. z. o povinných výťažkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnožením audiovizuálnych diel v znení neskorších predpisov.

nok. Išlo o pomerne náročnú úlohu vzhľadom na rozsah použiteľnosti medzinárodnej verzie licencií CC a množstvo jurisdikcií, v ktorých sa budú používať. Slovenská republika vzhľadom na legislatívny vývoj nemá veľa skúseností s využívaním verejných licencií. Nemožno tiež tvrdiť, že by licencie CC riešili všetky problémy spojené s prístupom ku chránenému obsahu, resp. by ich používanie v praxi nemohlo spôsobiť žiadne komplikácie. Veríme však, že aj prostredníctvom prekladu licencií CC sa stanú zaužívaným právnym nástrojom a prispejú aspoň k čiastočnému sprehľadneniu autorského práva a prispejú k legálnemu šíreniu chráneného obsahu.

Nepriamo sa problematiky kreatívneho priemyslu týka aj posledná novela smernice PSI, ktorej cieľom je zabezpečiť čo najširšie sprístupnenie obsahu vytváraného v rámci verejného sektora, čo môže mať vplyv na tvorbu ďalších služieb s prepojením na primárne oblasti uvedenej kategórie priemyslu.

V článku boli analyzované niektoré oblasti využitia verejných licencií ako oblasť ďalšej tvorby, otvorené zdroje vzdelávania, sprístupňovanie informácií verejného sektora formou úpravy podmienok na pridelenie grantu, resp. využitím zákonnej možnosti na umožnenie prístupu k informáciám. Uvedeným výpočtom ale možnosti využitia nekončia. Veľkou oblasťou, ktorej nebola venovaná pozornosť, je oblasť počítačových programov s dominantnou verejnou licenciou GNU GPL, ktoré už pomerne dlhé obdobie zabezpečujú pre používateľov bezplatný a jednoduchý prístup k softwaru.⁴⁰ Aj napriek bezplatnosti ale dokázal open source software podporiť vytváranie nových obchodných modelov a komerčné aspekty využitia verejných licencií.

Analýzou uvedených oblastí možno dospieť k záveru, že rozsah využiteľnosti rôznych druhov verejných licencií v digitálnom priestore je naozaj široký a je na zvážení každého jednotlivca, ako pristúpi k ich používaniu v praxi.

⁴⁰ Úvod do problematiky verejných licencií a softwaru Myška, M. In: Myška, M., Kyncl, L., Polčák, R., Šavelka, J. *Veřejné licence v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 61 – 70. [online] <http://is.muni.cz/www/102870/Prirucka.pdf> [cit. 14.9.2014].

VÝZNAM OCHRANY AUTORSKÉHO PRÁVA

Mgr. Tomáš Abelovský*

Právo duševného vlastníctva má z globálneho hľadiska svojskú a veľmi špecifickú históriu. Vývoj a posun nehmotných statkov je možné sledovať vždy v rozhodnutiach človeka o potrebe odpútať sa od fyzickej práce a preniesť svoje úsilie do niečoho nemateriálneho, vyššieho a trvácnejšieho. Jeho snaha odlíšiť sa, resp. byť kreatívny a nechať po sebe stopu rezonuje dejinami celého ľudstva. Možno práve preto, že duševný výtvor sa často premieta do reálneho sveta ako najrozmanitejšia umelecká a intelektuálna činnosť, spoločnosť sa nebála vidieť v takomto diele niečo nadpozemské a jazykom veľmi ťažko opísateľné. Je samozrejmé, že zmeny, a to aj v spôsobe myslenia, boli determinované okrem iného aj technickým pokrokom a evolúciou kultúry. Každá zmena nevyhnutne potrebovala hýbateľa, resp. popud pre dynamický obrat smerujúci k osvojeniu si nových paradigiem. Takéto významné medzníky sa interpretujú a stávajú sa súčasťou prítomnosti. Ako sa ozýva v Shakespeareovej tragédii *Búrka*, „minulosť je iba prológom“.¹ Historické činy ovplyvňujú kontext chápania súčasnosti. Preto mnohé otázky súdobého práva duševného vlastníctva je možné pochopiť a porozumieť aj štúdiom minulých historických prameňov, textov a reálií.

Otázka potreby ochrany autorského práva je v súčasnej informačnej spoločnosti aktuálnejšia, ako bola kedykoľvek predtým. So zveličením možno vysloviť, že mnohé problémy v súvislosti s digitalizáciou elektronických kníh alebo dĺžkou trvania ochrany autorských práv sof-

* Mgr. Tomáš Abelovský je externým doktorandom na Ústave práva a technológií, Právnickej fakulty MU v Brne (Česká republika).

¹ Tento citát nájdeme na podstavci hlavnej sochy „Budúcnosť“, ktorá stojí pred budovou národného archívu vo Washingtone, D. C. Pozri SHAKESPEARE, W. *Búrka*, 2. dejstvo, 1. výstup, Replika Antonia: „*Whereof what's past is prologue, what to come In yours and my discharge.*“ [online]. <http://shakespeare.mit.edu/tempest/full.html> [cit. 9.9.2014].

tvéru sú podobné tým, ktoré sa objavili už v minulosti. Aj keď súčasné odpovede na zdôvodnenie tejto potreby sú koncipované jasnejšie a opierajú sa o euroatlantickú históriu právneho a filozofického myslenia, inšpiráciu ostáva bohatá anglická rozhodovacia a komentátorská činnosť z čias tzv. nakladateľskej vojny z prvej polovice 18. storočia. Tá vyvrcholila v 60. rokoch 18. storočia jednou z najzaujímavejších debát o povahe literárneho diela, resp. nehmotného statku ako takého.

Medzníkom v anglickej histórii práva duševného vlastníctva sa stala polovica 19. storočia, ktorá priniesla obrovské zmeny v identifikácii a uznaní nehmotných statkov prostredníctvom zakotvenia mnohých legislatívnych zmien. V teórii sa objavuje názor, že tento medzník predstavuje definitívnu hranicu medzi predmoderným a moderným obdobím.² Podstatnou črtou predmoderného práva bolo riešenie problémov kazuistickým a reaktívnym prístupom. Na druhej strane moderné právo sa už vyznačuje väčšou abstrakciou a orientáciou na budúce otázky. Treba však uviesť, že oba celky sú silne previazané. Prechádza nimi problém vyvažovania ekonomických a sociálnych záujmov anglickej spoločnosti vo svetle hľadania práv autora a súvisiacich osôb.

Predmetom nasledujúceho článku bude skúmanie predmoderného obdobia, najmä komparácia dvoch zlomových precedensov, t. j. rozhodnutia *Millar v. Taylor* z roku 1769³ a rozhodnutia *Donaldson v. Becket* z roku 1774⁴.

Vzhľadom na skutočnosť, že išlo o úplne nový a nepoznaný druh nastolených otázok, môže sa zdať, že vtedy používané anglické pojmoslovie je diametrálne odlišné a takmer nepoužiteľné. Napriek tomu je poučné sledovať posun v chápaní jednotlivých slovných výrazov

² SHERMAN, B. – BENTLY, L. *The Making of Modern Intellectual Property Law: The British Experience 1760 – 1911*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000, s. 2.

³ DEAZLEY, R. Commentary on: *Millar v. Taylor (1769)*, *Primary Sources on Copyright (1450 – 1900)*. [online]. http://copy.law.cam.ac.uk/cam/tools/request/showRecord?id=commentary_uk_1769 [cit. 9.9.2014].

⁴ DEAZLEY, R. Commentary on: *Donaldson v. Becket (1774)*. *Primary Sources on Copyright (1450 – 1900)*, [online]. http://copy.law.cam.ac.uk/cam/tools/request/showRecord?id=commentary_uk_1769 [cit. 9.9.2014].

a ich etymologických významov. Príkladom môže byť nespočetnekrát použitý pojem „*duševná práca*“ (mental labour), ktorý vedel súdobému autorovi asi lepšie popísať význam, cenu a obsah jeho duševnej činnosti. Význam a ustálenie terminológie je príznačný pre každé obdobie vývoja tohto odboru práva. Za zmienku stojí ilustrácia vplyvu historického a politického kontextu na tuzemskú terminológiu nehmotných statkov. V minulosti odbornou verejnosťou užívaný slovenský pojem „*nehmotné dobro*“ sa premenil zmenou systému a novým legislatívnym rámcom s nesmiernou ľahkosťou na „*nehmotný statok*“.⁵ Navyše bokom neostáva ani nové rozdelenie vecí a zadefinovanie nehmotných vecí podľa nového občianskeho zákonníka v Českej republike.⁶ Otázkou zostáva, ktoré právne termíny dokážu najlepšie popísať požadované aspekty výtvoru pochádzajúceho z vedomej mentálnej a kreatívnej činnosti človeka? Je vôbec možné popísať to, čo je očiam neviditeľné? Práve o tieto abstraktné pojmy a o ich pochopenie sa viedol pozoruhodný právny zápas medzi elitnými vydavateľmi a kníhkupcami v období po burcujúcich a revolučných zmenách v anglickom kráľovstve.

1. Historický kontext

Prv než budú predstreté analytické postrehy z jednotlivých rozhodnutí, je potrebné uviesť okolnosti vojny nakladateľov, ktorá trvala bezmála 30 rokov. Vynálezom Gutenbergovej kníhtlače v polovici 15. storočia sa spustila jedna z najzásadnejších ekonomických, politických a sociálnych revolúcií. V polovici 17. storočia celkový európsky náklad výtlačkov kníh dosahoval vyše 500 mil. kusov.⁷ Išlo o veľmi rýchlo sa rozvíjajúci trh s nesmierne drahou komoditou, ktorý v anglosaských zemiach ovládol londýnsky tlačiarenský cech. Významné postavenie

⁵ LUBY, Š. *Autorské právo*. Bratislava: Slovenská akadémia vied, 1962, s. 210.

⁶ Napr. podľa § 486 ods. 2 zákona č. 89/2012 Sb. Občianský zákoník „*Nehmotné věci jsou práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty.*“

⁷ BURINGH, E. – VAN ZANDEN, J. L. Charting the “Rise of the West”: Manuscripts and Printed Books in Europe, A Long-Term Perspective from the Sixth through Eighteenth Centuries, *The Journal of Economic History*, Vol. 69, No. 2, 2009, s. 409.

mala spoločnosť tlačiarov a vydavateľov kníh – Stationers' Company,⁸ ktorá disponovala ako jediná kráľom udeleným monopolom a výsadným postavením na tlač a vydávanie kníh (od roku 1557). Táto výsada bola zrušená v roku 1695.⁹ Nasledovalo prijatie pomerne pokrokového zákona parlamentom v roku 1710 (The Statute of Anne – zákon kráľovnej Anny) s autorskoprávnym charakterom a s pôsobnosťou pre Anglicko, Wales, Škótsko (neskôr aj Írsko), ktorý mal cieľ „*povzbudiť vzdelanie tým, že priznal právo kópií tlačných kníh autorom alebo obdávateľovi, v časoch v ňom uvedených*“.¹⁰ Zákon zaviedol povinnú registráciu a depozitovanie kópií exemplárov diel na účely kráľovskej knižnice. Chránil len anglické literárne publikácie. Je zrejmé, že monarcha novou legislatívou sledoval cenzúru kníh a tlačiarenské cechy tak získali po dlhotrvajúcom lobingu spôsob, ako si udržať svoj finančne výhodný monopol, a to aj za cenu istých ústupkov. Zákon zabezpečil autorom a tlačiarom (na základe manuskriptov a ich registrácii) právo tlačiť a kopírovať tieto diela. V tom období postavenie nakladateľa, tlačiaru a kníhkupca často splyvalo.¹¹ V praxi zákon upravoval dĺžku trvania autorských práv. Tieto práva trvali len 14 rokov, a to len ak išlo o novú nepublikovanú knihu. Ak bol autor uplynutím tejto lehoty ešte stále nažive, trvali ďalších 14 rokov. Kameňom úrazu začala

⁸ Spoločnosť bola založená v roku 1403, funguje doposiaľ a jej úplný názov je Worshipful Company of Stationers and Newspaper Makers.

⁹ Po mnohopočetnom lobingu zanikol neprelongovaním Zákon o licencovaní tlače z r. 1662, pozri DEAZLEY, R. Licensing of the Press Act, London (1662). *Primary Sources on Copyright (1450 – 1900)*, [online]. http://copy.law.cam.ac.uk/cam/tools/request/showRecord?id=commentary_uk_1662 [cit. 9.9.2014].

¹⁰ Pôvodný názov: An Act for the Encouragement of Learning, by Vesting the Copies of Printed Books in the Authors or Purchasers of such Copies, during the Times therein mentioned. (c. 19), an act of the Parliament of Great Britain. Vid. DEAZLEY, R. Statute of Anne, London (1710). *Primary Sources on Copyright (1450–1900)*, [online]. http://copy.law.cam.ac.uk/cam/tools/request/showRecord?id=commentary_uk_1710 [cit. 9.9.2014].

¹¹ Medzi najznámejších londýnskych nakladateľov a kníhkupcov patril Jacob Tonson (1655/6 – 1736), ktorý získal napr. autorské práva na divadelné hry Williama Shakespeara. Pozri MACKENZIE, R. *Tonson, Jacob, the elder (1655/6 – 1736)*, Oxford Dictionary of National Biography, Oxford University Press, 2004. [online]. <http://dx.doi.org/10.1093/ref:odnb/27540> [cit. 9.9.2014].

byť špecifická kategória „*starých kníh*“ (publikovaných pred prijatím zákona), pri ktorých boli autori (nadobúdatelia práv, resp. nakladatelia) chránení 21 rokov. To znamenalo, že okolo roku 1731 začali strácať ochranu staršie, avšak prosperujúce publikácie, čo, samozrejme, vyvolalo nepokoj v nakladateľských kruhoch.¹² Logickým dôsledkom bolo, že vydavatelia kníh sa pokúsili o zmenu legislatívy (o prolongovanie lehôt), s čím však neboli úspešní.¹³ Napriek tejto skutočnosti zahájili argumentáciu vedenú v duchu ďalšieho trvania ich „*autorských práv*“ spočívajúcich na základe pôvodných obyčajových práv (common law). Uznali, že práva na základe zákona kráľovnej Anny síce skončili, ale popritom im naďalej trvajú autorské práva, ktoré uznáva anglické obyčajové právo. Takéto správanie nakladateľov viedlo k tomu, že tie najzaujímavejšie diela sa nemohli stať verejne dostupnými (public domain) podľa intencií zákona. Naďalej totiž nakladali so „*zaniknutými*“ právami (postupovali a nadobúdali ich za úplatu) a preventívne napádali každé ich porušenie (použitie bez ich súhlasu) na príslušnom kancelárskom súde.

Toto správanie odštartovalo jednu z najrozmanitejších verejných debát o pomerne náročnej a abstraktnej otázke pôvodu, trvania a ochrany autorských práv v Anglicku. Podľa Shermana a Bentlyho išlo o jednu z mála ukážok spoločenských aktivít prevedených do dobre inštitucionalizovanej debaty, ktorá vygenerovala obrovské zoskupenie odbornej literatúry obiehajúcej názor pre, ale aj proti právnemu uznaniu tzv. večných obyčajových práv prislúchajúcich k literárnemu dielu (literary property). Debata priniesla široké pole otázok a odpovedí. Boli

¹² Obdobný efekt je možné vidieť v dĺžke autorských práv na známe filmové a kreslené diela v USA, často označovaný ako „*Mickey mouse effect*“, keďže filmový priemysel si neustále lobuje predĺženie týchto práv. Pozri GRZELAK, A., Mickey Mouse & Sonny Bono Go To Court: The Copyright Term Extension Act and its Effect on Current and Future Rights, *The John Marshall Review of Intellectual Property Law*, Vol. 1, Issue 1. 2002, s. 95.

¹³ Išlo o tzv. návrh zákona knihpredajcov (Booksellers' Bill) z roku 1735 až 1737. Pozri DEAZLEY, R. Commentary on the Booksellers' Bill (1737). Primary Sources on Copyright (1450 – 1900), [online]. http://www.copyrighthistory.org/cam/commentary/uk_1737/uk_1737 [cit. 9.9.2014].

predložené úvahy o metafyzike podstaty vlastníctva, o rozdiel medzi „*vlastníctvom knihy a vlastníctvom stroja*“, o vzťahoch medzi anglickým a škótskym obyčajovým právom a o vzťahoch zákonov a obyčají všeobecne. Hlavným bodom celej diskusie bola otázka, či autori, resp. nakladatelia (predajcovia kníh) majú autorské právo v neobmedzenom trvaní na základe obyčajového práva (common law copy-right) pre ich literárne dielo alebo či toto právo bolo obmedzené zákonom kráľovnej Anny?¹⁴ Ako je z tejto ťažiskovej otázky zrejmé, riešením sa snažilo dospieť aj k samej podstate autorského práva – potrebnosti a užitočnosti ochrany práv autora. Debata je okrem odborných článkov popretkávaná množstvom súdnych rozhodnutí, z ktorých sú pre budúcu analýzu tohto spoločenského dialógu najužitečnejšie práve prípady pánov Milara a Donaldsona.

2. (Ne)potrebnosť ochrany autorského práva

Skôr než predložíme komparáciu spomínaných rozhodnutí, je potrebné z teoretických dôvodov poznamenať, že v anglickom predmodernom období neexistovala organizácia právnych odborov, resp. odvetví práva v súčasnom chápaní. V oblasti, ktorú dnes nazývame právo duševného vlastníctva, neexistovali jasné hranice medzi priemyselnými právami a autorskými právami.¹⁵ Predmoderné právo nemalo jasne de-

¹⁴ Ibidem SHERMAN, B. – BENTLY, L. The Making od Modern Intellectual property law. S. 13.

¹⁵ Dnes druhú skupinu práv duševného vlastníctva v dnešnom triedení predstavujú práva autorské (copyright) a práva súvisiace s autorským právom (rights of performers, producers of phonograms and broadcasting organisations). Tie je možné stručne charakterizovať tak, že ide o práva chrániace nehmotné predmety vznikajúce pri umeleckej tvorbe, vedeckom bádání či umeleckom prejave (autorské práva a práva výkonných umelcov), alebo o práva vznikajúce v súvislosti s prenosom autorských diel, resp. výkonov (práva výrobcov zvukových a zvukovo-obrazových záznamov, práva rozhlasového a televízneho vysielateľa a pod.). Pozri KOUKAL, P. *Souběh ochrany průmyslových vzorů s ochranou autorskoprávní a známkoprávní* 2008. Disertační práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Ivo Telec. S. 33. [online]. http://is.muni.cz/th/13672/pravf_d/ [cit. 9.9.2014].

finované koncepty, inštitúty a vyhýbalo sa abstraktným formuláciám. Reagovalo totiž viac na partikularity ako na budúce všeobecné problémy. Príkladom môže byť už spomenutý zákon kráľovnej Anny alebo zákon o ochrane tlačiarov bavlnenej tkaniny (Calico Printers' Act) z roku 1787. Preto predmoderné právo riešilo najmä duševnú, resp. kreatívnu prácu, ktorá bola vtelená do výsledného objektu. Sherman a Bently tu hovoria o súkromnoprávnej úprave registrácie nehmotných statkov (private control) v práve duševného vlastníctva. Na rozdiel od tohto obdobia, moderná doba priniesla verejnoprávnu reguláciu registrácie nehmotných statkov (diela, patenty, dizajny atď.).¹⁶ Dôvodom posunu k formalizovanému procesu registrácie bolo, že tento spôsob dokázal presnejšie určiť hranice nehmotného statku a zadefinovať to, čo predstavuje predmet ochrany práv duševného vlastníctva.

O dynamických zmenách práva v tomto období svedčí aj fakt, že len v roku 1731 sa upustilo od povinného používania latinčiny (resp. francúzskych výrazov) v procesoch pred súdom.¹⁷ Navyše 18. storočie a prvá polovica 19. storočia predstavujú obdobie, keď sa formuluje výsledná podoba anglického precedensu. Medzi prvé odvážne kroky patrili stanoviska lorda Mansfielda o tom, že sudcovia môžu svojimi rozhodnutiami „*prispôbovať právo*“ meniacim sa podmienkam ľudskej spoločnosti.¹⁸ Neskôr sa zdôrazňuje zásada „*stare decisis*“ a rola precedensu pri dodržiavaní uniformity a konzistentnosti pre súdne rozhodovanie. Formálne sa začal presadzovať fakt, že nasleduje záväzne jadro rozhodnutia (ratio decidendi) na rozdiel od zvyšnej časti odôvodnenia (obiter dictum). Preto pre potreby nasledujúcej úvahy budú v skúmaných rozhodnutiach objavované kľúčové momenty, ktoré síce nie sú výslovne označené ako „*rationes decidendi*“, ale svojou povahou boli predurčené pre ďalšie kreovanie judikatúry v oblasti autorských práv.

¹⁶ Ibid. SHERMAN, B. – BENTLY, L. The Making of Modern Intellectual property law. S. 3.

¹⁷ KUKLÍK, J. – SELTENREICH, R. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Linde, 2007. Vysokoškolské právnické učebnice, s. 138.

¹⁸ Ibidem KUKLÍK, J. – SELTENREICH, R. S. 136.

Prvý prípad *Millar v. Taylor* (1769) má svoje korene v škótskom knižnom konkurenčnom boji. V roku 1765 podáva významný londýnsky kníhkupec žalobu proti škótskemu novousadlíkovi Alexandrovi Donaldsovi, ktorý využíval a predával kópie voľne dostupných literárnych diel, na ktoré sa už nevzťahuje zákaz tlače v zmysle zákona kráľovnej Anny. Ronan Deazley vo svojich komentároch k historickým rozhodnutiam z tejto doby píše o „škótskom reprintovom priemysle“ a o „južnom monopolizme“, čím veľmi dobre vystihuje ekonomické a sociálne záujmy oboch protipólov.¹⁹ Po podaní žaloby dostal Donaldson súdny príkaz zákazu predaja kníh,²⁰ a to do najbližších súdnych vyjadrení. V tomto spore bola položená zásadná otázka, „či uplynutím lehoty uvedenej v zákone kráľovnej Anny bol žalobca jediný oprávnený na tlač a predaj príslušných kníh z titulu obyčajového práva“. Prípad, o ktorom rozhodoval Lord Northington, sa skončil zrušením príkazu. Odôvodnenie bolo vystavané zatiaľ na nedôslednom ekonomicko-sociálnom argumente, že „je nebezpečné určiť to, že autorovi prislúcha večné vlastníctvo (statky) v jeho knihách“. Lord Northington zdôvodnil svoje rozhodnutie tým, že „takéto vlastníctvo by mohlo majiteľovi (autorovi) dať nielen právo nákladu, ale aj právo obmedzenia [...], čo by malo fatálne následky pre verejnosť“. Mimochodom uviedol, že napr. „vytlačené práce Milтона s dodatočnými poznámkami môžu predstavovať úplne novú prácu (dielo)“.²¹ V odôvodnení tohto rozhodnutia je možné vidieť zárodok celej budúcej diskusie a jej približné hranice.

Pán Millar sa s týmto rozhodnutím neuspokojil. Spojil sa s ďalším nakladateľom Jamesom Dodsleym a vybral si vhodnejšieho súpera, ktorý bol v jeho očiach pirátom – pána Roberta Taylora z Berwicku. Toho vinil z „reprintu“ tisícky kópii vlastných kníh²² bez opory v obyčajovom práve, ktoré malo svedčiť v jeho prospech. Žalovaný popieral večnosť autorského práva. Taylorova obrana bola vystavaná na tom,

¹⁹ Ibidem DEAZLEY, R. *Commentary on: Millar v. Taylor* (1769).

²⁰ Išlo o publikácie *The Seasons* (James Thomson), *Homer's Iliad* (Pope) a *Swiftové zobraňované spisy* (Hawkesworth).

²¹ Ibidem DEAZLEY, R. *Commentary on: Millar v. Taylor* (1769).

²² Išlo o publikáciu *Night Thoughts* (Young).

že autorské právo posledným dňom uplynutia lehoty stanovenej v zákone kráľovnej Anny sa „navrátilo autorovi, ktorý je stále živý a ako jediný mohol viesť voči nemu toto súdne konanie“. Napriek tomu bol vo veci nariadený príkaz na dobu práv stanovených v zákone kráľovnej Anny, počas ktorej autor a „osoby na jeho mieste“ mali jediní právo kopírovania. Pán Millar sa s týmto príkazom neuspokojil a podal ďalšiu žalobu proti pánovi Taylorovi. Tu už predmetom sporu nebolo „kopírovanie“, ale „scudzenie a predávanie“ pôvodných kníh.²³ Odporca opätovne poukázal na existujúci zákon, na uplynulé lehoty a na to, že autor publikácie bol mŕtvy už vyše 15 rokov. Spornú publikáciu považoval za majetok verejnosti (public domain). O prípade nemohol rozhodnúť sám lord kancelár, preto prípad delegoval pred sudcov Súdu kráľovskej lavice (Court of King's Bench). Súd rozhodol v prospech pána Millara, keďže „autor požíval exkluzívne práva publikovať svoju prácu (dielo) v neobmedzenom čase“, a tým bola de facto uznaná platnosť obyčajového práva pomimo zákonnej úpravy.

Pozoruhodný je vývoj druhého významného autorskoprávneho prípadu. V roku 1771 Thomas Becket (právny nástupca pána Millara) posilnený vyššie uvedeným rozhodnutím podal žalobu na už známeho škótskeho predajcu kníh pána Donaldsona. Predmetom sporu bol totožný skutok. V prípade rozhodujúci Lord kancelár Apsley bol viazaný prípadom Millar v. Taylor, preto vydal zhodné rozhodnutie. Donaldson sa proti tomuto rozhodnutiu odvolal. O odvolaní rozhodovala Snemovňa lordov. Na základe porady s 12 sudcami obyčajového práva, ktorí ponúkli svoje detailné stanoviská, rozhodla v roku 1774 prekvapivo v prospech pána Donaldsona a odmietla koncepciu „večného autorského práva na základe obyčajového práva“.²⁴

Aby bolo možné pochopiť odôvodnenie víťazného prípadu pána Donaldsona, je nutné sa vyrovnáť s názorom, ktorý už nastolil prvý prípad pána Taylora. Obe rozhodnutia sú odrazom posunu vnímania autorského práva. Ich argumentácia nastoľuje začiatok predelu medzi predmoderným a moderným chápaním práva duševného vlastníctva

²³ Išlo o publikáciu Seasons (Thomson).

²⁴ Ibidem DEAZLEY, R. *Commentary on: Donaldson v. Becket (1774)*.

v anglickom práve. Odôvodnenie prípadu pána Taylora bolo vystavané na presvedčení, že objekt (kniha) v sebe ukrýva vtelenú prácu (a s tým spojené náklady). Znakom argumentácie o potrebe ochrany autorského práva tu je silná motivácia ochrany kreatívnej práce – ľudskej manuálnej činnosti. Je potrebné si uvedomiť, že v tomto predmodernom období sa za „*copy-right*“ považovalo skôr právo, resp. súbor práv spojený s faktickým a technickým remeselným procesom (fyzická kníhtlač). Ten bol vždy „*licencovaný*“ kráľovským súhlasom. Išlo o výsady tlače, ktoré dávajú predstavu o tom, ako sa na „*právo kopírovania*“ pozerali právnici v čase pred rozhodovaním prípadu pána Taylora. Na druhej strane sa v odôvodnení dostáva k slovu aj riešenie ontologických otázok o pôvode literárneho (duševného) vlastníctva. Problémom tých, ktorí sa snažili argumentovať proti použitiu obyčajového práva v prospech neobmedzenej ochrany nehmotných statkov, je, že mali veľmi úzky a takmer až konzervatívny názor na pojem vlastníctva. Limitovali ho blackstonovými poučkami o vlastníctve, príp. výdobytkami kontinentálnej rímsko-právnej recepcie v otázkach potvrdzujúcich podstatu vlastníckeho práva. Sherman a Bently hovoria o tom, že toto rozhodnutie je vystavané na „*a priori*“ interpretácii (nezávislej od skúsenosti).²⁵ Takáto úvaha je logická, pretože spoločnosť bola po prvýkrát konfrontovaná s nutnosťou definovať pojmy, akými sú nehmotný majetok a duševná práca, ktoré mali byť predmetom ochrany pred súdom.

Za zmienku v prípade pána Taylora iste stojí aj odlišné stanovisko (dissent) štvrtého a jediného sudcu Yatesa. Jeho argumentácia sa niesla v duchu, že „*anglické obyčajové právo nepozná a nebude poznať takéto nereálne imaginárne druhy vlastníctva*“. Yates tvrdil, že „*kým rukopis môže predstavovať vlastníctvo, rozšírením tohto argumentu za hranicu rukopisu k samotným myšlienkam [...], je veľmi ťažké, skôr dosť divoké*“. Yates bol pre svoje rozhodnutie „*upodozrievaný zo zaujatosti*“, pretože poskytoval advokátske služby v inej súdnej veci, kde stál na strane

²⁵ Ibidem SHERMAN, B. – BENTLY, L. *The Making of Modern Intellectual property law*. S. 39.

podobného „piráta“.²⁶ Napriek tomu ho šikovne podporil Lord Mansfield, a to konštatovaním, že „odlišné stanovisko zosilňuje presvedčivosť väčšinového odôvodnenia“.²⁷

Obe rozhodnutia sú charakteristické tým, že sa najskôr snažia vyriešiť otázku čo je to nehmotné vlastníctvo (literary property) a až potom pristupujú k diskusii o dĺžke trvania týchto práv. Zástancovia obyčajového práva používajú pojem večné právo (perpetual right), ktorý by sa dal v kontinentálnom práve stotožniť s neobmedzenosťou vlastníckeho práva. Sherman a Bently považujú prípad pána Taylora za vyvrcholenie predmoderného obdobia a prípad pána Donaldsona za začiatok cesty k modernému chápaniu autorských práv.²⁸

V druhom prípade pána Donaldsona je možné vidieť epistemologické posunutie od ontologických otázok o pôvode literárneho diela k otázkam zamerania sa na vplyv výlučného monopolu na spoločnosť. Aj keď tento prípad bol sprevádzaný kontroverzným procesným postupom, keď väčšina sudcov vyslovila názor na podporu obyčajového práva a snemovňa lordov²⁹ toto odporúčanie napokon prehlasovala,³⁰ prináša vyvrcholenie debaty v pravom zmysle slova. V celej debате je veľmi zaujímavý prejav Lorda Camdena, ktorý emotívne odmieta predošlú judikatúru v prospech nakladateľského kartelu ako „heterogénnu hromadu odpadů“ a spolu s Lordom Apsleym stavajú na suverenite parlamentu, ktorý si musí uvedomiť konzekvence svojho rozhodnutia. Ničím neobmedzené právo autorov by podľa nich nutne znamenalo, „že všetky vedomosti budú pripútané v rukách Tonsonovcov a Lintonovcov tej ktorej doby, lebo verejnosť sa stane ich sluhom ako ich námezdný

²⁶ Prípad Tonson v. Collins z roku 1760.

²⁷ Ibidem DEAZLEY, R. *Commentary on: Millar v. Taylor* (1769).

²⁸ Ibidem SHERMAN, B. – BENTLY, L. *The Making od Modern Intellectual property law*. S. 38.

²⁹ Snemovňa lordov nebola viazaná názorom sudcov.

³⁰ V odbornej literatúre a súdobých záznamoch sa uvádza opak, pretože došlo k procesnej chybe. Záznamy o hlasovaní sudcov o najdôležitejších otázkach prípadu sa preukázali ako chybné, špeciálne názor sudcu Naresa. Faktom je, že majorita sudcov si nemyslela, že „common law“ má ustúpiť zákonu. Pozri ibidem DEAZLEY, R.. *Commentary on: Donaldson v. Becket* (1774).

kôň [...] *Vedomosti a veda nie sú veci, ktoré by mali byť spútané pavúčimi reťazami*“.³¹ V odbornej literatúre sa tomuto rozhodnutiu pripisuje pokrokovosť, keďže dokázalo opustiť „*a priori*“ úvahy a vzhliadnuť na svoje budúce konzekvencie. Slovom Lawrenca Lessiga rozhodnutie Snemovne lordov v druhom prípade pána Donaldsona znamenalo, „že kníhkupci už nemohli kontrolovať, ako sa bude rozvíjať kultúra Anglického kráľovstva. Preto sa táto kultúra stala slobodnou (*free culture*) [...] nie v tom zmysle, že autorské právo nebude rešpektované [...], nie v tom zmysle, že by knihy nemohli byť ukradnuté [...], ale slobodná v tom zmysle, že kultúra a jej rozmach už nemohol byť kontrolovaný malou skupinou kníhkupcov“.³²

Zároveň sa ozývajú hlasy aj o tom, že rozhodnutie prinieslo zaujímavý paradox. Totiž Snemovňa lordov vyriešila jeden z najžeravejších a najviac preberaných právnych problémov 18. storočia, avšak zjavne zlyhala v tom, že neposkytla dobré logické odôvodnenie svojho rozhodnutia.³³ V odbornej literatúre sa objavuje tvrdenie, že prípad pána Donaldsona nie je úplným zavrnutím autorského obyčajového práva.³⁴ Tým, že sa Snemovňa lordov vyhla priamemu riešeniu otázky existencie autorského obyčajového práva, zachovala si presvedčivosť svojich argumentov pre ochranu širších princípov a hodnôt spoločnosti. Aj keď rozhodnutie vyvolalo značný rozruch,³⁵ jeho podstata

³¹ Na margo sudcovského odporúčania uvádzajú: „*their business is to tell the suitor how the law stands, not how it ought to be [...] otherwise each judge would have a distinct tribunal in his own breast [...] caprice, self-interest, and vanity would by turns hold the scale of justice [...] the law of property' would be 'indeed most vague and arbitrary*“ Pozri ibidem DEAZLEY, R. *Commentary on: Donaldson v. Becket* (1774).

³² LESSIG, L. *Free culture: how big media uses technology and the law to lock down culture and control creativity*. New York: Penguin Press. S. 94.

³³ COOMBE, R. *Challenging Paternity: Histories of Copyright*, Yale Journal of Law & the Humanities, Volume 6, Issue 2, 1994, s. 407.

³⁴ Podľa známej publikácie Copinger and Skone James on Copyright, zákon kráľovnej Anny sa vzťahuje len na autorské obyčajové práva publikovaných diel, nepublikované ostávajú bokom. Pozri ibidem DEAZLEY, R. *Commentary on: Donaldson v. Becket* (1774).

³⁵ Po rozhodnutí nasledovalo množstvo zákonných návrhov od vplyvných kníhkupcov, ktoré nedopadlo na úrodnú pôdu. Ochrany sa dočkali jedine významné univerzity, ktoré pre svoje publikácie vybojovali tzv. *Universities Act* (1775).

priniesla očakávaný efekt pre širšiu spoločnosť. Prvýkrát sa totiž potreba ochrany autorského práva spájala s rozširovaním vzdelanosti a s vydávaním užitočných kníh.

3. Záver

Možno konštatovať, že uvedený príbeh anglických knihkupcov ukázal pozoruhodný myšlienkový posun. Nešlo len o čisto právnu bitku. Z filozofického hľadiska myseľ jedinca už prestala byť vnímaná iba ako reflektor reality (autor len prepisuje videné deje), ale stala sa zdrojom originality a kreácie. Vnímanie Boha, resp. prírody ako prvotného zdroja výtvoru ustúpilo pred vnímaním samostatnej individuality človeka, t. j. Lockovmu robotníkovi – autorovi, hoci stále s božími nástrojmi.³⁶ Je zrejmé, že tak začali v niektorých smeroch prevažovať aj ekonomické argumenty Adama Smitha a debata o literárnom diele priniesla úplne nový pohľad na budúcu štruktúru práva duševného vlastníctva.

Bez ohľadu na správnosť a koherentnosť skúmaných odôvodnení, predmetná judikatúra pripravila cestu pre nástup moderného anglického autorského práva. Pomohla tak napríklad ustáliť rozdielnosť medzi inštitútmi „*first ownership*“ (prvé vlastníctvo) a „*authorship*“ (autorstvo). Je to doktrína, ktorá až na výnimky priradzuje prvé vlastníctvo „*copy-rightu*“ autorovi, ktorý s ním môže ďalej nakladať.³⁷ Tieto princípy predstavujú hlavnú pragmatickú a ekonomickú črtu anglického autorského práva.

³⁶ Ibidem BENTLY, L. – SHERMAN, B. *The Making od Modern Intellectual property law*. S. 35.

³⁷ Ide o odlišný názor, aký zastáva kontinentálne právo, najmä v prípade francúzskeho termínu „*droit d'auteur*“ (práva autora), ktorý rozoznáva majetkové a najmä osobnostné práva autora. Pozri BENTLY, L. – SHERMAN, B. *Intellectual property law*. 3rd ed. New York: Oxford University Press, c2008, s. 127, alebo JONES, H. – BENSON, Ch. *Publishing law*. 4th ed. New York: Routledge, 2011. s. 29.

V jednom zo Shakespearových Sonetov sa píše, že „*pod kosou času raz padne každý, len ten, kto plodí, môže prežiť navždy*“.³⁸ Ako je vidieť, debata o potrebnosti ochrany tohto „*plodenia*“ je determinovaná ekonomickými, sociálnymi a politickými vplyvmi. Navyše v tejto debata diskutujúci svojím presvedčením pridávajú do celkového „*obrazu*“ veľmi pestré a niekedy nesúrodé farby. Cieľom tejto skromnej úvahy nebolo predložiť najlepšie dôvody pre (ne)potrebnosť ochrany, resp. objaviť najkrajší „*obraz*“, či už v minulosti alebo súčasnosti, ale apelovať na význam potreby samotného „*plodenia*“, a to cez prizmu anglickej autorsko-právnej histórie.

³⁸ SHAKESPEARE, W. *Slovník citátů z díla Williama Shakespeara*. Vyd. 1. Praha: Academia, s. 45.

PRINCÍP SIEŤOVEJ NEUTRALITY

Mgr. Martin Samec*

„Je možné mať ekonomickú slobodu bez politickej slobody, ale nemožno mať politickú slobodu bez ekonomickej slobody.“

(Friedrich August von Hayek)

Vo sfére tzv. „počítačového práva“ môžeme dnes pozorovať mnohé nové trendy, ktoré sú spojené s príchodom nových technológií a s tým spojenými mnohými právnymi otázkami, ktoré sa priamo týkajú ich aplikovania do právneho systému. Menej výnimočné, avšak o to závažnejšie sú však prípady, keď existuje dlhšie uznávaný „status quo“, ktorého narušením dochádza na jednej strane k vytváraniu mnohých otázok technickej a na druhej strane aj právnej povahy. Pri týchto nezodpovedaných otázkach vždy vznikajú dva tábory nadšencov, ktoré majú opačné názory a ponúkajú odlišné riešenia daného problému. Je možné tvrdiť, že čiastočne pravdivé sú oba extrémny, no rovnako ako nič nie je dokonale biele ani dokonale čierne, na oboch názorových prúdoch badať určité nejasnosti a prechmaty.

Pojem internet existuje už vyše 25 rokov, no právo na tento fenomén dokázalo len veľmi ťažko reagovať a prispôbiť právnu úpravu tak, aby vedelo účinne riešiť väčšinu základných problémov. Samotný internet ako neohraňované médium – virtuálny priestor – bolo vytvorené na pôde rôznych národov a rôznych organizácií, no dodnes sa považuje za miesto zrodzenia súčasnej podoby internetu CERN vo Švajčiarsku, kde mu je venovaná aj slávnostná plaketa s pamätnou miestnosťou.¹

* Mgr. Martin Samec je absolventom Trnavskej univerzity, Právnickej fakulty (Slovenská republika).

¹ O'LUANAIG, C. WorldWide Web born at CERN 25 years ago [online]. 8.4.2013.

Práve organizácia CERN sa snaží presadzovať slobodný a neobmedzený prístup k informáciám a nadnárodnú až medzinárodnú spoluprácu vedeckých tímov, konštruktérov a odborných kapacít na jednom spoločnom ciele – lepšom zajtrajšku a spoločnom úsilí o lepšie poznanie a pokrok. WEB je teda možné považovať za ideu stvorenú na pôde tejto vedeckej organizácie. Preto nepriamo ako myšlienka slobodného a rovného prístupu k informáciám by mal byť na podobnom myšlienkovom základe stavaný aj internet, čo dlhé roky platilo. No v súčasnosti myšlienka rovnakého a rovného prístupu na internet – tzv. sieťová neutralita už nie je bez rozdielu uznávaný fakt a je tu skôr snaha o obchodno-právny a komerčný názor na prístup k informáciám na internete. Výrok významného rakúskeho ekonóma Hayeka naznačuje, že politická sloboda je závislá od ekonomickej slobody. Bližšie sa v duchu tohto výroku bude niesť celý príspevok a práve túto myšlienku sa pokúsime aplikovať na slobodnú ekonomickú súťaž na internete, kde samotný internet je artiklom.

V úvode príspevku v stručnosti priblížime a ozrejmime pojem sieťová neutralita, keďže bez pochopenia tohto pojmu by nezainteresovaný čitateľ korektne nepochopil článok. Zjednodušene ozrejmime technickú povahu problematiky a načrtujeme aj právnu povahu veci.

V jadre príspevku sa už budeme venovať pojmu sieťová neutralita z právnej stránky a poukážeme na následky jej porušenia. Poukážeme aj na prípady podobné narušeniu sieťovej neutrality v našej krajine a poskytneme odlišné stanoviská dvoch navzájom antagonistických názorových skupín, pričom upozorníme na ich východiská.

1. Význam sieťovej neutrality

Médiami v poslednom čase zarezonovalo mnoho až prevratných senzácií týkajúcich sa práva vo virtuálnom priestore. Nie všetko podstatné si však zaslúžilo dostatočnú pozornosť médií a verejnosti. Bežní

<http://home.web.cern.ch/about/updates/2014/03/world-wide-web-born-cern-25-years-ago> [cit. 1.9.2014].

internetoví používatelia hlavne za oceánom, ale aj v európskych krajinách však čoskoro môžu byť svedkami zmeny jedného systému, ktorý v tichosti doteraz fungoval a bral sa ako samozrejmá.

Bez ohľadu na to, čo robíte na internete, aké stránky navštevujete, kto vám poskytuje internet, respektíve z akej krajiny ste sa pripájali, doteraz platilo, že na každú stránku ste sa dostali rovnako rýchlo. Obmedzovať vás v zásade mohli tri faktory. Prvým faktorom limitácie prístupu na web je samotná rýchlosť pripojenie internetu (čo pri bežnom prehlíadaní web stránok a dnešných ponúkaných rýchlostiach internetu už takmer nespoznáte²). Ďalším faktorom je rýchlosť zariadenia, z ktorého sa pripájate (samozrejme, lacnejší inteligentný telefón načíta stránku pomalšie ako rýchly ultrabook³). A v neposlednom rade tretím obmedzujúcim faktorom rýchlosti sú prvky stránok – teda náročnejšie stránky s flash animáciami⁴ a rôznymi graficky náročnejšími prvkami sa načítavajú pomalšie. Vždy bolo ale obmedzenie len u používateľa, teda aké pripojenie na internet mal a z akého zariadenia na web pristupoval, alebo u prevádzkovateľa stránky tzv. hostingu v zmysle rýchlosti serverov, ich pripojenia na internet a obsahu na týchto serveroch.

Na úvod je potrebné vymedziť postavenie subjektov, ktoré sú zúčastnené pri fungovaní internetu. Na jednej strane stojí hostingový účastník – tzv. server, na ktorom sú uložené webové stránky, a ktorý realizuje fungovanie internetových služieb. Veľmi všeobecne ho môžeme nazývať aj aktívnym subjektom internetu. Na druhej strane stojí samotný používateľ internetu – klient, ktorý je skôr pasívny v tom, že jeho cieľom

² Všetko samozrejme záleží od prenosových nárokov jednotlivých internetových služieb. Platí, že pri čítaní statického textu si užívateľ vystačí aj s pomerne nízkou rýchlosťou pripojenia, lebo fakticky prenáša dáta o veľkosti tisíc bajtov. No v prípade sledovania online videí alebo sťahovaní dát sa prenosové nároky blížia k miliónom bajtov, čo v neposlednom rade znamená dlhšie čakanie, kým sa dátový balík stiahne do zariadenia.

³ Inteligentný telefón - trieda tzv. šikovných mobilných zariadení, disponujúcimi internetovým prehliadačom a formou pripojenia na internet; ultrabook - trieda výkonných a ultraprenosných notebookov, ktoré spĺňajú štandard firmy Intel na označenie za ultrabook. *Bližšie* <http://www.intel.com/content/www/us/en/2-in-1/laptop-tablet.html> [cit. 16.9.2014].

⁴ Pohyblivé animácie, bežné na internetových stránkach ako reklama.

nie je vedome tvoriť na internete priestor na dáta, ale len k týmto dátam pristupovať a používať služby, ktoré poskytuje hostingový účastník, teda server. Samozrejme, tieto dva subjekty sú na prvý pohľad hneď zjavné a tvoria základné piliere internetu. Podstatu internetu tvorí ale aj prostredník, ktorý aktívne netvorí obsah na internete ako hostingový server a nepristupuje k dátam ako klientsky používateľ, ale len sprostredkovaná komunikáciu medzi týmito dvoma entitami. Nazýva sa ISP (angl. internet service provider) – teda poskytovateľ internetových služieb. Jeho úlohou je vytvárať a udržiavať technické zázemie internetu, tvorí samotnú sieť, bez ktorej by internetové služby od hostingového používateľa nemohol klientsky používateľ používať. Tento prostredný článok internetu laická verejnosť často prehliadala a považovala za samozrejmosť. Úlohou ISP je teda zabezpečovať komunikáciu.

Čo sa teda zmenilo? Od vzniku samotného internetu platil princíp tzv. sieťovej neutrality. Tento nosný pojem internetu znamená kvázi technologický princíp, podľa ktorého sa poskytovateľ pripojenia (ISP) na internet má stavať rovnako k všetkej komunikácii, ktorá preteká cez jeho infraštruktúru, a tým sa zaručuje, že všetci jeho používatelia – teda hostingové servery, ale aj klientski používatelia budú mať rovnakú možnosť pristupovať na web.⁵ Teda veľmi zjednodušene povedané, ak sa pripájate na internet napr. prostredníctvom jedného ISP, tak či už navštívite jeho domovskú internetovú stránku, video stránku, ako napr. YouTube, alebo menej navštevovanú doménu, na všetky stránky vám zaručuje poskytovateľ internetového pripojenia rovnaké rýchle pripojenie. Samozrejme, pri množstve všetkých stránok na internete a zvyšujúceho sa množstva prenesených dát vzniká potreba neustáleho vynovovania infraštruktúry ISP. Porušením tejto sieťovej neutrality je teda to, ak by ISP na niektoré stránky poskytoval pomalší prístup ako na iné stránky, a rýchlejší prístup k stránkam by napríklad podmieňoval poplatkovou povinnosťou. Istým príkladom je blokovanie prístupu na stránky, ktoré by sa dalo považovať tiež za extrémny príklad porušovania sieťovej neutrality.

⁵ WU, T. Network neutrality, broadband discrimination [online].5.6.2014. http://www.jthtl.org/content/articles/V2I1/JTHTLv2i1_Wu.PDF [cit. 16.9.2014].

2. Sieťová neutralita na Slovensku

Nemusíme chodiť ďaleko pre príklady podobného porušovania. Známý je prípad z roku 2013, keď ISP poskytovateľ UPC Slovensko začal blokovať prístup na službu Antik TV. Antik je košický operátor, ktorý začal poskytovať svoju IPTV (teda televízny prenos cez internet) prostredníctvom ľubovoľného pripojenia a v základnom balíčku služieb zadarmo. Na našom trhu existujú podobné služby ako známejšie Magio TV alebo Fiber TV od konkurencie, ale obe tieto služby sú pevne napojené na operátora, ktorý je ISP. Pri službe Antik TV postačovalo zakúpiť si ich set top box⁶ a pripojiť ho k modemu a k televíznemu prijímaču. UPC, ktorá tiež okrem internetového pripojenia poskytuje digitálnu televíziu, ale za poplatok, v tom videl, samozrejme, konkurenciu, a tak namiesto vytvorenia konkurenčnej služby jednoducho zablokoval prístup na túto službu pre svojich zákazníkov. Riešenie tejto kauzy a jej podobných prípadov by bolo jednoduché, ak by bolo možné aplikovať pojem sieťová neutralita, ktorý by bol pevne ustanovený v nejakej zákonnej norme. Žiaľ, pojem sieťová neutralita nedefinuje žiadny právny predpis. V tomto prípade ide len o princíp, ktorý bol donedávna všeobecne rešpektovaný a dodržiavaný.

Je však možné tvrdiť že, porušovaniu princípu sieťovej neutrality bráni často súťažné právo. Vhodnú právnu úpravu je možné nájsť v zákone č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže (ďalej len ZOHS).⁷ V prípade, ak je poskytovateľ pripojenia na internet (ISP) v dominantnom postavení, môže byť jeho porušenie sieťovej neutrality zneužitím dominantného postavenia na trhu (§ 8 ZOHS). V zmysle § 8 ods. 1 má dominantné postavenie na relevantnom trhu podnikateľ

⁶ Set top box (angl. *set-top box*), skrátene STB, je elektronické technické zariadenie, ktoré sa pripája ku komunikačnému kanálu (prevažne internetu cez technológie ako ISDN, DSL alebo optickej linky, televíznemu vedeniu a pod.) a vytvára výstup spracovateľný v zobrazovacej jednotke televízneho prijímača. V súčasnosti sa najčastejšie vyskytujú digitálne set top boxy slúžiace najmä ako dekodér premieňajúci digitálny televízny signál na analógový.

⁷ Zákon č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže v znení neskorších predpisov.

alebo niekoľko podnikateľov, ktorí nie sú vystavení podstatnej súťaži a ktorí sa vzhľadom na svoju ekonomickú silu môžu správať nezávisle. Pričom v zmysle čl. 2 písm. b) zneužitím dominantného postavenia na relevantnom trhu je najmä obmedzenie výroby, odbytu alebo technického vývoja tovaru na úkor užívateľov.⁸

V prípade, ak poskytovateľ nie je v dominantnom postavení, ale porušuje sieťovú neutralitu, hoci aj konkludentne, súčasne s inými poskytovateľmi, môže byť jeho porušenie sankcionované ako kartelová dohoda (§ 4 ZOHS).

No a napokon v prípade, ak sa poskytovateľ, hoci aj sám, rozhodne porušiť sieťovú neutralitu, môže sa dopustiť nekalej súťaže voči príslušným podnikateľom v zmysle § 44a a nasledujúcich Obchodného zákonníka, kde je nekalou súťažou konanie v hospodárskej súťaži, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi súťaže a môže spôsobiť ujmu iným súťažiteľom alebo spotrebiteľom. Nekalá súťaž sa vyslovene v tomto ustanovení zakazuje. Pri konaní smerujúcom voči spotrebiteľom sa ISP môže dopúšťať nekalej obchodnej praxe (§ 7 a nasl. zákona 136/2001 Z. z. o ochrane spotrebiteľa)⁹ tým, že podstatne narušuje alebo môže podstatne narušiť ekonomické správanie priemerného spotrebiteľa vo vzťahu k výrobku alebo službe alebo ISP využíva agresívnu obchodnou prax.¹⁰

Samotná nekalá súťaž je teda definovaná v § 44 ods.1 OBZ ako konanie v hospodárskej súťaži, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi súťaže a môže spôsobiť ujmu iným súťažiteľom alebo spotrebiteľom. Nekalá súťaž sa zakazuje. V tomto prípade sa za súťažiteľov považujú konkurenčné firmy Antik a UPC. Predbežným rozhodnutím Okresného súdu Bratislava I. z 29.10.2013 je UPC je povinné zdržať sa obmedzovania prístupu používateľov internetu k službe SmartTVBox od Antiku. Možno vzniká otázka, prečo do tejto kauzy nezasiahol te-

⁸ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

⁹ HUSOVEC, M. Porušovanie sieťovej neutrality v spore Antik v. UPC [online]. 26.3.2013. <http://www.najpravo.sk/clanky/poruosovanie-sietovej-neutrality-v-spore-antik-v-upc.html> [cit. 9.9.2014].

¹⁰ Zákon 136/2001 Z. z. o ochrane spotrebiteľa v znení neskorších predpisov.

lekomunikačný úrad. Odpoveď je zjavná a spomínané to bolo v úvode článku. Zákon ani žiadne nariadenie Telekomunikačného úradu SR nezakazuje, aby operátori zákazníkom blokovali niektoré webové služby či aplikácie. Takto odôvodňuje svoju nečinnosť Telekomunikačný úrad SR, pri riešení sporu medzi košickým operátorom Antik Telecom a spoločnosťou UPC, ktorá svojim zákazníkom zablokovala možnosť sledovať televíziu cez IPTV službu Antiku.

Slovenská a európska legislatíva v súčasnosti explicitne princíp sieťovej neutrality operátorom neprikazuje, vzhľadom na princíp fungovania internetu je ale všeobecne akceptovaný. Je myšlienkou princípu, podľa ktorého poskytovatelia pripojenia k internetu nemôžu diskriminovať konkrétne internetové služby a špeciálne služby konkurujúce ich iným službám.¹¹

3. Možnosti zákonného obmedzenia prístupu na webové stránky

Otázkou teda ostáva možnosť legálneho blokovania prístupu na webové stránky. Pretože článok sa zameriava na právnu a nie technickú stránku obmedzenia prístupu na stránky, nie je tu rozobratá technická nedokonalosť úplnej možnosti blokovania prístupu k obsahu na internete. Jednotná právna norma vyslovene umožňujúca možnosť zablokovania stránky a jej podmienky nie je. K blokovaniu prístupu na stránky poskytovateľmi pripojenia (ISP) je však na základe rozhodnutia Súdneho dvora EÚ (vo veci C-314/12, UPC Telekabel Wien GmbH proti Constantin Film Verleih GmbH, Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH)¹² možné v prípade, ak je na stránke obsah, ktorý porušuje autorské práva. Súd teda môže vydať teoreticky rozsudok na

¹¹ Antik bude garantovať sieťovú neutralitu, zákazníkom UPC odporúča zmeniť operátora. [online]. 19.3.2013. <http://www.dsl.sk/article.php?article=13881> [cit. 18.9.2014].

¹² Rozsudok Súdneho dvora EÚ (štvrtá komora) z 27.3.2014 vo veci C-314/12 UPC Telekabel Wien GmbH proti Constantin Film Verleih GmbH, Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH.

blokovanie stránok, no na Slovensku je jeho použitie stále problematické. Podľa verdiktu nemusí byť súčasťou blokovacieho rozsudku opis presného technologického postupu, akým ma blokovanie prebehnúť. Práve toto konštatovanie necháva riešenie technickej stránky priamo na ISP. Voľba zostáva v takom prípade na pleciach operátora. Pomerne podstatnou prekážkou aplikácie spomenutého judikátu u nás je podmienka, že takéto rozhodnutie môže byť vydané len v prípade, pokiaľ zákony daného štátu umožňujú používateľom internetu i prevádzkovateľovi serveru namietat', že operátor blokuje aj legitímny obsah. Teda musí v právnom systéme existovať účinná možnosť brániť sa voči rozsudku, ktorý bol vydaný na stránky, ktoré neobsahujú nelegálny obsah. U nás takáto právna úprava chýba.¹³

Slovenská právna úprava je v tomto teda nedostatočná a je na mieste pozrieť sa za hranice našej legislatívy. Všetky veľké technologické novinky pochádzajú z nového kontinentu a práve tam sa právna úprava vyvíja asi najdynamickejšie, čo sa týka nových meniacich sa trendov.

4. Rozdielny pohľad na princíp sieťovej neutrality v USA a v EÚ

V USA dlhé roky sieťovú neutralitu rešpektovali všetky ISP. Princíp dlhé roky presadzovala americká organizácia Federal Communications Commission – FCC. Hlavným cieľom dodržiavania tohto princípu bolo, aby každý z mobilných operátorov a poskytovateľov širokopásmového pripojenia na internet garantoval rovnaký prístup pre všetkých používateľov na všetky stránky. „Pravidlá boli predložené koncom roku 2010, no spochybnila ich spoločnosť Verizon, ktorá žalovala FCC pre nezákonné zásahy do svojho podnikania. Pravidlá tzv. sieťovej neutrality zamietol americký federálny odvolací súd rozsudkom zo 14.1.2014 vo veci *Verizon v. FCC* (740 F.3d 623 (D.C. Cir.

¹³ SUCHÝ, A. Súd legalizoval blokovanie webu. U nás s otáznikom [online]. 28.3.2013. <http://www.zive.sk/clanok/94347/sud-legalizoval-blokovanie-webu-u-nas-s-otaznikom> [cit. 26.9.2014].

2014).¹⁴ Rozhodol v ňom, že komisia síce má právomoc regulovať prístup k širokopásmovému pripojeniu, no nemá mandát ukladať antidiskriminačné pravidlá pre poskytovateľov širokopásmového pripojenia. Rozhodnutie súdu teda dáva za pravdu americkému telekomunikačnému operátorovi Verizon.¹⁵ Sieťová neutralita je týmto v USA neúčinná a vytvára priestor pre poskytovateľov speňažovať rýchlejší prístup na stránky, či už od zákazníkov alebo od prevádzkovateľov stránok.

V Európe je však situácia odlišná a oproti „novému kontinentu“ je tu snaha o zachovávanie rovnakého prístupu k dátam a otvoreného internetu. Chráni sa pritom najmä spotrebiteľ. V zásade jediná európska krajina, ktorá má právne upravenú sieťovú neutralitu, je Holandsko. V roku 2009 tzv. európsky telekomunikačný balíček dal mnoho priestoru pre členské štáty, aby implementovali svoje vlastné právne úpravy upravujúce neutralitu siete. Prvý návrh holandského ministerstva hospodárstva, poľnohospodárstva a inovácií bol predložený Poslaneckej snemovni 3. novembra 2010. V apríli 2011 holandská telekomunikačná spoločnosť KPN (Koninklijke KPN N.V.) oznámila, že začne blokovať služby, ako sú VoIP¹⁶ a instant messengers,¹⁷ pokiaľ zákazník nezaplatí poplatok. Neskôr operátor Vodafone tvrdil, že už tieto služby blokuje. Počas vyšetrovania v máji operátor KPN priznal, že používa hĺbkovú inšpekciu paketov.¹⁸ Tieto udalosti urýchlili implementáciu zákona garantujúceho neutrality siete. Väčšina členov Hornej komory senátu bola proti zablokovaniu špecifických internetových služieb.

¹⁴ Verizon v. FCC (740 F.3d 623 (D. C. Cir. 2014)).

¹⁵ Americký súd odmietol sieťovú neutralitu, internetové služby môžu zdražiť [online]. 16.1.2014. <http://www.itnews.sk/spravy/biznis/2014-01-16/c160943-americky-sud-odmietol-sietovu-neutralitu-internetove-sluzby-mozu-zdraziet> [cit. 26.9.2014].

¹⁶ VoIP – Voice over internet protocol – prenášania hlasovej komunikácie cez internet

¹⁷ Softwarové nástroje slúžiace na rýchlu textovú komunikáciu medzi používateľmi dvoch a viacerých zariadení, napríklad ICQ, XMPP a iné.

¹⁸ KPN Admits To Using Deep Packet Inspection [online]. 12.1.2012. <http://blogs.wsj.com/tech-europe/2011/05/12/kpn-admits-to-using-deep-packet-inspection/> [cit. 19.9.2014].

Dňa 22. júna 2011 senát hlasoval pre novelu zákona o telekomunikáciách s obsahom jasných predpisov neutrality siete. Labouristická strana omylom hlasovala za pozmeňovací návrh podporovaný kresťanskými stranami SGP, UK a CDA, ktoré by umožnili filtrovanie podľa ISP pre ideologické dôvody. Oprava bola neskôr pripojená do nesúvisiaceho pozmeňovacieho návrhu. Novela nakoniec senát schválil v roku 2012. S vydaním novely a opravy v úradnom vestníku Holandska 5. júna získala neutralita siete oporu aj v zákonnej úprave.¹⁹

Ďalšia krajina, ktorá má zákonne upravenú sieťovú neutralitu, je Slovinsko.²⁰ To by sa však malo čoskoro zmeniť. Pripravované nariadenie o telekomunikačných službách, ktoré je súčasťou širšieho legislatívneho balíka s názvom „prepojený kontinent“, má znamenať zásadný krok vpred k vytvoreniu jednotného telekomunikačného trhu v Európskej únii. Jednou zo snáh je celoeurópska ochrana sieťovej neutrality. Pokiaľ ide o práva spotrebiteľov na prístup k internetovému obsahu, legislatívny balík obsahuje aj ustanovenia o zákaze diskriminácie týkajúcej sa objemu dát alebo rýchlosti pripojenia. Balík legislatívnych opatrení by mal v odôvodnených prípadoch umožniť poskytovateľom služieb aj riadenie sieťovej prevádzky (tzv. „reason able traffic management“). Jedným z takýchto odôvodnených prípadov podľa navrhovanej legislatívy je aj prevencia a predchádzanie závažným zločinom. Je však potrebné definovať, čo je to „závažný zločin“²¹ (na čo by sa mohlo aplikovať aj vyššie spomenuté rozhodnutie SDEÚ vo veci C-314/12).

5. Dodržiavanie princípu sieťovej neutrality

Nesporným faktom je neustále pribúdanie pripojení na internet, a teda aj samotných používateľov. Dôvodom tohto rastu sú aj prístup-

¹⁹ Netherlands makes net neutrality a law [online]. 23.6.2011. <http://www.bbc.co.uk/news/technology-13886440> [cit. 18.9.2014].

²⁰ EDRI: Slovenia has a net neutrality law [online]. 30.1.2013. <https://edri.org/edrigramnumber11-2slovenia-net-neutrality/> [cit. 26.9.2014].

²¹ Sieťová neutralita v Európe. [online]. 3.4.2014. <http://www.ingeniumslovakia.sk/aktuality/101-sietova-neutralita> [cit. 18.9.2014].

nejšie a lacnejšie technológie ako počítače alebo inteligentné telefóny. Nemenej významným faktorom je aj budovanie pripojenia na internet v rozvojových krajinách, kde predtým pevné pripojenie na internet neexistovalo. Novým fenoménom je aj rozvoj tzv. nositeľnej elektroniky, keď už bežné zariadenia ako náramok alebo hodinky vyžadujú pripojenie na internet. Veľmi známa je aj snaha internetových gigantov ako Google alebo Facebook priniesť internetové pripojenie aj tam, kde predtým nebolo. Do týchto projektov a budovania ďalšej infraštruktúry pritom vkladajú nemalé finančné čiastky. Dôvodom ich snahy je najmä fakt, že sú to spoločnosti, ktoré tvoria najväčšie zisky z reklám, pričom im samotní užívatelia ich služieb zvyčajne poskytujú dobrovoľne svoje osobné dáta. Tým môže byť ich reklama aj cielenejšia. Zlepšením pokrytia internetu do rozvojových krajín si slubujú viac zákazníkov a viac používateľov, a teda aj väčší obrat z ich cielených reklám, keďže oslovia širšiu skupinu používateľov na nových trhoch. Argument ISP o tom, že narastajúca penetrácia internetového pripojenia im spôsobuje zvýšené náklady na budovanie novej infraštruktúry a na poskytovanie služieb internetu, teda podľa názoru autora neobstojí, pretože práve budovaním novej infraštruktúry sa buduje priestor aj na lepšie poskytovanie služieb a zároveň zvyšuje možnosť pripojenia na širokopásmový internet širšej populácii aj v rozvojových regiónoch. Výsledkom je napokon viac odbytísk a väčší počet zákazníkov. Dôkazom je aj nový optický kábel, ktorý na dne Atlantiku zrýchli internetové spojenie medzi Áziou a Spojenými štátmi americkými. Jeho inštaláciu zaplatí Google spolu s piatimi ázijskými telekomunikačnými operátormi a na ich náklady ho sprevádzkuje firma NEC.²² Pôjde teda o ukážku toho, že infraštruktúra internetu môže byť financovaná efektívnejšie internetovými gigantmi. Porušovanie sieťovej neutrality ako v prípadoch slovenského sporu medzi Antik TV a UPC sa môže posudzovať ako agresívna obchodná praktika. Samo obmedzovanie služieb tiež neprímerane vplyva

²² GIGEL, M. Google bude spolufinancovať nový optický kábel z USA do Ázie [online]. 13.8.2014. <http://tech.sme.sk/c/7331247/google-bude-spolufinancovat-novy-opticky-kabel-z-usa-do-azie.html> [cit. 26.9.2014].

na zákazníkov a obmedzuje ich slobodné rozhodovanie.²³ Internet sa prirovnáva k virtuálnemu priestoru a práve jeho neutralita priamo či nepriamo podporuje inovácie, a tak dotvára obraz dnešného sveta.

6. Záver

Otázkou času je, aké bude budúce smerovanie a či si internet zachová status otvorenosti a neutrality, alebo či dôjde aj ku komercializácii samotného pripojenia. Dôsledkom by mohlo byť ohrozenie hospodárskej súťaže alebo aj neprimerané obmedzenie spotrebiteľa. Zároveň sa vynára otázka možnosti zneužitia práva regulovať pripojenie na internet ako nástroja minimálnej cenzúry internetu, keďže k určitému obsahu by sa bolo náročnejšie dostať umelým spomaľovaním internetového pripojenia. V konečnom dôsledku by to mohlo neprimerane zvýšiť postavenie a moc poskytovateľov internetového pripojenia, ktorý by za extrémnych podmienok a v minimálnych prípadoch mali aspoň potenciálne moc obmedzovať pripojenie na internet a vyššie rýchlosti pripojenia podmieňovať poplatkovou povinnosťou na strane hostingových poskytovateľov. Vytváral by sa čiastočne priestor na tvorbu monopolu jedného veľkého poskytovateľa služieb.

V konečnom dôsledku, ako vo vymenovaných sporoch, by mohlo ísť o boj silnejšieho so slabším, keď práve väčšia spoločnosť, ktorá je zároveň aj poskytovateľom internetového pripojenia, ponúka služby a úmyselne blokuje služby konkurencie technickými obmedzeniami. V súčasnosti je to obchodná taktika, ktorá dokáže veľmi rýchlo zlikvidovať menšiu konkurenciu a veľkým spoločnostiam umožniť dosiahnuť monopol na trhu, čo spôsobuje stagnáciu trhu kvôli nedostatocnému „tlaku od konkurencie“. A to v konečnom dôsledku obmedzuje samotného spotrebiteľa, ktorý je obmedzovaný v službách, ktoré môže

²³ SUCHÝ, A. Antik vs. UPC: Do sporu chce vstúpiť neziskovka [online]. 9.2.2014. <http://www.zive.sk/clanok/72124/antik-vs-upc-do-sporu-chce-vstupit-neziskovka> [cit. 6.10.2014].

využívať, pričom môže byť neprimerane narušené jeho ekonomické správanie vo vzťahu k výrobku alebo službe.

V neposlednom rade je obmedzený aj poskytovateľ hostingu a služieb, ktorého môže poskytovateľ internetového pripojenia neprimerane obmedzovať. Súčasne ISP môže vyžadovať poplatkovú povinnosť, aby mali služby prednosť, čo v konečnom dôsledku môže viesť k zhoršeniu tzv. „internetového trhu“ a k likvidácii malých, ale perspektívnych projektov na internete. Samozrejme, narastajúcim počtom pripojených používateľov k internetu nepriamo narastá aj potreba údržby a investovanie nemalých finančných prostriedkov do inovácií a modernizácií súčasnej infraštruktúry. Veľkí poskytovatelia webových služieb sa už aktívne presadzujú o zlepšenie tejto infraštruktúry, lebo vedia, že vložená investícia sa im vráti vo forme nových používateľov a potenciálnych zákazníkov. Možno práve tadiaľ vedie cesta. V úvode spomenutý výrok by sme teda mohli aplikovať na sieťovú neutralitu v tom zmysle, že ak chceme zachovať politickú slobodu, ktorá je spätá so slobodným internetom, nemožno to uskutočniť bez ekonomickej slobody, ktorej oporou by mala byť sieťová neutralita, ktorá by podporovala slobodnú a najmä vyrovnanú súťaž vo virtuálnom prostredí, neobmedzujúc služby konkurencie.

RESUMÉ

HAZUCHA, Branislav

**Role of Courts in Regulating New Technologies by Copyright Law:
New Forms of Transmitting TV Broadcast on the Internet**

The beginnings of the current regulation of protecting author's and neighboring rights on the internet are closely linked to the commencement of the internet's commercial use for the dissemination and communication of copyrighted works to the public. On the international level this regulation was adopted by the so-called WIPO Internet Treaties of 1996 and recently broadened to audiovisual performances by the Beijing Treaty of 2012. Most of developed countries adopted their national laws in this area in the late 1990s and the early 2000s. After more than a decade the courts in many jurisdictions embark on solving the problems arising during the application of this regulation to completely new technologies, which were not foreseen by the lawmakers during its drafting. Courts therefore often face the questions of how they should respond to newly emerged situations. This Paper examines three possible ways of courts' approaches to the application of current legal norms in the field of copyright law to new technologies. It also inquires into their impact not only on new forms of transmitting television broadcasting via the internet in the narrow sense, but also on various new ways of using copyrighted works and on the development of new technologies and online services. In this regard, an array of approaches adopted by the courts in France, Germany, Japan, Singapore and the United States of America is scrutinized.

KOUKAL, Pavel

Direct Applicability of the Berne Convention and Communication of the Work to the Public

The author in this paper analyses selected decisions of the Supreme Court of the Czech Republic, which cover the interpretation of Sec. 23 of the Czech Copyright Act. In these decisions the Supreme Court held, that the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works is directly applicable under Art. 10 of the Czech Constitution. The author concludes that the Berne Convention can be directly applicable only for other right holders than authors from the country of origin of the work and criticizes the case-law of the Czech Supreme Court. Furthermore, the author finds that the Art. 11bis par. 1 of the Berne Convention cannot be directly applicable at all, since the second paragraph of the Art. 11bis provides that conditions for the exercise of the right to communication to the public are to be determined by the national law. In this paper author also addresses the issue of “foreign treatment clause” and discusses permissible forms of discrimination of domestic authors in comparison with foreigners. The author is of the opinion that the state can treat its own nationals differently, but the different treatment cannot be arbitrary. Unequal treatment of domestic authors, who according to the Berne Convention may hold lower level of the protection than foreign authors, can be avoided by the interpretation which takes into account the indirect influence of the Berne Convention. This means that the Sec. 23 of the Copyright Act is interpreted in such a way that fulfils international obligations of the Czech Republic. When interpreting the second sentence of the Sec. 23 of the Copyright Act, the interpreter should bear in the mind that copyright is in this provision not limited due to a conflict with the right of healthcare providers to conduct business activities (Article. 26 of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms), but with regard to citizens’ right to free health care conducted on the basis of public health insurance (Art. 31 of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms). For this reason the adequate remuneration, which the author of the work should be entitled to pursuant to Art. 11bis par. 2

of the Berne Convention should be paid primarily by the patient and the remuneration should be satisfied primarily from the public health insurance.

ADAMOVIÁ, Zuzana

Support of Culture, Education, Science and Industry through Copyright

This paper provides an analysis of different functions of copyright within the public interest. Copyright may help to support both the culture and creativity, sustain economy and creative industry, research and development, education, and innovations. However, these functions may be realised only if the Copyright is properly balanced and if it takes into account the needs of all parties. The last few years have seen many discussions on Copyright reform and today the necessity for it is even stronger and more urgent. The current Copyright law neither suits the needs of the authors nor the expectations of users. In this paper, selected instruments and procedures on how to achieve these objectives were introduced. Exceptions and limitations of Copyright have an important and invaluable role to play when discussing the balance of Copyright. While modern trends and academic positions prefer different attitude, the CJEU repeatedly stressed that exceptions and limitation have to be interpreted strictly as it is a derogation from the general rule of the exclusivity of rights (*Infopaq, Football Association Premier League*). However the Slovak legal attitude is not in accordance with the European law as it does not provide autonomous and coherent application of European law (*cf. e. g. TV Danmark*). Therefore, it is suggested to review this attitude and not to create obstacles for legitimate use of Copyright works in the field of culture, (creative) industry, research and science and education.

ŠKREKO, Anton

Private Use of the Protected Authors' Work in the Scope of the Current Ruling of the Court of the European Union

The protection of authors' rights (copyright) is one of the key stones for the cultural diversity and stimulates what we call the Creative Economy. The legal concepts dealing with the enabling (the permission for) the general public to use the protected subject matters without the need to gain the consent of the author (the license) is immanent part of the copyright rules (so called exceptions and limitations). The Court of the European Union (the Court) recently decided the case C-435/12 (ACI Adam) dealing with the application of the limitation ruled in Art. 5(5)(b) of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. The directive rules the limitation to the reproduction right in respect of reproductions on any medium made by a natural person for private use and for ends that are neither directly nor indirectly commercial, on condition that the rightholders receive fair compensation. The judgement says that the EU law, in particular Article 5(2)(b) of Directive 2001/29/EC read in conjunction with paragraph 5 of that article, must be interpreted as precluding national legislation, which does not distinguish the situation in which the source from which a reproduction for private use is made is lawful from that in which that source is unlawful. The present judgement – that is analysed in this article – gives the bright perspective for the national legislation in the field of the reproduction limitation of the copyright. Unlawful source used for reproduction shall not be allowed as the source for the application of this copyright limitation no more. It means that if somebody downloads the protected content from the unlawful source (the source made by breaching the copyright, i.e. without consent of the author), the reproduction limitation shall not apply and one commits the copyright breach. This conclusion emanates from the application of the current EU law using the principle of the fair compensation and three-step-test. Despite the different interpretation of some contexts author of this article comes to similar findings as the Court and at the

very end opens some issues closely connected to the findings and conclusions on the current interpretation of the reproduction limitation.

BEDNÁRIK, Richard

Public License as a Support Tool for Creativity

Public licenses have become a widespread tool, which enables legal use and dissemination of protected content. Traditional copyright system is not suitable and adapted to the digital environment and inconsistent interpretations of certain provisions of the Copyright Act caused many problems in practice. Creative industry is an integral part of the economy of each state and is directly related to the various forms of inspiration. This paper aims to explain the issues related to the Creative Commons licenses as the most widely used type of public license, including the identification of major changes incorporated into the text of version 4.0. Important is to draw attention to the different areas of their use such as inspiration for further work, the proliferation of open educational resources, research dissemination and further spread of different kinds of software. Re-use of public sector information might be included in the above mentioned examples where public licenses can serve as an effective tool to disseminate datasets or different content generated by the public sector.

ABELOVSKÝ, Tomáš

The Importance of Copyright Protection

The subject-matter of the presented discussion paper is an analysis of the crucial precedents, decisions in cases of *Millar v. Taylor* of 1769 and *Donaldson v. Becket* of 1742 from the period of the publisher war in the English legal system. The paper aims to describe the shift in thinking which has paved the way for the emergence of the modern

English copyright law and also brought interesting ideas about the necessity of the copyright protection which are still very actual in current information society. It can be stated that the story of English booksellers war showed a remarkable shift in thinking which is still crucial for the current copyright law problems. Regardless of the accuracy and coherence examined decisions, the case law has paved the way for the emergence of modern English copyright. It has helped to stabilize differences between the institutes such as “the first ownership” and “authorship”. These principles represent a major economic and pragmatic feature of English copyright which is still actual in the light of new technologies.

SAMEC, Martin **Net Neutrality Principle**

The author of this article tries to explain the term “net neutrality”. In the article opening there is a description of the origin of the Internet. The term net neutrality stands between two branches of science – law and technical studies, so it was necessary to describe the technical view of the issue in order to bring the topic closer also to non-technical readers. Three main subjects of web communication are described in this part. Subsequently, the author focuses on slovak legislation and remarks to the local cases where is the net neutrality violated. There is a remark of absence of the net neutrality legal definition in our country but author focuses on other legal regulation which can guarantee neutrality of the web. In the next chapter of the article, the author focuses on possibilities of legal regulation of the access to web pages containing illegal content. The difference between legislation of the European Union and the USA is also in attitude to the web neutrality. Internet providers of the US can regulate internet connection speed and this connection can be considered as commodity. In Europe, there is tendency that internet providers have to provide the equal internet access speed to everyone and to every website. Only Slovenia and the Neth-

erlands have net neutrality regulated in their legal systems. Author shortly describes situation in the Netherlands and also reasons why legal acts guarantee neutrality of the web in this country. The issue is also related to a decision of the Court of Justice of the European Union which has ruled that limiting of access to some web sites with illegal content can be ordered by judgment. In the end of the article author focuses on possibilities how to keep web neutrality and why is important to do that.

Zuzana Adamová (ed.)

**NOVÉ TECHNOLOGIE,
INTERNET
A DUŠEVNÉ VLASTNÍCTVO**

Zodpovedný redaktor Jozef Molitor
Grafická úprava a zalomenie Jana Janíková
Obálka Marek Petržalka

Vydalo vydavateľstvo TYPUS UNIVERSITATIS TYRNAVENSIS,
spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave
a VEDY, vydavateľstva Slovenskej akadémie vied, v roku 2014
ako 165. publikáciu.
Vytlačila VEDA, vydavateľstvo SAV.

ISBN 978-80-8082-810-3